

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

**SIGNATUUR
MICROVORM:**

***SHELF NUMBER
MICROFORM:***

M META 0034

DE DUBBELE TELEURSTELLING.

EENE NOVELLE,

VOL ZUCHTEN EN KLAGTEN.

DIE EIGENLIJK NIET IN DE NEGENTIENDE EEUW TE HUIS BEHOORT.

DOOR

EEN GOSTERLING.

(Uitgegeven voor rekening van den Schrijver.)

—>>> **DE WERK** <<<—

ZALT-BOMMEL,
JOH. NOMAN EN ZOON.

1849.

BIBLIOTHEEK KITLV

0073 9381

091136229

P
Present Sample
Jan den
Wijger

J. 2. 38

DE DUBBELE TELEURSTELLING.

cc.
26.

DE DUBBELLE TELEURSTELLING.

EENE NOVELLE,

Product van een verward brein!

VOL ZUCHTEN EN KLAGTEN.

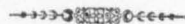
DIE EIGENLIJK NIET IN DE NEGENTIENDE EEUW TE HUIS BEHOORT.

DOOR

EEN OOSTERLING.

(Uitgegeven voor rekening van den Schrijver.)

*De Schrijver is
de Heer C. King, thans
Resident in Batavia.*

ZALT-BOMMEL,
JOH. NOMAN EN ZOON.

1849.

AAN

DEN WELEERWAARDEN , ZEER GEACHTEN HEER

J. G. G. BIERHAUS,

UIT WARE HOOGACHTING EN INNIGE ERKENTELIJKHEID ,

OPGEDRAGEN.

Toen ik, eenige jaren geleden, *Europa* verliet, alwaar ik mij in den kring had bevonden van velen, met wie ik door den teedersten en heiligsten band van vriendschap was verbonden, — kon alléén de gedachte, dat ik op het punt stond van in den schoot mijner dierbare betrekkingen terug te keeren, — en het vertrouwen anderen, — die hetzelfde doel voor oogen hebben mogten: — zelfvolmaking en eene voorbereiding voor een toekomstig leven, — alhier te vinden, — met wie ik den weg des heils zou kunnen bewandelen, de smart eenigzins leenigen, over het verlaten van zoo vele getrouwe en mij, door den vertrouwelijken omgang van eenige jaren, zoo dierbaar geworden vrienden.

Maar hoe moet ik mijne teleurstelling en diepe verslagenheid afinalen, toen ik eenigen tijd na mijne aankomst alhier, een aandachtigen en opmerkzamen blik om mij werpende, niets dan eene verderfelijke onverschilligheid en eene laakbare laauwheid voor de heilige belangen der onsterfelijke ziel ontwaarde; — hoe moet ik de schrik en het innig leedwezen bekend maken, die mijne ziel vervulden, toen ik in plaats van één' vriend, mij, als het ware, door duizende vijan-

den — (want wie zijn grootere vijanden dan zij, die onze zielen zoeken te verderven?) — omringd zag?..... Toen boog ik het hoofd moedeloos ter neder: — toen, — bijna twee jaren na mijne aankomst alhier, — gevoelde ik welk geluk, welke zaligheid ik eenmaal in *Europa* had genoten: — toen werd mijn hart met des te meer smart vervuld, telkens als ik de scheiding herdacht van zoo vele getrouwe en deugdzame vrienden.

Te diep echter was het woord des Heeren in mijn hart gedrongen, dan dat ik dadelijk den moed had opgegeven, al mijne heilige voornemens te laten varen, en mij door de blinde menigte te laten medeslepen; — maar helaas! die volharding zoude, zonder Gods onverdiende hulp, niet lang geduurd hebben: — ja, ik beken het met schaamte en leedwezen, ik voelde mijne krachten^{ver}begeven, — ik wankelde al meer en meer in het bewandelen van dat moeilijk, doch tot zoo veel geluk leidende pad; — lafhartig genoeg begon ik dezelfde verontschuldigen voor mijne zwakheid te vinden als de menigte alhier, — en eene stem hief zich morrend uit mijn hart tegen den Allerhoogsten op, die mij in

dien moeilijken stand had geplaatst, zonder leidsman of vriend, en mij als het ware tot ongeluk had gedomd.

Doch juist *toen*, — terwijl ik op het punt stond de dienst des Heeren te verzaken, — en de belangen mijner onsterfelijke ziel liever te veronachtzamen, dan op aarde zoo alléén te staan, zie, de Almagtige zelf baande mij den weg tot U; — (Gij weet op welke wijze ik met U nader kennis heb gemaakt) — en toen ik door die kennismaking tot de verblijdende overtuiging kwam, in U een' waren en vurigen dienaar des Heeren gevonden te hebben, — *toen* viel ik juichend op mijne knieën voor den troon des Allerhoogsten neder, en dankte Hem, dat Hij met zoo
... vele goedertierenheid over mij waakte, en mij zoo genadiglijk had behoed van het verderf, waarin ik mij zelve zoo vrijwillig en onvergeefflijk had willen storten.

Het scheen mij een' verkwikkende, morgenstond, na een' donkeren en stormachtigen nacht, — de eerste avond toen ik voor U mijn' lang verkropten boezem, had kunnen ontlasten. — O verblijdend en hoogst zalig was het mij toen ik, na al mijn leed en mijne teleurstelling te hebben geklaagd, door uwe ver-

troostende en bemoedigende taal, niet alleen tot de overtuiging ben gekomen in U een' wijzen raadsman gevonden te hebben, — maar door dezen mij geheel versterkt gevoelde, om, met Gods genadige hulp, den strijd des levens te hernieuwen.

Zoo dan zijt Gij, eerwaarde en hooggeachte Vriend, zonder zelf daarvan bewust te zijn, de reddende hand geweest, die mij, — terwijl ik aan den rand des verderfs reeds waggelde, — heeft staande gehouden. — Die gedachte vervult mijne ziel met innige dankbaarheid, — telkens als ik bij U ben, rijst deze bij mij op: — lang heb ik gewenscht haar U bekend te maken, en U een blijk te geven hoe innig zij mij bezielt. — Doch hoe zoude ik zulks kunnen doen?... Aardsche schatten zouden U evenmin het zuiver gevoel van erkentelijkheid waarvan ik doordrongen ben, doen beseffen, — als zulks aan het verlangen mijner ziel zou kunnen voldoen.

Laat dan de opdracht van dit werk, tot een openlijk blijk strekken van dat gevoel, hetwelk mij zoo lang en zoo innig heeft bezielt: — moge zij U welgevallig zijn, en tevens bij U de overtuiging doen ontstaan, dat ik nimmer zal ophouden, met een ver-

trouwend oog op God, al mijne krachten in te spannen, om mijn pad op aarde zuiver te houden, ten einde mij daardoor in de hooge gunst en het onbeschrijfelijk geluk, dat mij te beurt is gevallen, — uw vertrouwen en vriendschap deelachtig te zijn, — niet alléén lang te mogen verblijden; maar tevens dat ik mij die streefende onderscheiding hoe langer zoo meer, zal trachten waardig te maken.

Ik heb de eer mij, met de meeste hoogachting, en vriendschap te noemen.

WelEerwaarde en Zeer Geachte Heer!

Uw WelEerw. Dw. Denaar,

DE SCHRIJVER.

BATAVIA, 15 Mei 1849.

INHOUD.

Voorrede.	
I. Vreescelijke gevolgen van eenen misstap.	Bl. 1
II. Vertrek naar <i>Europa</i>	— 10
III. Eerste liefde	— 19
IV. Aankomst te <i>Batavia</i>	— 33
V. Vreemde gedachten voor deze eeuw.	— 47
VI. Eerste teleurstelling. — Een vervelend hoofdstuk voor jonge Dames, dat toch voor haar vele nuttige wenken bevat.	— 63
VII. Stof tot lagchen voor den ligtzinnige	— 77
VIII. Tweede teleurstelling	— 95
IX. Verzoening met het lot	— 104
X. Reine liefde. Een hoofdstuk <i>alleén</i> voor jonge Dames. —	123
XI. De vrienden	— 147
XII. De bruiloft	— 154
XIII. Vijf jaren na het huwelijk	— 171
XIV. Eene nieuwsgierige vraag van den Lezer, spoedig beantwoord	— 184
Narede	— 187
Vertaling van eenige, in dit werk voorkomende, Maleische woorden	— 195

VOORREDE.

—
*Al sprak ik der Menschen en Engelen taal,
En de Liefde doorgloeide mij niet,
'k Waar' een luidende schel, 'k waar een klinkend metaal,
'k Waar' een stikkrende star die verschiet. —*

—
*En ofschoon ik de gaaf van 't profetisch gezicht
En 't geheim aller kennis bezat,
Ja, zelfs het Geloof, waar 't gebergte voor zwicht.
'k Waar niets, zoo 'k de Liefde niet had!*

—
*En al gaf ik mijn goedren den armen ten prijs,
En mijn ligchaam den brandstapel veil,
Zoo ik de Liefde niet had, waar 't verdroppelend ijs,
Zonder kracht, zonder nut, zonder heil! —*

—
*ó De Liefde is lankmoedig, geduldig en goed,
Niet door afgunst of trotschheid gekrenkt;
Nimmer zoekt zij zich zelve, geen wrok dienze voedt,
Geen boosheid, geen kwaad datze denkt. —*

*Haar lust is geen schijn dien de zonde verkoopt :
Maar zij is in de Waarheid verblijd !
Niets dat zij niet dekt, niet gelooft, en niet hoopt ;
En hoe draagt zij niet alles altijd !*

—
*Neen ! de Liefde vergaat in de eeuwigheid niet !
Maar de gaaf des gezichts zal vergaan,
En de talen verdwijnen als 't golfje op den vliet
En te niet wordt de kennis gedaan !*

[J. J. L. TEN KATE.]

—
Aan die Liefde alleen zij mijn werk dus gewijd ;
Beziel Gij ó Jezus mijn taal.
Geef dat om het mensdóm, verdeeld en verspreid,
Zij naauwer den Liefdeband haal !

DE SCHRIJVER.

BATAVIA, 9 Mei 1849.

Het leven heeft toch altijd iets romantisch aan zich. — Ieder onzer bezit eenen schat van gedachten, inbeeldingen en wenschen, welke de laffe en gemeene boeken niet kunnen geven. — Het hart zelf is een — Roman !

BULWER.

Daar God man en vrouw geschapen heeft, heeft Hij eenen zoodanigen stand voor hem verordend, waarin zij *heilig* en *eerlijk*, *rein* en *kuisch kunnen* en *moeten* leven, en de wereld, ja *het rijk Gods* ten dienste zijn. — Wie zal nu zoo stoutmoedig wezen om deze *heerlijke*, *zalige* instelling Gods te vernietigen, of daar iets tegen aan te voeren? — Wie is zoo dwaas om deze instelling te veroordeelen en als nutteloos, onheilig en onnoodig te verachten? God heeft een *welbehagen* aan *gehuede* lieden, als aan diegenen, die volgens Zijnen wil en Zijne inzettingen wandelen.

LUTHER.

De *vrees* des Heeren is het *begin* der *wijsheid*; — dit is het *regte* verstand; wie er naar doet, — *diens lof blijft eeuwig*.

DAVID.

Dit werkje werd bij de verschepping
te Batavia, door het publiek bevoorrecht,
als het proodruk van een verward
brein, van een valsch hart en
van kindebaandige laaten aacht.

De somptueus zyn aangebragt volgens
sine Nota van Druk. Schryfftauties
door den Schryver in Indië geantwoord
stort bij dit exemplaar antwoorde

EERSTE HOOFDSTUK.

VREESELIJKE GEVOLGEN VAN EENEN MISSTAP.

De mensch bemerkt dikwerf te laat, hoe zeer
hij bemind werd, hoe vergeetachtig en ondank-
baar hij, en hoe groot het miskende hart was.
JEAN PAUL.

Niemand, voorzeker, die eene handelsstad in *Euro-
pa* heeft bezocht, zou de minste moeite ondervinden
de woelige drukte der voornaamste straten zich voor
den geest te roepen; — en niemand, die dáár des
avonds, die straten moet doorwandelen, kan ver-
geten hoe uiteenlopend elk gedeelte der gesprekken
was die hij toen hoorde; — hoe gemakkelijk in de ge-
laatstrekken van ieder der voorbijgaande personen hunne
ware karakters te lezen stonden, wanneer zij in de
openhartige gesprekken, die zij luider voerden dan
zij het zelve wel wisten, — met vreugde het wel-
slagen hunner plannen of met spijt en wrevel de
verijdeling hunner wenschen, — hunne groote ver-
liezen, — of wel onaangename voorvallen elkander
mededeelen. — De Lezer behoeft zijn geheugen niet
te scherpen om zich dit alles te herinneren; hij
trachte zich echter zoo goed mogelijk in *Amsterdam*
te verplaatsen — en wel laat in den avond; niet om
zich onder de — »*beau monde*” — te mengen;
niet om al het schoone en prachtige dier stad te be-

zigtigen, maar om in haar armoedig, somber gedeelte de *Lange Leidsche Dwarsstraat* in te slaan, en juist dat huis met ons te bezoeken, van waar hij nu reeds dat flauwe lamplicht van tusschen de jaloesiën dier kleine vensters ziet schemeren. —

Beklim de oude trappen, waarde Lezer! maar voorzigtig en zonder geruisch; — want eerbied voor de door God bedrukten, zoowel als voor de deugd, is de *eenige* voorwaarde waaronder wij ons verbinden ons met u bezig te houden. — De kamer waarin wij ons bevinden is klein. — Slechts drie oude, — en door de reeds te lang bewezene diensten, — bijna onbruikbaar geworden stoelen; eene kleine kas, — de eenige *luxé* van het huis, — waarin weinige boeken en papieren onordelijk door elkander zijn geworpen; met eene oude tafel, — waarop een half afgeschreven brief, papieren en verdere schrijfbehoeften, — aan de eene zijde; en aan de andere, tegen de lamp, — de eenige, die het vertrek somber en treurig verlicht, — een groot zilveren horologie, het laatste overblijfsel, dat van gelukkiger dagen getuigt, die zijn eigenaar, eenmaal had beleefd; — en eene medicijnflesch daarnaast, is alles wat ons oog eene afwisseling van het droevig gezigt op de vuile wanden der kamer geeft. — In die kamer, — aan die tafel, — voor al die papieren zit eene nog jeugdige doch in droefheid en ellende gedompelde vrouw; naast haar ligt een bleek en tenger wichtje — zeer onrustig te sluimeren. — Welk een hartroerend gezigt! — Doch vestig uwe blikken op de moeder: — een akelige lijkkleur overdekt haar gelaat, — waarop, door de los over hare vermagerde schouders hangende bruine lokken, en de rood bekretene oogen, — des te ster-

ker de weemoed en diepe verslagenheid harer gefolterde ziel staan te lezen. — Zij schijnt zelve onbewust te zijn dat heete tranen langs hare verbleekte wangen vlieten; — zij is in hartverscheurende gedachten verzonken, — waaruit zij echter, nu en dan, verschrikt en met verwilderde blikken ontwaakt, om zich te overtuigen dat de tijd om haren lieveling het voorgeschreven geneesmiddel in te geven nog niet is verstreken; — opdat, ingeval het God behaagde haar het eenige dat haar nog op aarde dierbaar was te ontnemen, zij ten minste zich niet behoefde te verwijten, dat zij zelve dat onheil, door hare nalatigheid op zich had geladen. — Doch waarom tuurt zij zoo verwijtend op haren onschuldigen zuigeling? Is die dan de oorzaak van al het leed dat haar drukt? Welke zijn de verpletterende gedachten die met zulk een wolk van smart en droefheid haar voorhoofd overschaduwden?

— Bedrukte moeder! kwelt U de gedachte over het toekomstig lot van uwen zuigeling? — Ziet gij *nu* reeds de menigvuldige groeven, wier aangename koelte en bekoorlijke ligging uw kind hierna zullen uitlokken zich te verpozen, zonder den strijd te hebben volstreden — zonder de kroon te hebben behaald, welke gij hem zoo vuriglijk toewenscht; — of staat de aan beide zijden met heerlijke bloemen omzoomde en met altijd dierend groen bedekte weg U voor oogen, welke hem eenmaal zal betooveren en met den ijdel wan verblinden dat die ten leven leidt, en ondanks al de teedere en zorgvolle vermaningen welke gij hem zult geven, — hij, dien inslaande, voor eeuwig op den doolweg zal geraken? — Wij gevoelen het even als gij, bekommerde moeder! dat wij noch door de

zamenpersing der menigte, noch door de kracht onzer neigingen op den regten weg worden gedrongen: — helaas! — ons zinnelijk oog wordt niet door het uitzicht op bebloemde weiden aan het einde van dien weg verrukt; — noch wordt ons oog door sirenenzangen van wereldlijke genoegens aangetrokken. . . . Maar durft gij *daarom* U hierover bekommeren? . . . Weet gij niet dat er geen zorgvuldiger, — geen barmhartiger Vader is dan Hij daarboven, die *elk* gebed gunstiglijk *wil* verhooren? — *Waarom* dan buigt gij uwe knieën niet voor Hem, — *waarom* vertrouwt gij uw kind niet aan Zijne Vaderzorg, — waarom? . . . Hoe, gij schudt ongeduldig het hoofd? — *O! durft* gij tot dien God niet naderen? — Is het dan niet de toekomst, — is het het verledene, het onherroepelijk verleden dat U pijnigt? . . . Gij zijt zoo jeugdig, en toch, uw hart schijnt door zielswroegingen van een gereten, — uw ligchaam onder haren last bijna bezweken. . . . Wat toch is de oorzaak van al dat leed? . . . Neen, wij vergen van U geen antwoord op die vraag, — wij weten, dat moet U eene te harde taak zijn; — de half door U afgeschreven brief zal ons misschien een blik in uw verscheurd hart doen werpen: —

» Mijn vriend!

» Ja, — mijn vriend, mag ik U noemen en met » alle opregtheid; — want hoe gering ik ook eenmaal » uwe liefde achtte, — uwe vriendschap was mij » daarom toch altijd overdierbaar; — en nu, uw » brief van den 10 Junij, die mij heden morgen, » door den vriendelijken heer HOLSTEIN werd toege- » zonden, — o, die brief zegt mij zoo nadrukkelijk » en overtuigend, — dat ik te ligtzinnig mijn eigen

» geluk op aarde verwoest en vertreden heb; — nu — » *nu* voel ik het innig, welk eene zaligheid het voor » mij zoude geweest zijn — mij met U te hebben » vereenigd; — het is nu *te laat*; — voor mij is » geen geluk meer op aarde! — Maar voor U, mijn » vriend, mijn eenige, dierbare vriend, — hoewel » ik met al de afschuwelijke zonden, die mijn hart » bevlecken, — den troon des Allerhoogsten niet » durf naderen, — toch rijst geduriglijk uit dat hart » de vurige bede, dat God U zegene op aarde, U » voor altijd gelukkig make en U eene vriendin door » het leven schenke, die uwe liefde, uwe leiding » beter kan achten en waarderen dan ik. — Vergeet — » vergeet mij toch, — ban de gedachte aan mij uit » uw edel en gevoelvol hart; — want ik beken, — » ik voel het, ik ben niet waardig uwe vriendschap » te behouden. . . . Hoe verscheurt het mijn hart dit » te moeten bekennen! — o Wreed noodlot! waarom » hebt gij mij in deze ellende gedompeld? . . . ik » kon nu in de armen van eenen teeder minnenden » vriend zijn, — ik kon nu weten welke zaligheid » ~~uwe~~ ^{uw} liefde op aarde kan schenken; — en, — o, » hartverscheurende gedachte! — ik ben geketend » aan een' man wiens bijzijn ik niet langer kan dul- » den, . . . ik moet liefde *veinzen* voor hem, die » mij al dit leed heeft berokkend, . . . ik ben voor » eeuwig verbonden aan hem, die oorzaak is dat ik » door al mijne verwanten en vrienden geschuwd en ver- » acht wordt, dat ik eene verachteling ben in het oog » van alle weldenkenden! . . . o God! — waarom » beschuldig ik *hem* alléén? . . . ARNOLD! — ver- » geef — vergeef mij zelfs die gedachte! — Waarom » wil ik *nu* al de schuld op ARNOLD *alleen* wer-

» pen? Ben *ik* dan geheel *onschuldig*?
 » Uw brief mijn vriend! heeft deze oprocrige gedach-
 » ten bij mij doen ontstaan; — want gij zegt dat
 » het *mijne* schuld niet is. — Gij beschuldigt, —
 » gij haat, — gij vervloekt — mijn **ARNOLD!** —
 » God, wat zijt gij streng! — ik werp mij voor uwe
 » voeten neder, ik smeek u in naam van alles wat
 » U heilig en dierbaar is op aarde, verwijt — be-
 » schuldig *hem* niet, — *ik*, — ik ben de eenige
 » schuldige, en ik heb hem nu lief — o, ik heb
 » reeds zoo veel met hem geleden! — Daarenboven,
 » een kind, maakt den band, daar de kerkelijke ze-
 » gen mij aan hem snoert, nog sterker — nog heili-
 » ger, — o, zoo gij mij.
 »

Beklagenswaardige! gij hebt dus een misstap be-
 gaan? — Uit uwen brief moeten wij dus opmaken,
 dat gij U hebt doen misleiden? Maar wáár
 dan is die man, die U zoo dierbaar is! — wáár
 blijft uw **ARNOLD** tot zoo laat in den nacht?

— De oude trap kraakt, — een zware wagge-
 lende tred roept de bedroefde als het ware uit hare
 droefgeestige mijmeringen terug, — spoedig veegt
 zij de laatste tranen van hare bleeke wangen af, —
 bergt haastiglijk hare papieren, — en hoewel haar hart
 met angst en vrees klopt en zij onrustig hare oogen
 op de deur blijft vestigen, — op haar gelaat staat
niets van dit alles te lezen; — want de ongeluk-
 kige vrouw moest de *bitterste teug* uit des *levens*
kelk smaken: — *zij moest voor haren echtge-*
noot veinzen! — Schijnbaar zat zij kalm en
 bedaard! Een luid gebons en een daarop pijn-
 lijk geuitte vloek, deed haar verschrikt de deur ope-

nen en naar beneden snellen, om haren *beschonken*
ARNOLD te helpen. — Met wijd geopende oogen strak
 op den ellendigen gevestigd, — met kleurlooze en
 bevende lippen vroeg zij angstvallig, hem oprigtende:

— Hebt gij ~~je~~ bezeerd **ARNOLD**?

— Waarom was het portaal niet verlicht? — her-
 nam hij bars, — als of hij hare belangstellende
 vraag niet gehoord had, terwijl hij zijne *met* woede
 half uitpuilende oogen strak en dreigend op haar ge-
 vestigd hield.

— Wij hebben immers maar ééne lamp? — was
 het antwoord dat zij op een' ootmoedigen en als om
 erbarming smekenden toon, gaf.

— En kon die niet in het portaal gezet worden,
 tot dat ik te huis kom: moet gij, die mij reeds
 zoo'n zwaren last zijt, van alles, wat ik bezit alléén
 gebruik maken?

— Ik zou gaarne in de duisternis zitten, en de
 lamp in het portaal plaatsen, tot uwe komst, maar
 hoe moet ik dan *ons* kind helpen — **ARNOLD**, —
 en

— *Ons* kind? — riep hij op een' spijtvollen en
 woedenden toon uit, — *ons* kind? *waarom*
 ontneemt ons, — die zelve niet genoeg tot 's levens
 onderhoud hebben, — de dood dat kind niet?
 waarom

— Oh, **ARNOLD!** — verscheur mijn hart zoo
 niet; — heb toch medelijden met mij. — *Je* hebt
 mij éénmaal beloofd mij *altijd* te *beminnen*, — ik
 eisch niet dat gij uwen eed getrouw blijft, — maar
 trap niet op het hart eener moeder; — denk, ik
 heb *zoo veel* met en voor u geleden — ik heb *zoo*
veel met lijdzaamheid gedragen, — en gij hebt mij

nooit hooren morren: — maar, in Gods naam! verscheur mijn hart niet door mij zulke harde woorden te doen hooren; want dat kan ik niet dragen, die woorden doorboren mij het hart

— Waarom werkt gij dan zelve niet om dat kind te onderhouden, — zonder mij

Hier bleef hij in zijne woorden steken, want — » *zonder hem voor het kind te doen werken* » — wilde, — maar *kon* hij niet met opregtheid zeggen. — Sedert maanden had hij niets gedaan. Zij onderhielden tot nu toe het leven met hetgeen de meubelen en andere kostbaarheden die zij vóór hun huwelijk bezaten — en al van tijd tot tijd verkocht hadden, opleverden. — De eerste maanden na zijn huwelijk bleef hij altijd te huis, — maar dit verveelde hem weldra, en langzamerhand ging hij met menschen om, die hem meer en meer in ledigheid en losbandigheid stijfden. — Zulk een gezelschap had hij juist verlaten, toen wij hem de trappen hoorden beklimmen; met moeite doorliep hij de straten om het huis te bereiken; doch hij had te veel gedronken om zonder gevaar de trap te beklimmen; — hiervan scheen hij een voorgevoel te hebben, en, juist door al te groote behoedzaamheid ze langzaam willende beklimmen, verloor hij zijn evenwigt, — en viel; — doch, zonder zich erg te bezeeren. Die val had hem evenwel zoodanig verschrikt, dat hij daardoor geheel tot zich zelve was terug gekomen; en de zekerheid hebbende nu de kamer zonder hulp wel te kunnen bereiken, zeide hij, om zich uit de verlegenheid te redden waarin zijne laatste woorden hem gebragt hadden, met eene geveinsde frons op het voorhoofd, en zijne wenkbrauwen zamentrekkende:

— Maar — waarom blijf je dan niet bij je kind?

— Ik ben hier om U te helpen ARNOLD?

— Mij helpen? — hm! — en hiermede duwde de ondankbare en hardvochtige man haar met zoo veel geweld van zich, — dat zij een' onwillekeurigen schreeuw van de pijn die zulks veroorzaakte niet kon bedwingen.

Langzaam ging zij de trappen op, — hij volgde haar.

Lezer! wij zullen niet langer getuigen blijven van de vreeselijke gevolgen die de zonde altijd na zich sleept; — gij beklagt waarschijnlijk de ongelukkige moeder, — gij zoudt misschien iets van hare vroegere levensjaren willen hooren? Deze is verbonden met de geschiedenis van andere personen, die wij eerst moeten vernemen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

VERTREK NAAR EUROPA.

Is het wenschelijk de waarheid te spreken?
LUBLINK WEDDIK.

Het was in den vroegen morgen van den 11^{den} Augustus 18—, dat eene jeugdige moeder, met haren elfjarigen zoon naast haar, zeer aandoenlijk in eenen wagen, — die aan den boom stil stond, — zat te weenen; — terwijl een heer, op wiens gelaat de droefheid hare onmiskenbare trekken had gegrift, — druk bezig was bevelen te geven om eenige bagagie in eene aldaar gereed liggende sloep te doen. — Hij had zijne taak verrigt, — en keerde naar den wagen terug, waarin wij de bedroefde moeder zagen.

— Kom, — HENRIETTE! neem nu nog een laatst vaarwel, — en laat mij EUGENE naar boord brengen; — want het zal anders waarlijk te laat worden.

De moeder barstte in een luid geweën uit, omhelsde haren zoon, kuste hem teeder, en vermaande hem ernstig, haar nooit te vergeten en haar dikwijls te schrijven; — haar zoon werd van hare zijde losgerukt en in de sloep geplaatst; en terwijl zijn vader zich naast hem plaatsende de sloep liet wegroeijen, — keerde zij in den wagen, naar huis terug.

Het was de heer BEAUMONT, die, zich overtuigd hebbende, dat zijne echtgenoot niet in staat was jegens haren zoon hare verpligting als moeder te vervullen, — en te veel visites had te maken; — te groote liefhebberij had de komedie te bezoeken; — en nog te veel genoeg ^{scheep} ~~scheep~~ in het dansen *) , dan dat zij met bedaarde zinnen een wakend oog op haren zoon kon en wilde houden; het, hem zoo tegen de borst stuitend, besluit had genomen zijnen zoon liever dadelijk naar *Europa* te zenden dan te gedoogen dat de zeden van dezen, door dat hij te veel met de inlandsche bedienden omging, geheel ~~te laten~~ bederven. — Hij begreep wel dat de kinderen naar *Europa* te zenden ter voltooiing hunner opvoeding eenigzins noodzakelijk is, — maar hij had gaarne gewenscht zijnen zoon ten minste tot zijn dertiende jaar bij zich te houden, en zich te verzekeren dat deze stiptelijk in de paden der deugd werd opgeleid, — en hem *self* gedurig minzaam aan te manen altijd zijne pligten getrouw te vervullen; — opdat, wanneer hij hem met zijn dertiende jaar voor eenigen tijd naar *Europa* zond, hij niet zoude behoeven te vreezen, dezen, geheel van ouderliefde vervreemd, te zien terug komen. — Doch reeds toen EUGENE acht jaren oud was klaagde mevrouw BEAUMONT dat het tijd werd hem naar *Europa* te zenden; want zeide zij — »hij wordt stout!» — Het gelukte den braven vader echter door haar al de nadeelige gevolgen van zulk eene handelwijze onder het oog te brengen, — en haar te zoeken als EUGENE waarlijk zoo stout was als zij hem

*) Wij zien moeders van 6 en 7 kinderen dansen met jongelui van 18 en 19 jaren! — Helaas! —

voorstelde, liever zelve met des te meer gestrengheid hem te berispen, — dan hem onder vreemden, naar *Europa* te zenden, haar van die gedachte terug te brengen en haar zelfs min of meer op te wekken haren *pligt* als *moeder* nog voor *eenigen* tijd zoo goed mogelijk te vervullen; — maar die ijver duurde niet lang en de heer BEAUMONT zag met leedwezen, al te duidelijk in, dat zijne echtgenoot haren zoon geheel verwaarloosde. — Dewijl zijne bezigheden hem niet toelieten steeds een wakend oog op hem te houden, werd hij zoo bekommerd over de nadeelige gevolgen welke die onachtzaamheid voor EUGENE kon hebben, dat hij het beter achtte hem aan de zorg van zijnen vriend, den heer TERVEEN, in *Europa* toe te vertrouwen. — Dit besluit bracht hij dan drie jaren later ten uitvoer; — en toen *eindelijk* de dag van het vertrek was aangebroken, — was het een roerend gezigt vader en zoon in de kamer geknield te zien, terwijl gene zegen afbad voor zijn' zoon en hem aan den zorg van den Albestuurder opdroeg, — deze door een luid gesnik bewees hoezeer hij aangedaan was bij al hetgeen hij hoorde.

De heer BEAUMONT verliet het huis met een diep bedrukt gemoed, vergezeld voor het *laatst* van zijne echtgenoot en zijnen zoon, en was binnen een half uur aan den boom, alwaar wij getuigen zijn geweest van het afscheid tusschen moeder en zoon, — en de sloep met den heer BEAUMONT en EUGENE hebben zien wegroeijen.

— Kom, huil zoo niet, lieve EUGENE! — zeide de vader met tranen in de oogen, toen zij reeds eenigen tijd hadden voortgeroeid, je zal immers spoedig terug keeren, en als je een braaf en verstandig man

wordt, kan je ons naderhand helpen en gelukkig maken. — Dat wil je immers doen EUGENE, — je zal immers altijd aan ons denken en goed leeren om spoedig tot ons terug te keeren?

— Ja, Pa! — antwoordde EUGENE, nog luider snikkende.

Zij bereikten het schip; — er werd bevel gegeven het anker te ligten; — de vaarwel-schoten bulderden, — en de lucht weërgalmdde van het driemaal herhaalde *hoera!* der matrozen. — De vader moest het schip verlaten; — hij bracht zijn' zoon in diens hut, om hem — *voor de laatste keer*, — nog onder het oog te brengen hoe zwaar hem de scheiding viel, — hoe lief hij hem had; — en zocht hem diep op het hart te drukken hoe hij wederkeerig verplicht was aan hem en zijne moeder te denken en alles uit liefde te doen voor zijne ouders wat hem werd geboden. — *Voor het laatst* schonk hij zijn' zoon nog eenen Bijbel; — maande hem aan dien elken morgen en avond te lezen en *nooit* te vergeten God te bidden en Hem Zijne hulp te smeeken om altijd braaf te blijven; — en nogmaals, *voor het laatst* met zijn' zoon naast hem op de knieën vallende, smeekte hij den Alomtegenwoordige om zegen voor zijn kind af en beval dezen ernstiglijk in Zijne vaderzorg aan; — waarna, — hem weenende omhelsd en den gezagvoerder vriendelijk verzocht hebbende een wakend oog op zijn' zoon te houden, — de diep bedroefde vader naar wal terug keerde.

.... Niet waar ouders te *Batavia!* dus zendt gij uwe kinderen naar *Europa?* — Het is onder de bewaring Gods alléén dat gij U sterk genoeg gevoelt uwe kinderen *zoo ver* van U te verwijderen? — Hoe

durft JERONIMUS hierover schimpen? *) — Niet waar, — hij heeft *ongelijk*?.... 't Is immers niet met dezelfde onverschilligheid » *als of er sprake was van een partij koffij of een lading rijst*, » dat gij uwe kinderen ziet vertrekken?.... O, dat wij slechts één voorbeeld tegen JERONIMUS konden aanvoeren! — dat wij slechts één *vader* kenden, die zelfs bij die hoogst gewigtige gelegenheid zich niet schaamde voor God zich te verootmoedigen, — en *alleen* in de *volle overtuiging* dat die God zijne bede verhoort en hem de afgebenede gunst niet zal ontzeggen, — zijn kind uit *Indië* kan zien vertrekken..... O, dat wij slechts één dergelijk afscheid konden aanvoeren, met hoeveel vreugde zouden wij het niet doen? — Maar helaas! wij kunnen geen vader in *Indië* aanwijzen gelijk aan den heer BEAUMONT — en deze is slechts een kind onzer verbeelding!

Reeds meermalen hebben wij beschrijvingen gelezen van zeereizen naar *Europa*; — reeds meermalen hebben schrijvers hunne pennen opgevat om al de aandoeningen en al de beuzelachtige voorvallen te noteren, waarmede eene aankomst op de bestemde plaats dikwijls gepaard gaat; — wij zullen dus het getal dier beschrijvingen niet vergrooten.

Het was zeer laat in den nacht toen een wagen op de *Heerengracht* te *Amsterdam* voor het huis van den heer TERVEEN ophield, en de koetsier van den bok afstijgende zeer luid schelde, waardoor de goede heer des huizes, zijnen pupil elk oogenblik verwachtede, — dadelijk uit zijn bed sprong en zelf de deur opende.

*) Warnasarie 1343. — Het voorregt eener Europesche opvoeding.

— Wel jonge heer! is U er eindelijk, en nog al zoo laat in den nacht; — U heeft eene lange reis gehad?

— Ja mijn heer! maar toch zeer plezierig. — Ik heb hier een brief voor U. — En, dien uit zijnen zak halende, handigde hij ze aan zijn' voogd over.

Na den inhoud spoedig te hebben doorloopen, geleidde hij EUGENE naar eene kamer, die voor hem gereed stond, — en na hem eene aangename nachtrust te hebben gewenscht, liet hij hem alleen.

Reeds vroeg den volgenden morgen was EUGENE opgestaan; waschte en kleeedde zich, — en verliet, op goed geluk af, zijne kamer, zonder te weten wáár hij eigenlijk naar toe zou gaan.

Wie herinnert zich niet de eerste rusteloze nacht in een vreemd huis onder vreemden doorgebracht; — wie kent al die vreemde gewaarwordingen niet bij het opstaan van den eersten morgen, met het vooruitzicht den geheelen dag alléén onder vreemden te zijn, en al de gissingen die er dan gedaan worden omtrent de personen met wie wij zullen moeten omgaan — hoe wij ons te gedragen hebben, en *dan* hoe onverdragelijk de gedachte steeds vrolijkheid onder die vreemden te moeten veinzen, terwijl wij juist dien *eersten* dag zoo innig met droefheid zijn vervuld bij de herinnering aan al onze dierbare betrekkingen en vrienden van wie wij zoo ver afgescheiden zijn?

Ja — wie, — wie herinnert zich niet dien *eersten* nacht — dien *eersten* morgen voor de *eerste* keer onder *vreemden* doorgebracht?....

Deze gedachten waren het, die onzen EUGENE bijna den geheelen nacht den slaap uit de oogen weerden. — Hij stond vroeg op, herinnerde zich,

zoo goed mogelijk, welke gangen hij den vorigen nacht met den heer TERVEEN had doorgelopen; — klom de trappen af, — en was verheugd eene kamer te vinden, die een bekoorlijk uitzigt leverde op eenen schoonen tuin. — Zeer stil stond hij eenigen tijd aan het venster, met zijnen rug tegen de deur gekeerd en werd geheel verschrikt zachte stemmen in dezelfde kamer te hooren — en toen hij zich omkeerende bemerkte niet alleen te zijn.

— Daar is die jonge heer, SUSANNA, — kijk wat is hij bruin.

— Kan hij ook Hollandsch praten CAROLINE?

Of EUGENE, om welke redenen dan ook, in den waan verkeerde niemand anders te zullen zien dan den heer TERVEEN, — of, dat hij altijd zich in verlegenheid bevond in gezelschap der schoone sekse, — of, — dat de aanmerkingen der meisjes hem hinderden, — zeker is het dat hij, zoodra hij de twee meisjes zag, na eene zeer onhandige buiging gemaakt te hebben, geheel verschrikt de kamer wilde verlaten, waarover de beide meisjes schaterden van het lagchen; en CAROLINE naar hem toe loopende zeer familiaar hem bij de hand vatte en op enen schertsenden toon zeide:

— Jonge heer! loop niet weg, — U moet hier blijven, wees niet bang, dadelijk zal tante komen en wij zullen ons ontbijt hebben.

Dat is een ondeugend meisje, — dacht EUGENE; — doch het bevel gehoorzamende plaatste hij zich met de meeste zachtzinnigheid aan de tafel.

Spoedig maakten de drie jonge lieden beter kennis met elkander en CAROLINE vertelde hem zeer vertrouwelijk hoe zij hare moeder had verloren, —

hoe sedert dien tijd mevrouw BEEKMANS, hare tante, die haren man had verloren en geene kinderen had in huis was gekomen en voor haar en SUSANNA zorgde; — en was reeds druk bezig met hem te verhalen dat hare tante altijd zoo vriendelijk jegens haar was, en haar niet zoo streng behandelde als hare moeder, — toen mevrouw BEEKMANS zelve in de kamer kwam en den vreemdeling minzaam welkom heette.

Na EUGENE twee weken in huis gehad te hebben, bragt de heer TERVEEN hem zelf naar *N* — om hem daar ter school te plaatsen. — De laatste morgen voor zijn vertrek riep zijn voogd hem tot zich en onderhield hem voor een' geruimen tijd over de pligten die hij te vervullen had, bragt hem ernstig onder het oog hoe alles zou afhangen van de meerdere of mindere inspanning waarmede hij zich aan zijne studies toewijdde, en stelde hem zeer nadrukkelijk al de verpligtingen voor die hij aan zijne ouders had, voor de groote opofferingen welke zij voor hem deden; — en spoorde hem eindelijk aan tot eene ijverige betrachtting der deugd. — Deze rede trof het hart van EUGENE, — hij beloofde altijd vlijtig te werken en door zijne vorderingen te bewijzen hoe dankbaar hij aan zijne ouders was voor alles wat zij voor hem wilden doen.

Toen hij op school geplaatst werd, verzocht de heer TERVEEN den onderwijzer dringend EUGENE vooral van tijd tot tijd te onderhouden over zijne verpligtingen jegens zijne ouders, en het dankbaar gevoel dat hem voor hen bezielde levendig te houden. — *Toevallig* zou de wereld zeggen viel EUGENE in handen van een' zeer kundigen en waarlijk braven on-

derwijzer; — wij zeggen God had met welgevallen de gebeden des vaders gehoord, — en genadiglijk alles zoo beschikt dat de jongeling juist dáár *moest* geplaatst worden.

Acht jaren bleef hij op die school; en hoewel des jongelings ontwikkeling een zeer belangrijk tijdperk is, gaan wij het met stilzwijgen voorbij, dewijl wij er niets van hebben te zeggen dat eigenlijk aan het doel van dit werk beantwoordt. Alleen hebben wij te melden dat EUGENE zoo ijverig en gehoorzaam was, — zulke groote vorderingen maakte, — en zich in alles zoo gunstig onderscheidde van al de andere leerlingen, dat hij de lieveling werd van zijnen onderwijzer, en toen hij ouder werd zijn volste vertrouwen genoot.

Hij was meer dan vijf jaren op school, toen zijn voogd hem in een zijner brieven te kennen gaf, dat hij voornemens was zich spoedig in de nabijheid van *N.* — te vestigen, — waardoor hij in de gelegenheid zou zijn hem gedurende de vacantedagen bij zich aan huis te hebben, en dat dit hem te meer verblijdde, dewijl hij telkens zulke gunstige berigten aangaande zijn gedrag van zijn onderwijzer had ontvangen.

DERDE HOOFDSTUK.

EERSTE LIEFDE.

Liefde is het eenige goed op deze Aarde, dat geen' anderen kooper duldt, dan zich zelve: — liefde is de prijs der liefde.

SCHILFER.

De heer TERVEEN achtte zich verplicht, nadat hij zich in de nabijheid van *N.* had gevestigd, den jongen BEAUMONT de vacantie bij hem te doen doorbrengen, om zich zelve te *overtuigen* of al de heugelijke berigten die hij omtrent de vorderingen en het gedrag van dezen hoorde, — en waarvan hij de heer BEAUMONT steeds kennis had gegeven, — overeenkomstig de waarheid waren. —

EUGENE was achttien jaren oud toen hij de eerste vacantie bij zijn voogd doorbragt.

Wat waren die dagen gelukkig! — De kleine deugniet, die hem vroeger zoo had uitgelagchen was nu een beminnelijk meisje geworden. — Wat was zij altijd even vrolijk en vriendelijk, — met hoeveel scherpzinnigheid wisselde zij scherts en ernst, — muziek en lectuur, — spraakzaamheid en stilzwijgen af, om hem den geheelen dag zoo aangenaam mogelijk te doen doorbrengen. — O, EUGENE dacht dat er geen ander meisje op aarde te vinden zou zijn, zoo lief, — zoo bevallig, — zoo zachtzinnig, — zoo

vriendelijk, — en zoo goedhartig als CAROLINE. — Getuige slechts de geestdrift waarmede hij op de piano speelde, terwijl zij naast hem staande, telkens de bladen der muziek voor hem omdraaide, — en hare goedkeuring te kennen gaf over elk stuk dat hij gespeeld had; — getuige die blijde en triumerende blik, die uit zijne oogen straalde wanneer hij zag hoe gewillig zij zich op zijn verzoek voor de piano plaatste, en . . . hoe vreemd! — dat zij juist die stukken speelde welke hij het liefste hoorde? — hoe verblijdend, als zij hem 's avonds verzocht te zingen, dat zij juist die stukken speelde welke hij het best met zijne schoone stem kon begeleiden? . . . ô, Welk een geluk! — welk eene zaligheid! — » de » bekommelingen der wereld raken hem nu niet; » hare roerendste gebeurtenissen zijn voor hem slechts » de mistige voorvallen van vroegere jaarboeken. — » Wat zou het grootste fortuin der wereld zonder » CAROLINE hem baten? — en met haar, zelfs » ellende en alle tegenspoeden dezès levens zouden » een' ras voorbijgaanden droom gelijken!'' — *)

- » Die schoone tijd der eerste liefde. . . .
- » Wat is hij streefend zoet! — niet waar?
- » Och of dat zoet bestendig waar',
- » En niet ons hart het denkbeeld griesde,
- » Dat ras die lente — liefdegloed
- » Voor kalmer hartstogt wijken moet." —

Maar hoe? — was EUGENE, de achttienjarige jongeling al verliefd? — Wij weten het, Lezer — vooral wij, die in Indië wonen, hoe spoedig men verliefd kan worden, doch wij moeten het bekennen, zelden

*) Vertaald uit het Engelsch.

gebeurt het dat binnen den tijd van veertien dagen iemand zulk een vast besluit kon genomen hebben als EUGENE het deed, die zich in zijne opgewondene stemming plegtig beloofde niemand lief te hebben, — niemand te beminnen dan — CAROLINE! — Dat hij haar reeds met den hevigsten gloed der eerste liefde beminde, en in den waan verkeerde met dezèlfde opregtheid weder bemind te zijn, zagen wij toen hij met haar aan de piano stond, en dit verrieden ook al zijne uiterlijke bewegingen, zoo slechts de naam van CAROLINE in zijne tegenwoordigheid werd genoemd. — » Het valt bezwaarlijk zoo niet onmogelijk, om » de liefde verborgen te houden; zelfs de sluier, die » haar bedekken moet, is menigmaal haar eerste ver- » rader *). Welk een raadsel is de liefde! — al de » benoedigdheden en gewoonten des levens zinken » voor haar weg. — Spijs en drank, die ons wezen » schijnen te verdeelen, als dag en nacht den tijd, » verliezen al hunnen invloed op den beminde. Hij » is inderdaad een bovennatuurlijk wezen, alléén ge- » schikt om zich met ambrozia te voeden en in een » denkbeeldig paradijs te sluimeren!'' — †) Welke vreugde! — welk genot! — welke zaligheid voor EUGENE — hij beminde, en beminde met den hevigsten gloed der eerste liefde, en dacht met dezèlfde liefde weder bemind te zijn. Hoe zou op aarde de levenskelk ooit te bitter vocht voor hem kunnen bevatten, dat hij dien niet met vreugde zoude ledigen, zoo lang hij slechts zulks aan de zijde van CAROLINE kon doen? . . . Strafwaardige uittarting des noodslots! —

*) J. G. MULLER.

†) Vertaald uit het Engelsch.

Doch het bevreedde ons niet EUGENE in zulk een korten tijd zoo smoorlijk verliefd te vinden. Wij hebben het gezegd, hij zoowel als CAROLINE waren liefhebbers der toonkunst, en het waren de welluidende klanken der piano die zijn gevoelig hart zich in dankbare vreugde met het hare deden vereenigen, vóór dat hij wist op welke gronden hij zulks deed. — Gij weet — » er bestaat een geheim tusschen de » toonkunst en het menschelijk gevoel. Vrolijk klopt » ons het harte, wanneer het speeltuig juicht en jubelt; weemoed grijpt ons aan wanneer de toonen » klagend henenvloeijen; en wanneer de snaren statig » ruischen en de toonen achtbaar en plechtig rollen, » dan is het als verlaat de ziel dit benedenrond, om » in hooger kreitsen hooger en beter te gevoelen. — » Er is een stem in de natuur, een stem in de stof- » felijke wereld, die van een hoogere wereld spreekt, » en die stem is — de *toonkunst*. — 't Is of ze » sluimerende gewaarwordingen bij ons weet op te » wekken, of nieuwe *onbekende* aandoeningen uit » een *andere* wereld, in ons hart weet uit te lok- » ken. — Ze is de taal der ziel, de spraak, de woorden van 'tgevoel. Wij verstaan ze allen, maar » niemand kan ze verklaren; 't is een geheim tusschen » den hemel en ons hart *); — 't is de onzichtbare band die twee zielen in betooverende verrukking te ras aan elkander voor ^{eenigen} ~~eenigen~~ tijd snoert, die zij *wanen* niet te kunnen wederstaan. — Helaas! dat deze anders zoo zuivere band niet het duurzaamst kan zijn! Jammer dat deze — » al te hevige geest- » vervoering gemeenlijk een plotseling einde neemt,

*) D. S. A. BUDDINGH.

» en te midden van haren zegepraal sterft, even » gelijk vuur en buskruid, wanneer zij elkander te » na komen, verteren. — Doch van den zoetsten » honig immers krijgt men, juist om zijne *zoetheid*, ten laatsten *walg!* *)

In deze gemoedsgesteldheid keerde EUGENE naar school terug. — Wat was hij in ééne maand veranderd! — welk eene zucht zich van anderen af te scheiden! — welk eene zucht in de eenzaamheid aan al zijne bepeinzingen te worden overgelaten! — Zoo ging een jaar voorbij. — In dien tusschentijd ontmoette hij CAROLINE in de kerk, en liet nooit de gelegenheid voorbij gaan, zonder met haar eene korte woordenwisseling te hebben gehouden; doch dewijl de heer TERVEEN te ver af woonde, kwam hij er zeer zeldzaam; — dit zal ons, bewoners van *Indië*, *natuurlijk* niet bevreedden, dewijl wij, hoewel digt bij de kerk wonende, er toch niet naar toe gaan!

De vacantedagen waren weder dáár, — en wie kan het geluk beseffen van EUGENE toen hij in den wagen stapte om naar zijnen voogd te rijden?...

Ook nu ging hij even vertrouwelijk met CAROLINE om als in het vorige jaar. — Wie zou den heer TERVEEN hier niet van verregaande onachtzaamheid beschuldigen? — Hij stelde te veel vertrouwen op EUGENE, en had er niet aan gedacht welke nadeelige gevolgen die gestadige omgang met zijne ligtzinnige dochter op het gevoelig en nog zoo jeugdig hart van BEAUMONT zou kunnen hebben.

Zij waren weér bij de piano. — In de Warnasarie van dit jaar, vinden wij een alleraardigst tafereel hoe

*) SHAKESPEAR.

jonge lieden bij dat instrument op elkander verliefd raken; en een hedendaagsch Engelsche romanschrijver zegt, dat er geen beter middel voor ouders bestaat om de jonge lieden te doen huwen, dan door ze naar de piano te zenden. — Een zeer gemakkelijk, doch hoogst gevaarlijk middel; — want al zingende en lachende leggen zij den knoop aan een band, die na rijpe overweging en ernstige gebeden moest gesloten worden; gelijk eene vlieg vrolijk om de lamp vliegt tot dat zij zich brandt, — gaat het hen die zich door de muziek laten vervoeren; in die zalige vervoering elkander plegtige beloften afleggen, welke zij nooit kunnen volbrengen, en waardoor zij elkander voor altijd *ongelukkig* maken.

EUGENE stond dan bij de piano terwijl CAROLINE speelde; — zij had geeindigd;.... hoe onbedachtzaam — hoe vermetel van hem?.... hij stamemde hij bekend zijne liefde voor haar en wenschte de heugelijke woorden te hooren dat zij hem even zeer beminde. — ô Heugelijke verzekering! — »ja» — maar hij moest het niemand zeggen — ook niet haren vader!

.....

 Het was op een' schoonen zomeravond; — heerlijk was het gezigt op het weelderig groen, aangenaam de zang der vogelen en verteederend het rood dat de westerkim bedekte. — EUGENE en CAROLINE zaten naast elkander op eene bank te midden der schoonste en liefelijkste bloemen, en omgeven van de aangenaamste geuren die deze van zich verspreiden.

— Welk eene zaligheid is het, dierbaarste aller stervelingen! — welk eene zaligheid U te beminnen

en door U bemind te worden; — en gij hebt het mij immers verzekerd? — gij bemint mij immers nog CAROLINE? — ô mijne eenige! dat mijne ooren lang uwe verrukkelijke stem hooren, — dat mijn hart eeuwig door die verzekering zalig blijve! — Gij bemint mij immers nog teederlijk, mijne geliefde?

— Ik heb het U dikwijls gezegd, lieve EUGENE! — ja ik bemin U — want vader zegt dat gij zoo deugdzzaam zijt.

— ô Dank, mijne Eenigste! — mijn hart is weder door die woorden verkwikt! — *Ik* bemin — ik *vereer* U meer dan God; gij zijt *reiner* dan zijne *Engelen*, — gij — gij zijt

— Ho! — (hier legt de schrijver verschrikt de pen neder, — is voor eenige oogenblikken in diep gepeins verzonken, — schudt wanhopig het hoofd, — hervat de pen) — wij moeten U onze excuses maken, waarde Lezer! — wij moeten U om vergeving vragen, nieuwsgierige jonge Dames, want wij kunnen de conversatie tusschen de twee gelukkigen niet vervolgen en gelooven zelfs het al glad mis te hebben. — BEAUMONT zal waarschijnlijk niet gearzeld hebben te zeggen, tot welke mate hij *haar* meer vereerde dan *God!* — of hoeveel *reiner* zij was dan de *Engelen Gods!* — wij durven dit niet beslissen.

Wij mogen het echter niet verzwijgen, dat wij de woorden welke wij onzen BEAUMONT in den mond hebben gegeven, aan de verzameling van Dicht- en Proza-stukken, in de Warnasarie van dit jaar, hebben te danken, — en kunnen tevens onze verbazing niet genoeg te kennen geven in dat jaarboek stukken geplaatst te vinden, welke niet alleen in *Europa* kunnen getuigen hoe weinig zuivere Christenzin in *Bata-*

via heerscht, — maar om de Christenen alhier opzettelijk in hunnen verschrikkelijken toestand te doen sluimeren. — Wij kunnen het den Redacteur nooit vergeven dat hij het gedicht »aan haar” — niet heeft verworpen — dewijl er die absurde en onchristelijke uitdrukking in staat, waardoor R. verklaart, zijne ontrouwe veroorloofde meer te vereeren dan God! — Helaas! — wij vereeren God in *Batavia* al *wenig* genoeg, *waarom* moet dat in een jaarboek gedrukt zijn, en *overal* bekend gemaakt worden, als of wij allen in onze *ondankbaarheid* roemden?... Verregaand is het dat de godtergende klagt van — »den ongelukigen vader bij het graf van zijn kind” — niet dadelijk is terug gezonden geworden, dewijl de schrijver van dat versje, niettegenstaande hij met *vastberadene halstarrigheid* zich tegen de wetten des Allerhoogsten verzet, — door met eene vrouw te leven aan wien hij niet door den echt is verbonden — zoo als hij *zelf onbeschaamd* genoeg is in zijn gerijm te bekennen — toch nog durft vragen — waarom hij zoo *zwaar* wordt gekastijd! — Onmensschelijk is het van den Redacteur, dat hij den beklagenswaardigen man, die in zulk eene vreeselijke dwaling verkeert, niet dadelijk onder het oog heeft gebragt, *hoe zwaar* hij tegen de Godheid *zondigde* — en dat, al drukte de hand des Heeren nog zwaarder op hem, hij geen reden heeft op die wijze te klagen, en hem aanmane *)

*) Een vriend van den Redacteur — *in toorn*. — Ellëndige Dweeper! de Redacteur achtte zich niet verplicht en had geen tijd zedekundige brieven te schrijven! —

De schrijver, *kalm en op een' vriendelijken toon*. — Dan moest hij niet op zich genomen hebben Redacteur te zijn. — Een redacteur is *verplicht de goede zeden* zoo veel mogelijk te *bevorderen*. —

zich niet voor den troon des Allerheiligsten te plaatsen, zoo lang hij in *ontucht en losbandigheid* leeft, — zoo lang hij met die *afschuwelijke zonde* bevestigd is welke de bewoners van dit Eiland — »een »noodzakelijk kwaad” — noemen, waaraan de bewoners van dit Eiland tot de *rijksten en aanzienlijksten* toe, zich niet schamen, openlijk te belijden, zich schuldig te maken; — eene *zonde* die Christen *vaders* hunne *zonen*; — *geneesheeren* hunne *patienten*, — *jonge Dames* aan *heeren* als *vergeestlijk* en *noodzakelijk* aanprijzen *), — eene *zonde*, die

— (Een vriendelijke wenk — »en passant” — voor den Redacteur van den volgenden jaargang.) —

*)
De zoon, — *oud twintig jaren*. — Maar vader *wat* moet ik doen — *hoe* moet ik leven?

De vader, door deze vraag in de grootste verlegenheid gebragt — na eenige oogenblikken te hebben gepeinsd. — Ja ik weet dat het *noodzakelijk* is, — (Lezer het is hier een *vader*, — een man die zich *Christen* noemt — en voor *Christen* *doorgaat*) — ja het is *noodzakelijk*, — dat weet ik ... maar — maar nu is het tot mijne ooren gekomen — en je zorgt dat ik er *niets* meer van zie of hoor! — dat mag ik niet toelaten — *begrijp je?*

.
Een geneesheer *den pols van zijn' patient, achttien jaren oud, voelende*. — Ja mijn heer — het is *noodzakelijk* u moet voortaan leven met.....

De patient — *diep blozende*. — Ik — ik — beschouw dat niet alléén als een groot kwaad; maar als eene *lage* en *verachtelijke* daad, en de Bijbel zegt mij dat Gods grootste ongenoegen op die zonde rust. — Ik *kan* en *mag* dus uw' raad niet opvolgen.

De geneesheer ontziet zich niet den jongeling te overreden, dat die *stipte* moraliteit in *Europa* wel in acht *kan* genomen worden, maar dat zulks in *Indië* ten *eenen male* onmogelijk is; — en zoekt hem te overtuigen, hoe dwaas hij zou handelen, zoo hij zijnen raad niet wil opvolgen. —

.
In eene prachtige zaal terwijl de heldere lampen hare lichten vrolijk om zich spreiden en de muzikanten eene quadrille spelen.

Eene jonge dame *tot haren cavalier*. — Ik heb gehoord dat U leeft met

hier zoo zeer voor deugd doorgaat, dat de leden der gemeente zich niet bezwaard achten, — hoewel zij zich aan dezelve schuldig maken, het heilig Avondmaal bij te wonen. — ô Zoo vuur van den Hemel nederdaalde, en dit Eiland geheel verteerde — zou de straf te verschrikkelijk zijn? Maar zegt gij lagchend: daar is geen hemel — geen God ô Hoe vreeselijk zult gij die dit meent, uit uwen droom gewekt worden! —

Wij hebben toch eenig nut getrokken uit die verzameling — en moesten niet te veel brommen — de korte zamenspraak tusschen twee onbezonnen wezens met den eersten gloed der liefde elkander beminnde

De cavalier. — Al was dat het geval, — gaat het U aan?

De dame. — In het geheel niet, — ik wilde *alleen* zeggen, — ik vind dat jelui gelijk hebt *zoo* te leven! —

Zondag avond op het Waterloo-plein. — Een heer een prachtig rijtuig naderende waarin onder anderen eene jonge Dame een bruin kindje troetelt: —

— Wiens aardig kindje is dat jufvrouw?

— Dat is een onecht kind van mijn aanstaande mijnheer!!
met een minzamen en vertrouwelijken glimlach. — (Bah!) —

(Uittrekels uit een onuitgegeven werk getiteld:
de verborgenheden van BATAVIA.) —

— ô, Jonge dames past toch op hoe gij tegen de heeren spreekt, — alles komt in het licht! — en die vertrouwelijke gesprekken, wij verzekeren het U, zullen u uw doel, — om met den vertrouweling een huwelijk te sluiten, — niet doen bereiken; hoe onzedig hij ook zij, hij wacht zich wel eene vrouw te kiezen die de onzedelijkheid kan gedoogen. — Houdt toch de eer, — zoo niet van *u zelven*, dan toch dien van uw *gestacht* op! — Er zijn *velen* ook in *Batavia*, die regmatigen eisch hebben op achting en liefde, die gij door uwe ligtzinnigheid haar zoudt kunnen doen ontzeggen. — Foei jonge — dames! wij hebben dikwijls ons hoofd van schaamte moeten nederbuigen — terwijl wij uwe eer wilden handhaven, — alles te moeten hooren wat gij in afwezigheid uwer ouders — aan heeren hebt durven zeggen. —

jonge lieden, is de vrucht van de lectuur — der *Warnasarie!* —

Vóór dat wij deze novelle begonnen waren te schrijven, wisten wij dat dit gedeelte eene klip zou zijn waartegen wij zouden stooten, dat wij hier eene slechte figuur zouden maken, zoo wij de harstogtelijke taal van *BEAUMONT* wilden nederschrijven en alles verhalen wat *CAROLINE* daarop antwoordde; . . . want schoone dames! — (ja, wij moeten nu voornamelijk tot *U* spreken, want gij zult hier het meest teleurgesteld zijn) — wij zelven hebben daarvan nog geene ondervinding, en hopen die ook *nimmer* te hebben; en daarenboven het is ons nooit gelukt eene zamenspraak van dien aard te hooren. — Die met de eerste — spoedig voorbij vliegende — liefde, bezielde lieden, kussen en omhelzen elkander wel in bijzijn van vreemden, maar zij zorgen buiten gehoor van anderen te zijn, wanneer zij elkander spreken. — Wij hebben echter de vurige blikken en gebaren bespied, die met zulke gesprekken gepaard gaan, — wij hebben de vruchten aanschouwd welke die liefde dikwijls voortbrengt, — en stellen ze gelijk aan zoet gift, — dat gaarne en met volle teugen wordt gezwolgen, doch vóór dat de drinkbeker geleedigd is, — zijne verderfelijke werking doet gevoelen!

Wij hebben onze onkunde beleden — teleurgestelde juffers! — wat blijft ons overig dan . . .

BEAUMONT waande nu dat hij nooit hooger geluk op aarde zou kennen, — en gelijk de heiden die de grootste en hartverscheurendste offers aan zijne afgoden brengt, en zich nooit afvraagt waarom en op

welke gronden hij zulks doet, en in hoe verre deze van al de aanlokkelijke beloften, — die zijne zinnen bedwelden, ooit hebben voldaan, — even zoo aanbad de vurige BEAUMONT de lieve, aanvallige, doch lichtzinnige CAROLINE.

Deze eerste liefde is het, die zoo velen het huwelijk — na slechts twee of drie jaren of wel maanden gesloten te zijn — tot den ondragelijksten band op aarde maakt. — Dit verterend vuur, het hart eens jongelings ontvlammend, maakt hem ongevoelig voor het wezenlijk schoone en voor waar geluk op aarde! — Door die redeloze liefde verblind, holt hij als een waanzinnige door dit leven voort, — stoort zich aan niemand, — verwerpt allen wijzen raad, — ontsteekt in de hevigste drift bij het hooren van één woord omtrent de gebreken van den afgod zijns harten, — wendt alle middelen aan om het doel, — hetwelk hij waant dat zijn geluk op aarde zal bevestigen, — zoo spoedig mogelijk te bereiken, — holt met eene des te waanzinniger drift voort, naarmate hij meent, zijn geluk, — zijne vreugde, — zijne gelukzaligheid nabij te zijn, — en wordt hij daarin teleurgesteld, — zegt hij alle deugd en godsdienst, die hij tot nu toe alléén als middelen ter bereiking van zijn doel had gebezigd, — *vaarwel!* — vervalt van de eene buitensporigheid tot de andere en in den tijd van *weinige* maanden, kent men den ingetogenen jongeling niet meer! — Gelukkig echter zoo er nog eenige godsdienstige principes in zulk een gevoelig hart aanwezig zijn, — dan — ja, dan is er nog eenige hoop op redding, — dan kan de Godheid dat hart uit die zinneloosheid wekken, — en waar geluk doen

genieten; en in dit geval vindt de Godheid geen vuriger, standvastiger aanbieder dan dezen, want hij voelt het diep in zijn hart, hoe God hem uit eenen poel van jammer en ellende heeft gered en hem, tegen zijnen wil, — en zelfs terwijl hij zich vermeette oproerig jegens hem te zijn — gelijk een wijze en goedertieren vader, barmhartiglijk heeft beweldadigd en gezegend. — Hij *voelt* het dan *diep* in zijn hart dat er een *Albestuurder* is, — dat er een God bestaat — en dien God heeft hij *hartelijk lief*; en ondanks de bespotting der wereld, vreest — en aanbidt hij dat *Wezen*, dat hem *eerst zoo veel liefde* heeft betoond.

Die eerste, romantische liefde, in haren eersten gloed, bezat BEAUMONT voor CAROLINE; die liefde was belagchelijk en ook verderfelijk voor onzen jeugdigen EUGENE. — Vele nuttige kundigheden, die hij onder de leiding van zijnen ervaren onderwijzer zou kunnen verzameld hebben, waren voor hem verloren; hij zocht niet zich ergens bemind te maken en zag daardoor zich van vele gelegenheden ontstoken om met brave en kundige menschen om te gaan; al de edele talenten die God hem schonk, begroef hij in dat eigenwijs hart, — en trachtte zelfs daarmede geene winst te doen; alléén dan waren hunne flikkeringen te ontdekken, wanneer hij zich in de tegenwoordigheid bevond van den afgod zijns harten. — Geen kouder hart dan dat van BEAUMONT, *buiten* het gezelschap van CAROLINE, — geen vuriger, geen met meer edele driften vervuld hart, dan het zijne, — *in* hare tegenwoordigheid!

Deze liefde, — deze dikwijls met jammer en ellende bezwangerde liefde, is het, — die den man

tot den vreesachtigen slaaf der vrouw maakt, — hem tot het werktuig verlaagt ter vervulling van duizende harer wispelturige luimen, die hem zich doet buigen en kruipen voor hare voeten, om daardoor eene gemaakte leidzaamheid en eene zouteloze liefdebe- tooning aan den dag te leggen. — Deze nietsbeduidende en van eenen zwakken geest getuigende liefde is het, die ons zoo dikwijls met walging vervult, wanneer wij ons in gezelschap van verloofden bevinden hen aan elkander, als het ware geketend vinden, — en hangende aan elkanders halzen en niet wetende hoe zij hunne ras voorbijvliegende liefde moeten openba- ren, — dan door de duizende kussen die zij op elkanders lippen drukken, — de laffe en kinderach- tige gesprekken die zij voeren over de onuitvoer- baarste plannen welke zij voor de toekomst vormen, — en de duizende keeren herhaalde beloften, die zij elkander doen om daardoor te trachten elkander in eene liefde te sterken, welke zij nu en dan zelve gevoelen, zulke ijdele beloften noodig te hebben om haar niet vóór hun huwelijk geheel te zien uit- gebluscht.

Waak dus o jongeling! — waak o jonge dochter! tegen deze zoo veel deugd en geluk verdoovende en tot zoo veel ramspoed leidende liefde; — waak te- gen de oorzaken die tot zulk eene verderfelijke drift leiden, want één lichtzinnige stap is voldoende U in dien jammerlijken poel te storten, — waaruit gij U zelve nooit kunt redden — en zelfs met eene dol- zinnige drift de behulpzame hand eens wijzen vriends zoudt afwijzen.

VIERDE HOOFDSTUK.

AANKOMST TE BATAVIA.

Neen, stervling! al 't geluk op de aarde is *onbestendig!*
 Gelijk en dag en nacht, zoo wisselt vreugd en smart:
 Nu slaat gij 't schreijend oog ten hemel, hoogst ellendig,
 Dan zingt ge een vreugdelied met onbekommerd hart.
 HELMERS.

In ons laatste hoofdstuk hebben wij breedvoerig te kennen gegeven, wat wij door »*eerste liefde*» be- doelen, en tevens gezegd dat het deze liefde was die BEAUMONT voor CAROLINE koesterde; — en, zon- derling genoeg, hij liet zich gaarne door haar ver- blinden; hij verhovaardigde zich in het geloof; geen deugdzaam leven te kunnen leiden zonder de hoop, van na den strijd dien hij tegen de roepstem der ver- leiding voerde, eenmaal zijn vermoeid hoofd aan de borst zijner CAROLINE te kunnen doen rusten! — Had hij zijn zoo gewenschte doel bereikt, dan zou ook, helaas! — het tijdstip zijn aangebroken, dat hij moedeloos den strijd tegen de begeerlijkheden dezes levens — zoude hebben opgegeven!.... Maar geluk- kig, hij *waande* slechts dat hij zulk een zwak en verachtelijk wezen was; gelukkig, dat hem zuivere liefde voor de deugd en dankbare erkentelijkheid aan zijnen weldoener, bezielde, tot de betrachtting der deugd, die hem gestadig de knie deden buigen voor den troon des Allerhoogsten; — en hoewel hij zich

verhovaardigde zijne CAROLINE meer lief te hebben dan zijnen God, — en dat hij God alleen kon aanbidden uit liefde voor haar, — zal de held dezer novelle voldoende bewijzen, dat juist na dat hem de hoop ontgenomen was van ooit CAROLINE weder te zien, de onwederstaanbare en vurige liefde, voor zijnen hemelschen Vader, die onder toezigt van zijnen deugdzamen onderwijzer diep in zijn gemoed werd geprent, — in haren hevigsten en reinsten gloed in zijne borst ontvlamde.

Echter mogen wij ons verhaal niet vooruit loopen. BEAUMONT was nu reeds acht jaren in *Europa*, — en, het laat zich gemakkelijk begrijpen, — in de goedsgesteldheid waarin hij zich bevond, — met hoeveel weezin hij uit een' brief van zijnen vader vernam dat hij naar *Indië* moest terug keeren. — Hij had zijne ouders wel hartelijk lief en wenschte vuriglijk hen weder te omhelzen, — maar hoe zou hij van CAROLINE kunnen scheiden? . . . o, de gedachte daaraan was hem zoo bang — zij dompelde hem in de grootste droefheid. . . .

Dagen en weken verliepen, — zijne uitrusting was klaar; — hij kreeg een' brief van *Amsterdam* hem verwittigende dat — »de *Hoop*» — zeilree lag en hij met de eerste diligence *N.* moest verlaten. —

Sedert de zes laatste weken was hij bij den heer TERVEEN gelogeerd; — die dagen vervlogen te spoedig voor EUGENE — en de gevreesde dag brak voor hem maar al te ras aan! —

Wij kunnen hem U naauwelijks voorstellen — waarde Lezer! — terwijl hij, de laatste oogenblikken welke hij bij het voorwerp zijner eerste liefde doorbragt, zich in het midden bevond van de lieve familie van zijn' voogd, die allen met in tranen zwemmende

oogen, bewezen hoe hard het hen viel van hem te scheiden. — Geheel bedroefd, — de oogen ter neder geslagen; — op niemand achtgevende dan haar, voor wie hij scheen te leven, — niets hoorende dan de zoetvloeiende stem, die hem sedert zoo langen tijd zoo liefelijk in de ooren klonk, en die nu slechts eene diepere wonde aan zijn hart toebragt, — welke hem de aanstaande scheiding des te vreeslijker maakte. — Ja zoo — zoo denken wij dat hij er moest gestaan hebben! . . .

De tijd, die voor niets en voor niemand stilstaat, holde op zijne vleugelen voort, — en noopt ook ons voort te gaan!

— Nu EUGENE! ik wensch U eene voorspoedige en gelukkige reis, — zeide zijn voogd hem hartelijk de hand drukkend; — het doet mij genoeg U de verzekering te kunnen geven, dat uwe Ouders niet dan tevreden zullen kunnen zijn, over de door U, gedurende de acht jaren die Gij hier zijt, volbrachte studiën, maar nog aangener is mij de overtuiging dat gij door uwe godsdienstige gezindheid en waren vromen wandel, het hart uwer Ouders zult verblijden, even als ik mij heb verheugd bij het herhaald vernemen van uw goed en deugdzaam gedrag. — Volhard daarin EUGENE — en zoo wij elkander hier op aarde niet weder zien, hoop ik met U hier namaals, in gelukzaliger gewesten voor eeuwig vereenigd te zijn. — Vaar van harte wel, — en verzuim niet ons dikwijls van U te doen hooren!

BEAUMONT kon niet spreken, — hij drukte de hand van den heer TERVEEN en bittere tranen stroomden langs zijne wangen toen hij zijn »vaarwel — mijn heer!» stamelde. Van Mevrouw BEEKMANS en Su-

SANNA had hij ook afscheid genomen. — CAROLINE bleef nog over; — zij scheen zeer aangedaan te zijn — en met de tranen die BEAUMONT haar zag storten terwijl hij haar bevend naderde, ontzong hem bijna de kracht van zich staande te houden; — stamerende uitte hij een onverstaanbaren wensch, — drukte hare hand teeder — en hij voelde iets als of zijn hart van één scheurde toen hij de deur voor zich zag openen.

Het met zoo veel tegenzin te gemoet getreden tijdstip was voorbij; — hij stapte in den wagen, die gereed stond hem weg te voeren; — de deur hoorde hij reeds achter zich dicht grendelen.... hij keek om — maar ontmoette *geene* oogen, die al de droefheid van zijn hart nog voor het laatst in de zijne zouden kunnen lezen, — hij ontmoette *geene* oogen, die hem den laatsten afscheidsblik toewierpen, — die voor zijn, van innige droefheid vervuld hart, zoo zoet, — zoo streelend zou geweest zijn.

Laat ons nu bedaard onderzoeken op welke gronden die vurige liefde van BEAUMONT rustte.

CAROLINE bezat een zachtvaardig en beminnelijk karakter; zij betrachtte de deugd met die naauwgezetheid welke ieder met zorg opgevoed meisje eigen is; — zij bevond zich altijd in het gezelschap van jonge dames, die door haar zedig gedrag en verstandige gesprekken de keur van elk gezelschap uitmaakten; — zij volgde gewillig den goeden raad van haren vader op, en bezat dus de kiem tot veel goeds; — zij bevond zich gaarne in het heiligdom Gods, om daar te hooren hetgeen haar nog onbedorven hart zoo gaarne vernam; en het waakzaam oog van haren vader vreezende, leende zij er ook ernstig en eerbiedig het oor aan alles wat de leeraar zeide. — Met de kiem tot

zoo veel goeds, paarde zij een lief en zachtzinnig voorkomen: teederhartigheid en leidzaamheid waren op haar minzaam gelaat te lezen, terwijl uit hare zachtvaardige blikken de vriendelijkheid zelve straalde....

Is het vreemd dat een met godsdienst bezielde achttienjarige jongeling voor zoo veel schijn van deugd, die hij voor de deugd zelve hield, niet ongevoelig had kunnen blijven? — Is het vreemd, dat hij zich stout weg durfde verzekeren dat er voor hem op aarde geen geluk bestaanbaar was zonder met haar verbonden te zijn?.... Doch wij hebben de taak op ons genomen een dieperen blik in het hart van CAROLINE te werpen dan zulks door den vurig beminnenden jongeling ooit werd gedaan; — wij zullen alsdan terstond tot het besluit komen, dat hoe edel en beminnelijk haar karakter ook ware, — hoe lief zij de deugd ook scheen te hebben, haar de *kracht* ontbrak dezelve uit *eigene beweging* te betrachten; want hoewel wij haar telkens in gezelschap van deugdzame menschen vinden, deed zij zulks alléén omdat haar vader haar dikwijls onder het oog gebracht had hoe gemakkelijk het wordt de deugd te betrachten als wij ons gestadig onder deugdzame lieden bevinden; — van het kwade ontield zij zich uit vrees voor den regmatigen toorn van haren vader; het was haar onmogelijk *zelve* te oordeelen in hoe verre iets goed of kwaad was, — altijd was zij verplicht haren vader te raadplegen; en hieraan alleen mochten wij het toeschrijven dat zij niet vooruit drong om BEAUMONT een laatste vaarwel toe te roepen, niet wetende of haar vader dat vriendschapsbetoon in haar zou kunnen berispen.

Zij dus de *zwakke* CAROLINE had BEAUMONT, de *standvastige*, en *vurige* Christen wel noodig om

haar te schragen, haar telkens op te rigten en haar op den weg des levens met *moed* en *kracht* bij te staan; — maar zij kon niet vooruit zien, dat hij al die kracht zou *verliezen* bij het bloeden der wonden, die hare zwakheid hem alsdan zou toebrenge-
gen; — zij wist niet, dat zij een *mindere*, dan BEAUMONT gelukkig kon maken, — maar dat hij te *verhevene* ideeën van de teedere sekse bezat, om aan *zijne* begeerten te kunnen voldoen; — zij kon niet vooruit zien dat door zich met hem te verbinden, *beide* zielen voor eeuwig zouden vergaan. — Dit wist de eigenzinnige EUGENE ook niet — en juist hare teederhartigheid en haar overdreven buigbaar karakter, — *de eenige trekken, die zijn geluk op aarde zouden verwoesten*, — maakten zulk een' diepen indruk op zijn hart, dat hij zelfs na vier jaren van haar gescheiden te zijn, de onrustige vraag: of hij wijs zou handelen, zich met iemand te verbinden, wier karakter nog niet gevormd was toen hij haar kende, — welke telkens met meerdere onrust in zijn' boezem oprees, — met geweld zocht te versmoren; — ja, — zoo vast stelde hij zich voor, dat juist zij met zulk een *zachtzinnig* karakter de *eenige* kon zijn voor zijn geluk geschapen — dat hij het zekerlijk zoude gewaagd hebben zich voor zijn geheele leven aan haar te verbinden, — zoo God, die hem liever had dan hij zich zelve, dat doel niet *verijdelde*.

Wanneer en waar BEAUMONT uit de diligence stapte; — wanneer hij te *Amsterdam* aankwam; — hoe hij naar boord ging, en al hetgeen daar gedurende den tijd van drie en eene halve maand voorviel, gaan wij met stilzwijgen voorbij.

Wij vinden hem nu op de reede van *Batavia* terug.

Na vooraf in zijne hut een vurig en dankbaar gebed op zijne knieën voor den troon van God te hebben geuit *), — nam hij plaats in de sloep, — en wachtte met ongeduld den gezagvoerder, die nog op dek eenige bevelen had te geven; — eindelijk nam deze ook naast BEAUMONT plaats en zij roeiden van het schip af. BEAUMONT's hart klopte vol vreugde, en zoo hij ooit CAROLINE één oogenblik uit het geheugen had verloren, — was zulks nu zeker het geval, — nu dat hij het heugelijk vooruitzicht had zoo spoedig met zijne dierbare ouders weder vereenigd te zijn; — hoe snel de sloep ook ging, — voor hem scheen zij niet half snel genoeg te gaan. — Helaas! BEAUMONT — nog maar eenige oogenblikken, — en gij zoudt gewenscht hebben, dat de togt tienmaal zoo lang geduurd hadde! — Zij kwamen de landingplaats nabij bereikten haar en stapten aan den wal!

Dáár wachtte hem een oude heer, met een eerwaardig voorkomen, die, na zich verzekerd te hebben dat hij BEAUMONT voor zich had, dezen op de hartelijkste wijze, doch met meer ernst dan wel bij zulk eene gelegenheid vereischt wordt, verwelkomde. — BEAUMONT bezat genoeg zielkunde, om met heimelijken angst te bemerken dat die oude heer geene gunstige tijding had mede te deelen.

*) De lezer. — Dat is weer zoo geheel ouderwetsch, schrijver — de beschaafde en verlichte meubelen dezer eeuw hebben niets, in alle gevallen niet zoo dikwijls, met gebeden te doen, — en willen daar ook niet meer van hooren spreken, — zij hebben eene kracht in zich zelve!

De schrijver. — Wel lieve lezer! deze novelle behoort ook niet tot *deze* eeuw! — zie het titelblad maar na!

— Uwe moeder heeft mij verzocht, U hier af te wachten, en U naar huis te geleiden. — Wees welkom te *Batavia*. — *Waarde* BEAUMONT! — zeide de grijsaard, — WALDENSTEIN genaamd.

— Hartelijk dank, mijn heer! — maar hoe maken het mijne ouders? — ik had verwacht ten minste mijnen vader hier te ontmoeten.

Eenigzins verlegen deze vraag te beantwoorden, wendde zich de heer WALDENSTEIN tot den *Boomwachter*, — met verzoek het visiteren der pakjes toch zoo veel mogelijk te bespoedigen, daarbij aanmerkende dat een jongeling pas van de school komende, geene goederen bij zich zou hebben, die aan regten onderworpen zijn.

Zonderling is het te zien welk eene verschillende uitkomst eene dusdanige juiste opmerking heeft, wanneer zij of tegen eenen Inlandschen boomwachter of een' Europeischen kommies-visiteur gedaan wordt. — Terwijl gene met de meeste beleefdheid en welwillendheid zelfs zal buigen en de bagagie zoo spoedig mogelijk nazien, — zal deze met eene heimelijke — »oudje! zoo ligt zal je mij niet om den tuin leiden, — hoor!» — koel weg: — »Ja mijn heer! » wij zullen U zoo spoedig *mogelijk* helpen» — ten antwoord geven; doch door de strenge inspectie die de bagagie dan ondergaat, duidelijk doen blijken, hoe stiptelijk hij de bepaling juist nu wil in acht nemen: — »*Vertrouw niemand!*» — en na een stipt onderzoek zich overtuigd hebbende, hoe zeer hem zijne ingebeelde menschenkennis heeft misleid, wrevelig zijn voor den eigenaar der goederen zoo heugelijke en lang met *geduld!* gewachtte: — *kapiedjalan* — doen hooren.

Hoewel de inspectie van BEAUMONT's goederen in

weinige oogenblikken was afgeloopen, — waren elk dier oogenblikken voor den beangstigden jongeling, van zeer langen duur; — de eenigzins verlegene houding van den heer WALDENSTEIN jegens hem, — zijn met ernst geplooid voorkomen, — den plegtigen toon waarop de »BEAUMONT!» werd uitgesproken, — en de nog onbeantwoorde vraag: hoe zijne *ouders* het maakten, — overtuigden hem dat de oude heer eene treurige taak te volbrengen had. — Waarom waren zijne ouders niet aan den boom? — vroeg hij zich zelve onrustig af; — zijne *ouders*? — o, zijn hart kromp zoo in één bij de vreeselijke gedachte dat hij misschien geene ouders meer had; de heer WALDENSTEIN had gezegd dat hij op verzoek van zijne moeder hem kwam afhalen, — dus zijne moeder toch zou hij zien.

Na de koelies de noodige bevelen te hebben gegeven, waar zij de koffers hadden te brengen; wendde zich de heer WALDENSTEIN tot zijnen jongen vriend, met verzoek den wagen in te stappen.

— Mijn heer ik heb U zoo even gevraagd hoe mijne ouders het maken?

De oude heer fronsde treurig het voorhoofd, sloeg zijne oogen ter neder, en onwillekeurig BEAUMONT bij den arm vattende, wilde hij dezen, in de verlegenheid waarin hij zich bevond, hoe die vraag te beantwoorden, als het ware helpen den wagen in te stappen.

— Vergeef het mij, mijn heer, ik zal geen plaats nemen voor dat gij mijne vraag hebt beantwoord!

Langzaam en met ernst nam de heer WALDENSTEIN een' brief uit zijnen zak, dien hij voorbedachtelijk mede had gebragt; ontvouwde dien, — vestigde zijne oogen op BEAUMONT, en vroeg:

— Kent gij dezen brief; — hebt gij dien zelven gesteld?

Die brief, — zou hij dien niet kennen?.... de brief dien hij slechts acht maanden geleden in eene heilige stemming met zoo veel opregtheid zijnen vader had geschreven; en bestond er de minste twijfel of hij dien had gesteld?.... Hoewel angst en droefheid in zijnen boezem een hevigen krijg voerden met onbeslistens kans welke de bovenhand zou behouden, — gloeide zijne borst van verontwaardiging toen hij antwoordde:

— Nooit heb ik een' vreemde bedrogen, en verdenkt gij mij mijnen vader te hebben misleid?

— Jongeling, — zeide de grijsaard bedaard, gij hebt *nu* de gelegenheid te *bewijzen*, dat die brief de tolk der gevoelens van uw hart is geweest. — Uit hem spreekt een degelijk godsdienstige zin; zoo gij dien bezit zult gij U met gelatenheid onderwerpen aan de beschikking van den Alwijzen, — al mogt Hij ook dierbare panden van U afeischen. — In dezen brief getuigt gij, dat hoe zwaar ook de hand van uwen hemelschen Vader op U moge rusten, — gij met de overtuiging dat alles wat Hij doet wel gedaan is, — *alles* ook ootmoedig zult dragen. — Gij zegt tevens de innige overtuiging te hebben dat zij, die hier deugdzaam geleefd hebben — na dit leven eene voor ons ondenkbare zaligheid zullen genieten. Ik weet, de mensch is zwak en verandert menigmaal van gedachten, — daarom vraag ik U, voor dat ik verder ga, zijn de gevoelens in dezen brief geuit *nog* de uwe?

BEAUMONT wist welke de tijding was die hij vernemen moest, — maar hij had het beslissend woord

nog niet gehoord — en » *hoop* » fluisterde hem in dat hij zich ook kon vergissen; — zijne bevochtigde ooggen opheffende, antwoordde hij op eenen vasten toon:

— Ik hoop ze tot mijnen dood toe te behouden.

— Ik ging dagelijks met uwen vader om, — vervolgde de grijsaard, zeer bedaard, — en ken hem als een braaf, eerlijk, en godvreezend man.

Wij mogen over het toekomend lot onzer....”

— Heb ik mijnen vader dan verloren? — gilte de beangste jongeling, hem in de rede vallende, uit.

— Ik heb U dat immers niet gezegd, — waarde BEAUMONT, — en al ware dat ook het geval, — hoe kunt gij op zulk eenen wanhopenden toon spreken, — laat mij dus voortgaan; — wij mogen over het toekomend lot onzer medemenschen geen oordeel vellen, — zeide ik zoo even, — maar ik ben verzekerd dat allen, die als uw vader leven, ongetwijfeld de gelukzaligheid zullen deelachtig worden, die CHRISTUS voor den geloovige heeft weggelegd. — Zijt gij ook hiervan overtuigd? Zonderling is het dat, hoewel BEAUMONT *duidelijk* begreep dat hij zijn vader moest verloren hebben, — hij het ergste nog niet *wilde* gelooven. — Gelijk een drenkeling zich aan een' stroohalm vastklemt om zijn leven te redden, — zoo schonk de zonderlinge gedachte — » hij wenscht mijn geloof te beproeven” — hem kracht het onheilspellend gevoel in zich te bedwingen, even als of hij *daardoor* het onheil van zich zou kunnen stooten, — en op de vraag van den heer WALDENSTEIN antwoordde hij, dat hij zulks niet alleen geloofde, — maar door het voorbeeld van zijnen vader op te volgen, hoopte in genade ook zalig te zullen worden.

— Welnu, — zoo gij dat gelooft, verneem dan het antwoord op uwe vraag: weet, dat uw vader *nu* die zaligheid.....

De *laatste* lichtstraal der hoop was met dit gezegde uitgedoofd, met een pijnlijk, hartverscheurend — »oh!» — brak de in tranen losgebarsten jongeling, de rede van den heer WALDENSTEIN af, en viel bewusteloos op diens borst neder; met moeite hield de oude heer zich staande, doch met spoedig verleende hulp, werd EUGENE in den wagen geplaatst. — Zich nevens hem zettende, beval de heer WALDENSTEIN den koetsier huiswaarts te rijden.

Toen BEAUMONT weder eenigzins begon te bedaren, nam de goedhartige grijsaard, langzaam de hand van zijnen jeugdigen en diep bedroefden vriend in de zijne, doch zoo als hij wel voorzien had, gaf dit vriendschapsblijk slechts aanleiding tot een hernieuwde uitbarsting in tranen; — hij bleef echter de hand in de zijne houden, en toen BEAUMONT weder begon te bedaren, — ving de voorzigtige grijsaard aan dezen zijn medegevoel in zijn leed te kennen te geven, — voegde hem daarna troostrijke woorden toe, — en wees hem eindelijk op al de groote zegeningen waarmede hij nog overladen was, en waarvoor hij alle reden had dankbaar te zijn; — toen sprak hij hem over zijne moeder, en de vreugde welke hem binnen eenige oogenblikken te wachten stond. — Deze woorden gepaard met de volle overtuiging dat zijn vader gelukkiger was dan hij ooit op aarde zou kunnen geweest zijn, deed EUGENE geheel bedaren, en zijn hoofd bemoedigd opheffende zeide hij tot den heer WALDENSTEIN, terwijl eene hemelsche kalmte zijn gelaat overdekte, en warme en ongeveinsde dankbaarheid uit zijne oogen straalde:

— De tranen, die wij over het verlies onzer ontslapene betrekkingen of vrienden storten, getuigen toch hoeveel meer wij ons zelve beminnen, dan degenen wier dood wij betreuren; — toch valt het ons zoo moeilijk onze tranen te bedwingen; — het is eene zaligheid in *die* oogenblikken een hart te vinden, dat in ons leed deelt, — het is een balsem voor het gewond hart, eene verkwikking voor de van droefheid afgematte ziel. — U, Mijn heer! kan ik niet genoeg danken, voor het zalig gevoel, dat uwe sympathie mij zoo even heeft geschonken. — Ik hoop dat ik door mijn gedrag zal kunnen bewijzen, welke eene waarde ik op uwe vriendschap stel.

Een zachte druk in de hand, was het eenigst antwoord dat BEAUMONT hierop van den ouden heer kreeg, die wel begreep dat hij hiermede *meer* gezegd had, dan hij met eene reeks der schoonste woorden zou kunnen gedaan hebben.

Zij waren nu voor het hek van het klein en net gebouwd huis van Mevrouw BEAUMONT; — en de heer WALDENSTEIN waarschuwde zijn jongen vriend zich toch zoo bedaard mogelijk te houden, en door geene mateloze droefheid den grooten zegen te miskennen, die hem nu te wachten stond.

De blijdschap die EUGENE uit de oogen straalde, terwijl hij den wagen uitsprong, — hoe hij naar zijne moeder toe vloog, — zich in hare armen wierp — en tranen van blijdschap bij het genot van het tegenwoordige zoo wel als die van droefheid bij de gedachte aan het verledene aan hare borst stortte, — ligt buiten het bereik onzer zwakke pen, te beschrijven.

Na moeder en zoon met hunne wederontmoeting geluk gewenscht te hebben, — ging de goedhartige

heer WALDENSTEIN, naar zijne eigene woning terug, wel wetende, dat zijn bijzijn toen meer hindernis dan wel genoeg zou verschaffen.

Ook wij laten de twee in vreugde bezwijmenden aan zich zelve over, en volgen den ouden heer, voor wien ook onze harten met eerbied vervuld zijn.

VIJFDE HOOFDSTUK.

VREEMDE GEDACHTEN VOOR DEZE EEUW.

Menig een vindt nergens eene goede vrouw, omdat hij niet geloof dat er zulk eene bestaat; dewijl men toch aan goede vrouwen gelooven moet, om ze daar te zien, waar ze zijn; — even als men de deugd moet uitoefenen, om die te kennen, en niet omgekeerd.

JEAN PAUL.

Het huis van den heer WALDENSTEIN was niet ver van dat van mevrouw BEAUMONT af gelegen. Het stond geheel afgezonderd van alle andere woningen, en had een heerlijk gezicht op een statig bosch, voor hetwelk eene groote uitgestrektheid gronds met padie beplant was. — Het lag evenwel ver genoeg van deze moerassige velden verwijderd, om zijne bewoners wel het streelend gezicht op het verrukkelijk groen der aanwassende padie te doen genieten, — zonder dat zij van de daaraan verbondene dampen eenigen hinder hadden.

Binnen den tijd van tien minuten reed de heer WALDENSTEIN in zijn eigen erf te midden van een' heerlijk beplanten en met de meeste zorg onderhouden tuin, welke voor zijn huis lag. — De wagen stond naauwelijks stil, of hij werd hartelijk verwelkomd door een aanvallig zeventienjarig meisje, ~~die~~ ^{flat} van innige blijdschap en ware kinderlijke toegenegenheid

vrolijk ~~naar~~ derwaarts huppelde; — met teedere liefde en ^{geveinsde} blijdschap haren ouden vader hielp uitstappen, en hem met ^{haar} welmeende — »dag pa-paatje lief» — hartelijk kuste.

Zij waren de binnenzaal ingetreden toen ANGELIQUE op eenen angstvalligen toon haren vader vroeg: — hoe de heer BEAUMONT er uitzag. — Deze vraag hoorde hij niet eens, want de waakzame vader werd bij het intreden der zaal geheel bekommerd toen hij op de tafel waar voor zijne dochter had gezeten, eene half-afgemaakte teekening, — naast welke een potlood en gomelastique; — een geopend boek, — en tevens haar handwerk zag — en achtte zich tot zijn leedwezen verpligt hare vreugde te storen met het zacht verwijt:

— ANGE! ik heb het U immers vroeger reeds gezegd, *eerst* een besluit te nemen wat gij doen wilt en U bij dat besluit te bepalen; — maar niet elk oogenblik van bezigheid te veranderen; — het is een zeer gevaarlijke trek, vooral in het karakter van een meisje zoo wispelturig te zijn. — Ik heb nooit reden gehad U hierover te berispen, en hoop dat het nooit meer zal gebeuren.

Het lieve meisje viel haren vader om den hals, — verontschuldigde zich met te kennen te geven, dat zij zijne komst met te veel ongeduld afwachtte, dan dat zij bedaard had kunnen blijven voortwerken, en hoopte dat hij het haar niet ten kwade zoude duiden.

De heer WALDENSTEIN deed verschillende vragen over hetgeen gedurende zijne afwezigheid ^{gevalen} voorviel, — en nauwelijks had hij gedaan, of hare nieuwsgierigheid wenschende te bevredigen, vroeg zij:

— Wat zegt mevrouw BEAUMONT van haren zoon pa?

— Wanneer zou ik de gelegenheid gehad hebben dat van haar te vernemen? — vroeg de vader, eenigzins verbaasd, eene, van zoo weinig nadenken getuigende vraag, van zijne anders zoo verstandige en diependenkende dochter te hooren.

Zij scheen er zelve over verlegen; beet zich, — de oogen ter neder slaande, op de lippen, maar vroeg eenige oogenblikken daarna:

— Pa! lijkt de heer BEAUMONT op zijn vader?

— Ja, zeer veel, hij heeft dezelfde mannelijke houding en op zijn open gelaat staan al de deugden van zijn hart gemakkelijk te lezen. — Ik bevind mijne verwachting, omtrent zijne deugdzaam gezindheid, verre overtroffen, — ik was zelfs verbaasd te zien met hoeveel ware Christelijke berusting op Gods albestuur, — en met hoeveel gelatenheid hij de vreeselijke tijding van het sterfgeval van zijnen vader vernam.

— Wanneer zal U mevrouw BEAUMONT weêr opzoeken — PA?

— Ik wensch er morgen middag naar toe te wandelen, — ga je meê?

De verlegenheid waarin deze eenvoudige vraag haar bragt, was zeer zichtbaar; — zij bloosde diep, — keek haren vader verlegen aan, en bemerkende dat hij op een antwoord wachtte, stamelde zij:

— O — ik — ik zal — met — U gaan.

Die avond ging om; — de volgende dag brak aan; — het was vijf uren in den namiddag.

De heer WALDENSTEIN sloot het boek, — waarin hij, op de bank in de binnenzaal liggende, bezig was te lezen, terwijl ANGELIQUE aan de tafel met zeer veel belangstelling zat te teekenen, — en opstaande riep hij haar toe:

Wel ANGE! — ben je klaar?

— Dadelijk — papaatje-lief! — *Baboe* — *kas-sie tjala!* — en was bezig *zelve* hare teekening in de portefeuille te bergen, — toen de *baboe*, — *zonder* de gevraagde *shawl*, — zeer bedaard achter haar bleef staan, en eindelijk bemerkende dat ANGELIQUE haar niet met den rug kon zien, — zeide zij zacht:

— J-a-a — *nona!*

ANGELIQUE wendde zich om, om de *shawl* aan te nemen, doch werd teleurgesteld, dewijl de meid, nog eerst moest hooren wat hare jufvrouw noodig had; — zij werd wel uit haren half sluimerenden staat, door het woord *baboe* gewekt, — doch moest nu eerst vernemen *wat* van haar verlangd werd.

Geduld is eene schoone deugd; en hij, — die in *Indië* altijd even geduldig kan blijven met zijne dienstboden, hij, — die in *Indië* herhaaldelijk eene vraag twee, drie of zelfs vier malen moerende doen, en wel de *eerste* keer *natuurlijk* alleen, — zoo als reeds opgemerkt is, — om de bedienden uit de sluimering of geestverbijstering, waarin zij zich meestal bevinden, te *wekken*, en nooit daarover kwaad is geworden, — bezit deze deugd in de *hoogste* mate.

Zoo geduldig was onze ANGE niet, en vooral nu — dewijl zij met haren vader — *mevrouw BEAUMONT* zou gaan bezoeken!

» *Ag — pigie!* — riep zij ongeduldig uit en ging *zelve* naar hare kamer om de *shawl* te halen.

Hartverblijdend gezeit inderdaad te *Batavia* eene jonge dame iets *zelve* te zien doen; *dat* is ten minste een bewijs dat het hart niet zoo koud, opgeblazen en zelfzuchtig is als de meeste harten onzer schoone sekse alhier; — *dat* bewijst nog dat er le-

vensgloed en *energie* in dat hart huisvest. — Als wij eene jonge dame, — zoo als trouwens bijna *altijd* gebeurt, — die aan eene zijde eener zaal staat, — hare handschoenen, welke op de tafel in het midden *dierzelfde* zaal liggen, — noodig heeft — liever tien en twintig keeren een' knecht hooren roepen, om de gewenschte voorwerpen haar ter hand te stellen, dan die *zelve* te halen, — kunnen wij ons niet bedwingen het hoofd te schudden, en uit die *enkele* daad vele gevolgtrekkingen te maken, welke juist niet in het voordeel zijn van zulke jonge dames! —

Het was om het hart onzer lezers te verblijden, dat wij ANGELIQUE *zelve* hare teekening lieten bergen, en *zelve* hare *shawl* halen!

— » *E-e-e tjala ko!* — riep de *baboe*, nog op *dezelfde* plaats in de zaal staande, eenigzins hoorbaar, uit, toen zij ANGELIQUE met het gewenschte voorwerp zag terug komen, — en zich nu, — *ja nu* herinnerde dat zij daarnaar gevraagd werd.

De heer WALDENSTEIN nam de hand zijner dochter in zijnen arm, en zoo verlieten zij het huis.

— Hé — ANGE! wat loop je gaauw, — ik kan die pas niet bijhouden, — zeide de oude heer eenigzins knorrig.

— Papaatje-lief 't is immers onze gewone pas; — ik dacht dat wij van middag iets langzamer gingen, — maar het is mij hetzelfde hoe wij loopen, — en ik zal gaarne langzamer gaan.

Eindelijk bereikten zij het huis van mevrouw BEAUMONT. Deze was met haren zoon in den tuin.

Daár stonden ze nu tegenover elkander: — EUGENIUS BEAUMONT en ANGELIQUE WALDENSTEIN!

Wij hebben opgemerkt met hoeveel ongeduld deze

den pas aangekomen jongeling wenschte te zien; — wij hebben al hare nieuwsgierige vragen omtrent hem gehoord! — Dáár stond zij nu vóór *hem*, van wien zij zulke voortreffelijke getuigenissen had gehoord, en dien haar hart reeds als de edelste en voortreffelijkste aller jongelingen achtte. — Zij, — met hare liefelijke blonde lokken heerlijk over hare weelderige schouders prijkende; — met een voorkomen, hoewel vriendelijk en minzaam, — toch iets gebiedends en getuigende van een' vasten wil; — met een gelaat zoo blank als de welriekende leliën, die naast haar met des te meer schoonheid prijken; — met groote hemelblauwe oogen uit welker blikken de voortreffelijke geaardheid harer ziel ligtelijk was te lezen; hij, — met een regt mannelijk voorkomen; doch met liefelijke trekken op zijn gelaat, die zacht en bevallig waren, overtogen met een licht olijkleurigen tint; — met kort, donkerbruin krullend haar; — met oogen van dezelfde kleur, welker tintelende blikken, van de bewondering en aanbidding getuigden, die het *eerste* gezicht op de hemelschoone ANGELIQUE op hem maakte. — En *hoe* stond zij?.... Geheel verlegen, blozend en met ter neêrgeslagene oogen, — en *nu*, dat zij zich in de *tegenwoordigheid* bevond van dengenen, dien zij zoo vurig wenschte te zien, — *nu* voelde zij niet vrij te kunnen ademen, dan wanneer zij *ver* van hem verwijderd was. — En hij?.... Wij hebben het gezegd: — bewondering en aanbidding straalden op het eerste gezicht van ANGELIQUE uit zijne blikken; — de eerste oogopslag was voldoende om hem te doen gevoelen dat zij beide *deugd* en *verstand* bezat; *dat* getuigden genoegzaam die minzame blikken, waaruit de openhartigheid harer

inborst te ontdekken was, — *dat* getuigde dat schoone vooruitstekende ronde voorhoofd! Hij *voelde* hier eene vrouw voor zich te hebben, die hare waarde kende! — hij voelde dat niemand een' weg tot dat hart zou kunnen banen op dezelfde kinderachtige wijze als hij zulks bij CAROLINE had gedaan, — dat zij een' zoodanigen met verachting van zich zou stooten, die zich voor haar boog om met ijdele vleitaal over hare schoonheid en deugden zich onledig te houden; — *eerbied* vervulde zijn hart; en evenwel met schrik bande hij zelfs die gewaarwording uit zijne ziel, vrezende, dat hij daardoor eene vreemde schoonheid aanbad en zijn hart ontheiligde!

Hij groette de liefelijke ANGELIQUE doch *hoe*?.... zijne buiging was *stijf*; — zijn blik *koud*, — en hij uitte *geen* woord. — Dit maakte een' slechten indruk op ANGELIQUE; — het hinderde haar zelfs zoo nieuwsgierig geweest te zijn zulk een stuursch, onhoffelijk persoon te zien.

Dat had zij nu vooral die nieuwsgierigheid, dien angst en dat ongeduld: — een *koude blik*, — eene *stijve buiging*, — eene *terugstootende houding*. — Even als onze Dames, die tijd noch geld sparen om zich prachtig op te schikken; — zich uit haar humeur brengen met de meid te beknorren, omdat deze niet spoedig genoeg haar aankleedt; — duizendmaal naar den spiegel zien, om zich te verzekeren dat alles in orde is, — en de heeren met die schikking wel tevreden zullen zijn; — duizendmaal het horologie raadplegen om te zien of de tijd nog niet daar is, het huis, — waar *zalige vrede*, — *innig genoeg*, — en *duurzaam geluk* kon gesmaakt worden, — te

verlaten, om — helaas! — naar een feest te gaan, — waar *teleurstelling* en *verdriet* haar wachten, waar zij zich in het midden bevinden van vreemden, die *niets* om haar geven, die haar wel met leugenachtige vleitaal verblindende, deze nu en dan voor waarheid doen aannemen — en daardoor voor eenige oogenblikken een' zoeten glimlach over hare lippen doen zweven; — maar haar *meestal* het feest met *ontevredenheid* over *hen* doen verlaten, — haar altijd *iets* doen berouwen waarom zij liever niet naar dat feest zouden wenschen geweest te zijn; — diezelfde teleurstelling ondervond ook onze lieve ANGE!

Spoedig echter verwijderde de heer WALDENSTEIN zich met EUGENE en liet zijne dochter bij mevrouw BEAUMONT. — Hij had zijnen jongen vriend nog zeer veel mede te deelen, hij wenschte gebruik te maken van zijne gemoedsgesteldheid om hem met moed en kracht te bezielen de deugd ook in *Indië* met standvastigheid te betrachten; — hetgeen door meest alle inwoners van *Batavia* voor eene *volstreckte onmogelijkheid* wordt gehouden!

Moesten wij het oplossen waarom het onmogelijk *schijnt*, de *deugd* hier even zoo wel te *betrachten* als in *Europa*, dan meenen wij niet ver van de waarheid af te zijn wanneer wij zulks *toeschrijven* aan de Ouders, die hier over het algemeen niet met denzelfden *ijver bezield* zijn als onze eerwaardige grijsaard; nooit zelfs van de beste gelegenheden gebruik maken om hunne kinderen met liefde voor God en deugd te bezielen; omdat zij zelfs van de feestdagen geen gebruik maken om hunne kinderen, al ware het ook maar voor *eenige* oogenblikken, af te zonderen; — nooit hen ondervragen over hun verleden gedrag, — hen

al hunne gebreken en tekortkomingen onder het oog brengen, — hen aanmanen tot een' beteren levenswandel, en na hun de verzekering gegeven te hebben, dat alles wat zij misdreven hebben, hun van ganscher harte is vergeven, van hen de belofte afeischen dat zij in den vervolge zich beter zullen gedragen, — en hen dan met een geschenk verrassen, om, als het ware, dat *verbond* daarmede te *verzegelen* en van zelve telkens als *getuige* tegen hen op te staan, wanneer zij iets misdrijven!

Zoo de ouders zich *nu* en *dan* die moeite wilden getroosten, zoo de ouders de harten hunner kinderen van hunne kindschheid af aan, op die wijze zochten te verteederen, zouden zij nooit behoeven te vreezen ondankbare kinderen te hebben; — en dan zouden wij al die verstokte gemoederen in jongelingen van *achtien* en *negentien* jaren niet aantreffen, die nu ons hart met zoo veel leedwezen vervullen. — Ouders te *Batavia*! ontwaakt toch uit uwe sluimering! — Het zwaard der wrake zweeft reeds boven uwe hoofden. — Ontwaakt! — ontwaakt! — want anders zal uwe verantwoording zwaar zijn: — gij, — gij zijt de *oorzaak* van al het kwaad dat hier heerscht, — en met zulke reuzenschreden toeneemt!

— BEAUMONT, — zeide de heer WALDENSTEIN, toen zij eenige oogenblikken voortgewandeld hadden, en den brief, van welken reeds melding is gemaakt, uit zijnen zak halende, — hier hebt gij uwen brief terug, bewaar dien zorgvuldig, en wanneer gij ooit in twijfeling mogt geraken of gij in *Indië* ook het pad der deugd moet blijven bewandelen: — lees dan dien brief, en gij zult U schamen dat zelfs die vraag bij U is ontstaan. — Weet dat die brief één

dag voor dat uw vader ontsliep hem ter hand werd gesteld, dat ze hem met blijdschap vervulde en met de innige overtuiging dat gij zijne plaats waardiglijk zult bekleeden — en hij in de zalige verwachting van met U hiernamaals in gelukzaliger oorden voor *eeuwig* vereenigd te zijn, — zijne oogen sloot — en zijne laatste woorden waren dankzeggingen voor de vreugde, die uw brief hem schonk.

— Het is toch vreemd — dacht EUGENE — dat mijne moeder mij daar niets van heeft gezegd, — ik heb alleen van haar gehoord dat de brief juist een dag voor zijn afsterven was aangekomen.

— Die tijding bevestigt mij zeer in mijn geloof aan het albestuur Gods, — zeide ^{de} heer WALDENSTEIN. — Verleden jaar was mijn vader juist op een' zondag jarig; — ik ging naar de kerk Was de preek, die toen gehouden werd, alléén voor mij gesteld?.... waarom sprak de leeraar juist toen over vergankelijkheid?.... over de onbestendigheid des levens over den dood? — waarom drong hij in zijne toepassing alle jonge lieden die hunne ouders nog bezaten zoo ernstig tot gehoorzaamheid en liefde? o, waarom waren zijne blikken zoo dikwijls op mij gevestigd?.... moest hij juist tot mij spreken?.... Mijn gemoed was vol, — ik kon mijne tranen niet bedwingen: — dat moest de stemme Gods zijn! — dacht ik en in heilige stemming stelde ik, dadelijk na den kerktijd, dezen brief op.

— Het verheugt mij, BEAUMONT, dat gij *voelt* wat het beteekent naar de kerk te gaan; dat gij de woorden welke gij van den kansel hoort, niet *altijd* houdt voor, door een koud hart, om een handvol gelds, *bestudeerde* woorden; — dat gij zelf *gevoelt* hoe

de mensch ook *nu* nog met den Heiligen Geest beziel kan worden; — en dat dikwijls hetgeen gij in den tempel des Alomtegenwoordigen hoort — eene *roepstem* Gods is!

— Dat geloof ik vast mijn heer! — te meer omdat ik dikwijls, meenende dat gedachten, die bij mij in zulke oogenblikken oprezen, de mijne waren — en verzuimende ze dadelijk ter neder te schrijven, later het ware schoone en treffende daarin geheel had verloren.

— Wat zal het U dan niet moeten bevreemden elken dag des Heeren zijnen tempel bijna ledig te vinden. — Hier beroemen sommigen zich den weg niet eens te kennen om naar de kerk te gaan; — anderen gaan er alleen om een goed voorbeeld te geven; zij *zelve* hebben geene kerk noodig; want, — zeggen ze, — zij kunnen even goed te huis zich stichten. — Maar ik erger mij te zeer als ik hierover denk en spreek; laat ons nogmaals op uwen brief terug komen. — Ik twijfel geenszins dat gij die standvastigheid van karakter bezit, welke U kracht zal schenken uwe voornemens in dien brief vervat, met de hulp van God, ten uitvoer te brengen; — maar ik mag het niet verzwijgen, mijn vriend, — zoo het U ooit moeite heeft gekost, in het land dat gij pas hebt verlaten, den strijd des levens te voeren, — *hier* zal U die strijd veel, — zeer veel moeilijker vallen. — Ik zeg dit niet om U te ontmoedigen, — maar om U te waarschuwen welke wapenen gij hebt aan te vatten om hier te kunnen overwinnen. — Dikwijls zult gij hier in twijfel staan of het wel zoo zeer noodzakelijk is, de deugd zoo *stiptelijk* te betrachten, als U in uwe jeugd was voorgeschreven. — Gij zult U onder jonge lieden bevinden, die U eene,

tegen onze openbaring strijdende gezindheid als *deugd* zullen voorprediken: — eene verzaking namelijk van het geloof aan den zoon Gods; — eene laauwheid in liefde voor God; — eene noodzakelijkheid om het zinnelijke boven het geestelijke te stellen; — eenen vrijen toom te vieren aan alle zinnelijke lusten en begeerten, — *zoo lang* slechts *daardoor* geene *dadelijke* en *zichtbare* nadeelen aan anderen wordt toegebracht, — ja, de onmogelijkheid van deze te bedwingen zullen zij U phisisch trachten te bewijzen, — en U eenen zot noemen als gij zegt dat — *Hij die eenmaal de onstuimige baren heeft geboden zich te bedaren, — even gemakkelijk uwe bruischende driften kan doen kalmen — zoo gij daartoe Zijne hulp zult inroepen.* — Met een glimlach, waarmede zij de onfeilbaarheid hunner gevoelens willen te kennen geven en U bemoedigend op de schouders kloppende, — zullen zij U de verzekering geven, dat de hemel een' tempel gelijk met verschillende poorten, zoodat een ieder de poort kan *kieszen* welke hem het *best behaagt*. — Doch voornamelijk zult gij ook hier op een' stoutmoedigen en eigenwijzen toon krachtig U hooren toeroepen, — dank zij daarvoor den *menschenvriend*?! — Opzomer! — dat de mensch zijne rede, — zijn gezond verstand — van God heeft verkregen, om deze tot zijne eer te gebruiken, — dat de mensch dus zich door zijn gezond verstand moet laten leiden; alles betrachten wat die hem als goed en edel voorschrijft — en zich niet *verlagen* en God *onteeren* door zich aan overleveringen vast te hechten en, volgens de leer van CHRISTUS, zich van *zoo veel genot* des levens te *onthouden*, alléén omdat onze ouders of voorouders zulks deden. — Dergelijke god-

tergende redenen, zult gij dikwijls moeten hooren; ik ken menig jongeling, die met dezelfde goede gezindheden bezielde als gij, hier naauwelijks zes maanden was, of hij geraakte in die vreeselijke draaikolk verloren — waaruit, volgens menschelijke inzichten, hij nimmer meer is te redden. — Wapen U dus **BEAUMONT!** — wapen U, — mijn vriend! — voor den moeilijken en hoogst gevaarlijken strijd dien gij hier zult te strijden hebben. — Er zijn vele krachtige hulpmiddelen daartegen, waarop ik uwe aandacht wensch te vestigen: — raadpleeg dikwijls en met ernstige gebeden Gods heilig Woord. Gij hebt eenmaal *beleden* aan al de *onbegrijpelijke verborgenheden* daarin vervat te *gelooven*, houd U aan die belijdenis, — laat U niet door menschelijke waanwijsheid verleiden; de wijsgeer moge U *onkunde* en *bijgeloof* verwijten, — weet dat zijne wijsheid alléén tot deze aarde behoort. — Zoek den oorsprong des *Bijbels* — in den *Bijbel* zelve op! — en laat U niet door de wijsheid *dezer* eeuw den heiligen eerbied, dien gij voor Gods Woord hebt, ontnemen. — Woon de openbare Godsvereering *stiptelijk* bij; want uw geest, zoo gij op U *zelven* wilt *steunen*, is *zwak* en zal ligtelijk tot *twijfelen* *overhellen*. — »Geene »gerechtigheid is er op aarde zonder God. — Zonder »God valt iedere aanmoediging tot deugd, iedere »prikkel tot regtschapenheid weg, en de mensch »heeft geen kracht genoeg, om op zich zelve staande, de overmagt der *zinnelijkheid* *weerstand* te »bieden *).» — Lees wetenschappelijke en zede-

*) Bloemlezing uit de zedekundige werken van de beste Duitse Schrijvers.

kundige werken zoo veel mogelijk; — hierdoor zult gij niet alleen uwe ziel veredelen en uw verstand met nuttige kennis verrijken; — maar door uwe *gedachten* steeds *bezig te houden* laat gij U zelve geene *gelegenheid* aan de *booze neigingen* van uw hart *gehoor* te geven, en zult gij uw voorgesteld doel, — *om een deugdzaam leven te leiden*, — des te gemakkelijker bereiken. — » Versmaad de » vreugd des levens echter niet, maar laat ze U al » één ter verkwikking dienen, — ter versterking » tot nieuwen arbeid *). — *Batavia* biedt U vele genoegens aan die gij steeds met mate dient te genieten. — » Beheerscht U zelve en tracht van de » aanlokselen der zinneloosheid, van de toovermagt » der ijdelheid en van den wellust geheel *onafhankelijk* te zijn. — » Bemerkt gij dat — » de welluidendheid van den rijmklank in het treurspel; — » de bekoorlijkheid van het geestige in het blijspel †) — uwe gewaarwordingen te gloeiend doen opklimmen; gij U zelve er niet weet te beheerschen, en gij U dan in al te ligtzinnige gesprekken mengt, waarover gij bij ernstig nadenken U schaamt; — vlied dan het schouwspel, — en verban de gedachte zelfs voor eene enkele keer, een schoon stuk te zien spelen, want de schouwburg zou tot uw verderf kunnen leiden. — Zoo ook moet ik U aanraden alle genoegens te staken zoodra gij bemerkt dat deze U uwe *zielsbeheersching* uit het oog doen verliezen. — Door dus op uwe begeerten die ten kwade kun-

*) Bloemlezing uit de zedekundige werken van de beste Duitse Schrijvers.

†) BULWER.

nen leiden, paal en perk te stellen, zult gij leeren: — » dat onophoudelijk wenschen, hetwelk den » mensch schijnt aangeboren te zijn, — in teugel te houden, — » en om waarlijk vergenoegd te zijn » moet gij ze, met vromen, bedaarden zin beperken, » tot een zeer klein getal, ten einde zoo doende niet » voor het tegenwoordige en in de toekomst door » hunne vervulling en verijdeling bedroefd te worden. — Deze zelfbeheersching, zult gij nooit over U » zelve krijgen, zoo gij voor de bekoorlijkheden van » de natuur ongevoelig zijt, en de eenzaamheid ver » smaadt. — De wereld heeft tot nog toe geen waar » lijk groot man, geene verhevene, edele vrouw voort » gebragt, die niet in de school der eenzaamheid » door het heerlijkste onderwijs werden gevormd en » opgevoed, en door diezelfde eenzaamheid tot hunne » grootste roeping ingewijd en voorbereid. — Slechts » in de eenzaamheid behoort de mensch zich zelve » toe; dáár leeft hij in en voor zichzelf. — In » hare stilte die tot bespiegeling uitlokt, keert hij tot » zijn eigen *hooger wezen* terug, dat hem onder al de » verstrooiingen en beproevingen des dagelijkschen levens vreemd geworden was. — Zij is voor het moede » veelbewogene hart een laafdrank en eene weldadige » verkwikking, — zoo als de slaap voor het ligchaam » is. — De eenzaamheid schenkt U niet alleen ver » kwikking na de vermoeijenissen, aan uwen stand » in de maatschappij, verbonden, maar zij *heelt* ook » *menige wonde* van het hart, U door de wereld » geslagen, zij geeft u ook het grootste goed, den » eersten zegen voor den mensch: — *de kennis van » zich zelve* en eene *onpartijdige waardering* van » het *aardsche*, door eene bedaarde vergelijking van

» het eeuwige en onstoffelijke met het ondermaansche en vergankelijke. — In de stilte en in de afzondering slechts, is het ons vergund bij ons zelven » te verwijlen; — dáár vallen de schaduwen en nevelen van voor onze oogen weg; dáár plaatst zich » geene vreemde gestalte tusschen God en ons; — » dáár zien wij in ons hart zijn wezen en zijne beeldtenis leven! — Het onzichtbare heiligdom des gevoels » en des verstands, 't welk voor zoo velen gesloten » blijft, wordt voor U dan geopend en helder, en » verstaanbaar klinkt U de stem eener hemelsche opening in de ooren! — Zoek dus! — waarde BEAUMONT — » de schoone eenzaamheid, op, maar zonder U daarom aan het leven in de wereld te onttrekken *).» — Verder behoef ik U niet te zeggen dat mijne deur altijd voor U openstaat, en dat ik U met opene armen zal ontvangen, wanneer gij mij met uw gezelschap wilt verblijden. — Ik weet het is voor den Christen eene behoefte met Christenen om te gaan, en zich in hun gezelschap te versterken, zijnen weg met moed te vervolgen; — dit is voornamelijk met jeugdige harten het geval — en daarom zal het mij onaangenaam zijn wanneer gij geen naarstig gebruik maakt van mijne uitnoodiging. — Laat ons nu terug keeren.

BEAUMONT was geheel ontroerd en met dankbaarheid vervuld voor de groote belangstelling, die de heer WALDENSTEIN in hem stelde; hij dankte hem innig voor zijne goedheid, en zeide dat hij hem niet alleen dikwijls zoude opzoeken maar altijd zijne toe-

*) Bloemlezing uit de zedekundige werken der beste Duitsche Schrijvers. —

vlugt tot hem nemen, wanneer hij zijne hulp en zijnen raad noodig mogt hebben.

Zij kwamen bij de Dames terug; — na nog eene korte woordenwisseling, groetten de heer WALDENSTEIN en ANGELIQUE moeder en zoon, en keerden toen huiswaarts terug.

ZESDE HOOFDSTUK.

EERSTE TELEURSTELLING.

It is a situation of tremendous responsibility to be a parent: for the manner in which you discharge the duties of this relation, you must give an account in that awful day, when the secrets of all hearts shall be judged by Jesus Christ. — With every babe that God intrusts to your care, He in effect sends the solemn injunction: — » Take this child, and bring it up for me;” and at the awful audit, will inquire in what manner you have obeyed the command. It will not then be sufficient to plead the strength of your affection, nor the ceaseless efforts to which it gave rise; for if these efforts were not directed to a right end if all your solicitude was lavished upon inferior objects, you will receive the rebuke of Him that sitteth upon the throne.

J. A. JAMES.

Is de uitvinding der zeevaart aan liefde toe te schrijven *), — hare verkoeling is tevens haar jammerlijk gevolg! — Door de zeevaart, hebben volkeren elkander leeren kennen, en verbonden van vrede en vriendschap gesloten. — De zeevaart brengt overal rijkdom en voorspoed aan: — door haar zijn de kunsten en wetenschappen over de geheele wereld verspreid; — maar ook door haar is het dat ouders in Indië de gelegenheid hebben de teederste banden los te scheuren, — en hunne kinderen voor welke zij de innigste liefde koesteren naar *Europa* te zenden,

*) De eerste Schipper. — GESSNER.

om na acht of tien jaren, — na dat *meestal* die teedere liefde van ouders voor hun kroost, — van kinderen voor hunne ouders *verflaauwd* is, — weder in hunne armen te ontvangen!

Doch is deze opoffering niet te zwaar, — te verschrikkelijk, die de ouders doen moeten met hunne kinderen naar *Europa* te zenden om ze tot nuttige leden der maatschappij te doen terug keeren? — Helaas! de ouders schijnen het zelden zelve te voelen; — *waarom* zouden wij er dan over treuren?... Maar is het wel *mogelijk*, dat zij zich die opoffering kunnen getroosten, *alléén* in de hoop van hunne kinderen als verstandige *menschen* *) te zien terug keeren en om deze éénmaal in *dit* leven te zien schitteren met de kundigheden, die zij in *Europa* hebben verworven, — en, door boven anderen uit te munten, tot hunne eer te verstreken?... De wensch, — de heimelijke bede, dat deze daardoor *beter* in de gelegenheid zijn deugdzaam, — godvreezende †) menschen te worden en daardoor de *zielen* hunner kinderen te *behouden*, — is *vertrouwen wij* de gegronde — (want de meeste ouders te *Batavia* willen en kunnen zelve zulks niet doen) — en hoofdoorzaak dier hartverscheurende opoffering! — Doch *waarom* toch kunnen de ouders niet *zelve* de moeite nemen voor het zedelijk onderwijs hunner

*) *Mannen* kunnen wij niet zeggen, want meisjes worden ook wel naar *Europa* verscheept om hare *educatie* te ontvangen! —

†) Wij moeten hier dit woord volstrekt bijvoegen; — *deugdzaam!* beteekent in *Batavia*: tevreden zijn met het lot, — vriendelijk, — vrolijk, — en mededeelzaam; — bezit men deze deugden, al leeft men dan ook *zonder God*, dan is men toch *deugdzaam!* — Op welk eene jammerlijke wijze wordt de betekenis der woorden toch beperkt! —

kinderen te zorgen?.... Scholen zijn er in *Batavia* genoeg, alwaar zich verstandige en deugdzaam *) mannen bevinden, die dezen wel degelijk hetzelfde onderwijs kunnen geven, hetwelk zij in *Europa* verkrijgen. — De groote zaak is hier: — de *omgang* met *Inlanders* bederft de zeden der kinderen, en maakt het onmogelijk de goede indrukken van de beste lessen en raadgevingen in hun hart wortel te doen schieten, — en vruchten dragen! — Kunnen dan de ouders daartegen niet waken?.... *Moeten* zij hunne vier en vijfjarige kinderen onder de *baboes*, *toekan-spens* en staljongens laten, — en zich opschikken, om naar bals, en komedies te gaan, en de hemel weet welke vermaken al niet, bij te wonen; — en als die kinderen dan tegen hun zevende of achtste jaar — » *stout*” — beginnen te worden, — ze heel eenvoudig naar *Europa* verzenden, om er geen last meer van te hebben?.... *Foci!* — is dat dan liefde, ouders? — en verwacht gij liefde en dankbaarheid van uwe kinderen, alléén omdat gij zoo *veel dui-zende guldens* hebt besteed, om hen, ver van U, door *vreemden* te doen opvoeden? — Neen, — de eerste, de zuivere, dankbare liefde uwer kinderen, als zij uit *Europa* terug keeren, *kunnen* zij U *niet* meer schenken; want die hebben zij reeds uit dankbaarheid, — voor de zorgvolle leiding, — aan hunne brave onderwijzers, aan wie gij ze hebt toevertrouwd, geschonken! — *Waarom* dus moet gij naar komedies en bals gaan, en uwe lieve, onschuldige kinderen, zoo *wreed* aardig aan de *willekeurige behandeling* uwer *dienstboden* blootstel-

*) Zie de aanmerking van zoo even op dit woord! —

len? — Ja, nog erger; — wij hebben U — *moeders!* — in kostelijke kleederen gezien — in komedies, en bals — wij hebben U vrolijk zien springen en dansen tot elf — twaalf — één uur toe in den nacht, — en tevens aan U de vraag hooren doen — » *hoe gaat het met uw zoontje, mevrouw?*” — waarop gij het hoofd schuddende en eene gemaakte zucht slakende, antwoorddet — » *ach, niet veel beter!*” — Is dat *liefde* voor uw kind, — is dat die onverbreekelijke, teedere band, die zoo onder de menschen geroemd wordt? — *Foci!* — *foei!* — ouders! — vooral moeders, schaamt U toch over die menschonteerende handelwijze! — Zoo gij over uw kind niet bekommerd zijt, als hij ziek is, — hoe is het mogelijk dat gij ooit aan de *veredeling* zijner *ziel* zult denken? — Toch is het de duurste pligt welken gij als — ouders hebt te vervullen. — God schonk U die kinderen, om ze tot zijne eer op te leiden; — hoe weinige kundigheden gij ook moogt bezitten, weest verzekerd, gij weet genoeg, om met een vertrouwend oog op Hem gevestigd, die kinderen tot brave leden der maatschappij te doen opgroeijen, en door ze onder uwe wakende zorg te houden en met ernst en een’ vasten wil, hun het pad der deugd te doen bewandelen, — kunt gij ze eene teederder liefde voor God en *meer* ijver voor zijne dienst inboezemen dan zij onder de leiding van *vreemden* kunnen verkrijgen? — Het is uw *pligt*, — uw *dure pligt* dit zelve te doen. — Het is uw *pligt*, zoodra gij ouder zijt geworden, alle vermaak en genoegen buiten het huis op te zeggen, zoo lang gij weet dat uwe kinderen uwe hulp noodig hebben; *gij* zijt toch den *dieren niet gelijk*, om zoo uwe kinderen in het wild te

laten
doen opgroeijen, en alleen te zorgen dat zij wel gekleed zijn, en genoeg te eten en te drinken hebben?! — Uwe kinderen hebben onsterfelijke zielen; — uwe eerste zorg moet het zijn, met gedurige en ernstige gebeden, dezen de hooge volmaking te doen bereiken, waarvoor zij vatbaar zijn. — Weet dat uwe grootste verantwoording hiernamaals zal zijn: — *wat gij hebt gedaan om die onsterfelijke zielen van het eeuwig verderf te behouden!* — Welk eene pijnigende gedachte uwe eigene kinderen eenmaal tegen U te hooren getuigen: — »Vader, — Moeder, — waart gij bij die gelegenheid te huis gebleven, — hadt gij die invitatie van de hand gewezen, — waart gij op dien nacht niet op die danspartij geweest, — welk ware ik niet voor eeuwig verloren gegaan. — Gij, ouders, die U in komedies vermaakt, — gij die op bals van vreugde springt en huppelt, terwijl uwe kinderen onder de dienstboden te huis zijn, — heeft deze gedachte uwe vreugde nooit gestoord?... Dan is het omdat gij uw geweten in slaap wiegt bij de gedachte — »zij zullen in Europa wel te regt gewezen worden!»

Daarom dan, ondanks al het nut dat de scheepvaart ons heeft aangebragt, — wenschten wij nooit een schip gezien te hebben, wanneer wij denken hoe vele ouders voor den regterstoel des Allerhoogsten zijn opgeroepen, die, steunende op de kunde en het beleid der onderwijzers in Europa, niet alleen verzuimd hebben het goede zaad in de jeugdige harten hunner kinderen te strooijen, — maar ze in ondeugd en teuggelloosheid hebben laten opgroeijen, en er later de wrangste vruchten van hebben geplukt.

Lieve jonge Dames! — leest deze gedachten toch nogmaals met aandacht over, voor dat gij het verhaal

vervolgt, — want zij bevatten hoogst gewigtige lessen voor U. — Zij zijn alleen ter neder gesteld om U te doen inzien, wat het beteekent moeder te zijn; — en als gij U te zwak gevoelt aan die verpligting te beantwoorden, liever uwe hand nimmer aan een' echtgenoot te schenken.

— Kunt gij dit niet doen?... Niet! — tracht dan U zelve te volmaken en de eervolle doch hoogst gewigtige roeping van moeder, waardig te worden! — Dit toch ligt in uw bereik, want uw hemelsche Vader schenkt U alles, als gij slechts uwe knieën voor Hem wilt buigen en zijne hulp afsmeeken.

Toen BEAUMONT bij zijne aankomst die zalige vreugdetranen aan de borst zijner moeder stortte, — wist hij niet welk een kelk met bitter vocht voor hem gemengd was, die hij juist dáár moest ledigen, alwaar hij de vreugde had verwacht. — Zijn onderwijzer had hem geduriglijk de zaligheid onder het oog gebragt welke een dankbare zoon geniet, die in gevorderden leeftijd zijne ouders ondersteunt, — en hen de hulp verleent, die zij van hunne kinderen het regt hebben te eischen. — De brave man was vader, — en tevens Christen, — hij gevoelde dat hij verpligt was de liefde van BEAUMONT voor zijne ouders op die wijze steeds aan te wakkeren, en altijd zijnen leerling die deugd als de grootste, en Gode meest behagelijke aan te prijzen. — Hij deed dit met zoo veel ijver, en met zoo veel verrukkelijke welsprekendheid, dat BEAUMONT zich verbeeldde op deze aarde reeds, eenmaal de reine vreugde der engelen te zullen genieten, wanneer hij naast zijne CAROLINE zijne krachten kon toewijden, om zijne dierbare ouders in hunne oude jaren te ondersteunen.

Toen de heer WALDENSTEIN hem het treurig berigt gaf van het overlijden van zijnen vader, en de droefheid daarover begon te bedaren; rees het heugelijk beeld voor de vurige verbeelding des deugdzaam jongelings: — dat van zijne moeder aan *zijne* zijde, en door *zijne hulp* dit leven te zien te bewandelen.... — Heerlijk, — betoverend, — zinbedwelmend beeld! — Wie zou gelukkiger zijn dan hij? — Hij was er van overtuigd: — God zou hem de noodige krachten schenken om aan die verhevene pligten te beantwoorden. — Welk eene zalige vreugde was hem dus op aarde reeds weggelegd: — hij was de eenige op wien zijne moeder met regt het oog kon vestigen, — en van wien zij bijstand moest verwachten; — en dien eisch te voldoen, ~~daarom~~ zou hij al zijn' tijd en zijne krachten toewijden.

Dat ouderlijke met zulk een' hevigen gloed in den boezem van BEAUMONT blaakte — is, — zoo als wij reeds gezegd hebben, aan de gestadige vermaningen van zijn' braven onderwijzer toe te schrijven! — Hoogst gewigtig is het dus, dat ouders, als zij hunne kinderen op hun *achtste* of *negende* jaar naar *Europa* zenden, *ten minste* zich zoo veel mogelijk doen overtuigen, dat de onderwijzers aan wie deze worden toevertrouwd, brave en Godvreezende mannen zijn!

Met hoeveel vreugde MEVROUW BEAUMONT de komst van haren zoon ook verbeidde, was de liefde bij haar echter genoegzaam verkoeld, — om die vreugde te doen storen door de gedachte dat haar zoon, als man terugkeerende, haar alle gehoorzaamheid zou ontzeggen en zich als haren meerderen opwerpen. — Wij behoeven hierbij niet aan te merken dat deze karakter-

trek voldoende bewijst, dat, welke deugden EUGENE's moeder ook mogt bezitten, zij de *zuivere* vereering der Godheid niet kende; want ware dat het geval geweest, zij zou de volste overtuiging hebben gehad, dat een zoon zoo deugzaam als, — zoo als zij reeds vernomen had, — de hare, het als een eerste pligt zou rekenen — » *vader en moeder te eeren* » — en dat wel uit gehoorzaamheid aan het gebod Gods. —

Bezielt met deze vrees, en willende doen blijken dat het haar wensch was gehoorzaamd te worden, achtte zij het raadzaam EUGENE dit zoo spoedig mogelijk te doen gevoelen.

— o Moeder! — riep hij in zalige vervoering uit, nadat hij den eersten dag haar had omhelsd, — wat ben ik verheugd zoo veel gelegenheid gehad te hebben nuttige kundigheden te verzamelen, — en nu in staat te zijn, U te helpen!

— Mij *helpen* EUGENE? hoe kan je mij helpen?.....

Gelukkig begreep hij de ware bedoeling van dat antwoord niet; het zou een harde slag voor zijn gevoelig hart geweest zijn. — Wij zouden voor het behoud van zijn verstand niet kunnen instaan, zoo hij van het toppunt van vreugde waarin hij zich bevond, — op ééns in de diepte der ellende, — door het regt begrip van hetgeen zijne moeder bedoelde, — werd nedergeploft.

— God bestuurt en regeert alles, — en ik weet, hij zal mij de gelegenheid schenken, spoedig ergens geplaatst te worden! — antwoordde EUGENE vol vertrouwen.

Zijne moeder zweeg; — zij was tevreden dat zij ten minste haren zoon te kennen had gegeven zijne

hulp niet te behoeven, — en zich later daarop zou kunnen beroepen; want nam zij zijne hulp aan — zoo dacht zij — zou hij immers daardoor van zelve haar meerdere worden!

Is dit onnatuurlijk, — overdreven, — ouders te *Batavia*?... Wij zullen het U gewonnen geven, zoo onder de honderd ouders, die hunne kinderen naar *Europa* hebben gezonden, — gij slechts *tien* kunt aanwijzen, die, nadat deze terruggekeerd waren, — huiselijk geluk hebben gesmaakt. — Het ^{geluk} geluk hieraan is niet *altijd* aan de *kinderen* toe te wijten: — de onvriendelijke en dikwijls onverdragelijke behandeling der ouders, is *niet zelden* de *hoofdoorzaak* daarvan. — Wij hebben nog maar gesproken van eene ongegronde vrees, laat ons nu verder gaan.

EUGENE had geleerd vóór dat hij iets deed, eenen blik in de toekomst te werpen; — dat wil zeggen: de *gevolgen* zijner daden *zoo veel mogelijk te overwegen*; — hij had geleerd het hart der menschen te kennen, en niet alle ijdele beloften en schoon-schijnende woorden te gelooven; — hij bezat eenen ijzeren wil, om, zoo hij éénmaal *overtuigd* was het goede te doen, ook dat goede te betrachten, ondanks alle moeilijkheden die zich daartegen mogten in den weg stellen; — en met de meeste standvastigheid zelfs de geringste en niets beduidende voorvallen, die hij *voorzag* dat tot *veel kwaad aanleiding konden geven*, zoo gestreng mogelijk af te keuren; — en zich nooit door vleitaal te laten verblinden.

Zij daarentegen bezat geene de minste menschen-kennis, — zag nooit in, welke gevolgen hare handelingen konden hebben; — maar betreurde ze alleen dan, wanneer zij er de wrange vruchten van had te

plukken; — en al had zij ook nu en dan ingezien, dat door deze of gene daad te verrigten, zij de gevolgen er van zou te betreuren hebben, was zij hiervan niet zoo innig overtuigd, of een paar zoetvloeiende woorden waren voldoende haar tot andere gedachten te brengen.

Doch wat behoeven wij verder uit te weiden, het is immers al te zeer bekend dat om *hetzelfde* doel te bereiken, zoo *verschillende* wegen worden gekozen, en dat *elk* voor zich zelve de *overtuiging* heeft, dat de weg dien *hij* heeft gekozen de *beste* is?...

BEAUMONT was geene drie maanden in *Indië*, of zijne moeder zag al in hoe waardig hij was de plaats van zijnen vader in haar huis te bekleeden; — maar juist deze overtuiging verschrikte haar hoogmoedig hart te meer. — »Ik ben moeder» — dacht zij bij zich zelve — »ik ben dertien jaren elf maanden en »eenige dagen ouder dan mijn zoon, — ik heb »daardoor zoo veel meer ondervinding dan hij, ik »moet dus zorgen nooit zijne hulp of zijnen raad »aan te nemen; — wat zou het zijn, zoo een »kind» — (hij was nu bijna *twintig* jaren oud!) — »in mijn huis bevelen gaf, en zich zelfs boven mij »^{verheft} verheft? — Neen, daarvoor moet ik zorgen!» —

Had mevrouw BEAUMONT altijd haren zoon onder haar moederlijk oog zien opgroeijen, dan zou de satan de magt niet hebben gehad haar hart dus te beroeren, om daardoor twist en tweedragt te stichten! — Zij zou dan juist verheugd geweest zijn, een' zoon te hebben op wien zij kon steunen, die haar de behulpzame hand kon bieden: het zou haar hart met zalige moedervreugde hebben vervuld, — hem te kunnen raadplegen; haar hart voor hem bloot te leggen

en al zijne deugden te roemen en te waarden.

Mevrouw BEAUMONT sloot haar hart geheel voor haren zoon, en deelde hem hare plannen *nooit* mede, dewijl hij reeds zoo dikwijls had bewezen, beter de *gevolgen* eener handeling in te zien dan zij, en haar zulks telkens zoo overtuigend had doen gevoelen, dat zij met *schaamte*, — *zonder juist te erkennen dat hij gelijk had*, — genoodzaakt was zijnen raad op te volgen.

Het duurde niet lang of BEAUMONT zag zich in een der voornaamste handelshuizen geplaatst. — Welk een dankbaar gebed steeg uit zijn hart ten hemel; — met welk een ijver werkte hij, — hoe vol vreugde en ongeduld trad hij den laatsten dag der maand te gevoelt..... Die dag brak eindelijk aan, — het geld — waarvoor hij zoo hard had gewerkt — werd hem in handen geteld, — de klok sloeg vijf, hij verliet het kantoor; o, wat ging zijn paard langzaam!.... hij bereikte het huis, vloog in de armen zijner moeder, en onder mededeeling der vreugde die het hem was van toen af aan haar altijd te kunnen ondersteunen, — wilde hij zijn tractement haar ter hand stellen, — maar.....

— Ik heb je geld niet noodig EUGENE — betaal jij je.....

Het geld ontviel hem uit de hand, — en ook de ongelukkige jongeling, zonk bewusteloos op eenen naast hem staanden stoel ter neder.

De hardvochtige moeder kon niet begrijpen wat in het hart van haren zoon toch omging. — Zij had immers gelijk, — dacht zij; wat had zij met het geld van haren zoon te doen! — Daarenboven zoodadelijk het geld uit zijne hand over te nemen, dat

zou immers zoo laag van haar zijn — hij was wel haar zoon — maar — maar..... (ja, wij zullen het er bijvoegen, — hij was al *acht jaren van haar gescheiden geweest*, hij was nu meer een *vreemde* geworden) — hij kon immers, als hij haar wilde helpen, zijn geld in haar voordeel op verschillende wijzen uitgeven?

— Wat scheelt U toch EUGENE? — vroeg zij eenigzins verbaasd.

Hij antwoordde haar niet, — verwijtend keek hij haar slechts aan; — ook dien blik begreep zij niet. — Van dien tijd af aan, wist hij in welk eene betrekking hij tegenover zijne moeder stond.

Hij begon ook te bemerken dat zijne moeder haar hart voor hem sloot: — die gedachte was hem ondragelijk. — Hij de *lieveling* en *vertrouwing* van zijnen *Onderwijzer*, hij door eenen *vreemde bemind*, *vertrouwd* en om zijn goed gedrag, geëerd en geprezen, — hij vond het *hart zijner moeder* voor hem *gesloten*; — hij werd door *haar* van de *laagste bedoelingen* verdacht gehouden! — Ondragelijke gedachte! — zijn hart werd onder dien last verbrijzeld! Wáár zou hij nu vreugde vinden, — voor wien zijnen boezem ontlasten?.... Hij had een vriend, — een deugdzamen vriend, die zijne klachten, niet met een gevoelloos hart zou aanhooren, die hem wijzen raad zou geven en zijne droefheid leenigen door in zijn leed te deelen: die vriend, — wij kennen hem, — was de heer WALDENSTEIN! — Is het vreemd dat BEAUMONT elken avond de woning zijner moeder ontvlood, om aan dien vriend zijn hart bloot te leggen, — is het vreemd dat hij, die *liefde* en *vertrouwen* even zoo *noodig* had voor het *hart* als *voedsel om te leven*,

het bijzijn van zijne koudhartige moeder schuwde?.... Toch durfde hij niet zich openlijk tegen haar verzetten; de raad zijns ouden vriends, — en de vrees voor zijnen God, verboden hem zulks. — Hij moest slechts dulden!

Ja BEAUMONT wij mengen onze tranen met de uwe, — wij voelen hoe *zwaar het kruis* moet zijn dat *gij* hebt te *dragen*, — en daarom bewonderen wij te meer uwe lijdzaamheid en verdraagzaamheid. — Weet jongeling! dat die deugden zelfs in dit leven hare belooning zullen vinden!

ZEVENDE HOOFDSTUK.

STOF TOT LAGCHEN VOOR DEN LIGTZINNIGE.

Een vriend, die ons *alles* in het aangezicht zegt, wat hij *verkeerd* en *aanstooteliks* in ons opmerkt, is *thans* een zeldzaam verschijnsel: — men moet hem niet voor het hoofd stooten, ook wanneer hij van de *tien* — slechts éénmaal *regt* en *waarheid* spreekt.

LESSING.

Geen ongelijk had de heer WALDENSTEIN toen hij EUGENE te kennen gaf dat hij ~~in~~ ^{te} Batavia weinigen zoude aantreffen, die met hem zouden kunnen en willen omgaan, — en in wier gezelschap hij wederkeerig zich zou kunnen verblijden. — De gesprekken toch, die hier meestal uit kwaadspreken, en de zielszoowel als *ligchaams*-gebreken van anderen op de aardigste wijze te bespotten — bestaan, zouden onzen BEAUMONT altijd hinderlijk zijn; — hij zou daarin nooit genoeg kunnen scheppen, — en al bezat hij ook *minder* Christelijk gevoel dan wij hem hebben toegekend, toch zou de zucht om met brave, verstandige menschen te zijn, hem genoodzaakt hebben, vooreerst alleen den heer WALDENSTEIN te bezoeken, tot dat hij kennis zoude gemaakt hebben met ware Christelijk gezinde huisgezinnen. — Maar *waarom* toch, — dacht hij, — heeft ~~zijn~~ ^{zijn} oude vriend ~~hem~~ ^{hem} niet daartoe den toegang verleend? — Is er dan niet ééne

dergelijke familie in geheel *Batavia* te vinden?..... Onmogelijk! — riep hij vol vuur uit, — onmogelijk..... *Batavia*, met zoo vele inwoners, — allen zoo mildelijk gezegend, — genietende alles wat een schoon en vruchtbaar land hun kan aanbieden, — zou in *Batavia*, niet één dankbaar huisgezin gevonden worden?..... Onmogelijk! riep zijn gevoelvol hart nog luider uit, — de heer WALDENSTEIN zondert zich te veel af en heeft de gelegenheid niet, al de, door dankbaarheid met deugd en godsvrucht bezieldde huisgezinnen te kennen.

Wij moeten het in BEAUMONT niet euvel opnemen — waarde Lezer! dat hij alléén met Christenen wilde omgaan.....

Zijn wij dan niet allen Christenen?.....

Ja, zeker, — gij zijt immers gedoopt, — gij hebt immers uwe *belijdenis* afgelegd, — gij hebt immers, ten minste, *ééns* in uw leven plaats aan 's *Heeren heiligen avondmaalsdisch* genomen?! — Ja, zeker gij zijt ook *Christenen*, — en verdient met alle regt den naam van *Christen* te dragen! — Het was eene schrijffout, waarvoor wij onzen Lezer verschooning moeten vragen, — te meer, dewijl hij door haar zoo veel reden meent te hebben op ons toornig te worden. — Wij wilden zeggen dat BEAUMONT *alleen* met — *godvruchtige* menschen wilde omgaan.....

Ah! dat is iets anders!.....

Neen, dat is *niet iets anders*, Lezer. — Maar laat ons bedaard en verstandig dezen twist beslechten. — Mag een Christen iets *minder* zijn dan een — godvruchtig mensch? — mag hij die zich een *volgeling* noemt van CHRISTUS, zich in alle zinnelijk genot baden, en met God en deugd den spot drijven? —

Nog ééne vraag — *verdient* hij die alléén de *vooregten* van het Christendom geniet, zonder zich aan *dien's wetten te onderwerpen* wel den naam van Christen te dragen?..... Hoe! — gij zijt verlegen deze vragen te beantwoorden? — Welaan dan, wij vermeten het ons bepaald te antwoorden — »Neen!» — en daarom hadden wij geen *ongelijk*, — 't was geene *schrijffout* — en gij moest zoo toornig niet geworden zijn, toen wij zoo even U verzochten het in BEAUMONT niet kwalijk te nemen, dat hij *alleen* den omgang met Christenen zocht.

Dit moet gij ook niet doen Lezer! want het was niet dat hij *alle* andersdenkenden *verachtte*, — 't was niet, dat hij hen beneden zich achtte, — 't was niet omdat hij een te hoogen dunk van zich zelve koesterde, maar hij was zoo geheel *buiten zijn element*, wanneer hij zich onder menschen bevond, die geen *erbieid* hadden voor de *deugd*; het was een zijner — »*beau-idéâls*» — die hij sedert lang in *Europa* had gevormd, om in dat heerlijk en gezegend land, dat schoone *Java!* al ware het slechts een gering getal Christenen te vinden, met wie hij door de teederste en heiligste banden, — die van Christelijke liefde, zou verbonden worden.

Dat schoone luchtkasteel stond nog prachtig en schitterend voor zijne oogen, ondanks hetgeen de heer WALDENSTEIN had gezegd; — het stond nog en scheen op vaste gronden te staan, hoewel hij reeds één jaar te *Batavia* had doorgebracht, om helaas! spoedig met een' des te geweldiger schok aan zijne voeten te verbrijzelen!

.....
Zijne bezigheden in de stad bragten het mede, dat

hij veel met de zoogenaamde Portugezen, — door sommigen met den naam van kleurlingen — en door anderen met dien van *signoors* bestempeld, moest omgaan. — Deze klasse van menschen, die in het algemeen zoo verregaand dom en verwaand zijn, dat vele Europeërs met regt den Chinee of Indiaan boven hen de voorkeur geven; — zien wij de stad doorkruisende, en betreuren het met innig mededoen, dat velen hunner niet alleen armoede en gebrek lijden, maar door hunne leefwijze, meer die des diers dan wel des menschen gelijkende, — voor geen beter lot vatbaar zijn. —

Evenwel in dien stand, hebben wij met vreugde ware Christelijke huisvaders aangetroffen, — in dien verachten stand, kennen wij vaders die hun kroost, in de vreeze des Heeren willende opleiden, en ze zoo min mogelijk door den omgang met andere kinderen slechte neigingen te doen verkrijgen, — *zelf*, met al den gloed en de liefde van ware *Christenen* voor hunne kinderen, te huis onderrigt geven. — Niet genoeg kunnen wij de vreugde onzer harten uitdrukken, toen wij eens een huisgezin met zulk een vader aan het hoofd, bezochten, — den eerwaardigen man, met eene aan zijne betrekking gepaste deftigheid en ernst, — zeer zindelijk doch eenvoudig gekleed, — met eene groote zilveren bril, op een grooten stoel aan het hoofd eener tafel zagen zitten, om welke al zijne kinderen aandachtig, zijne met veel gezond verstand aangebragte en van eenen degelijk Christelijken zin getuigende, lessen ontvingen.

De Portugees te *Batavia* is dus geen voor eeuwig geketend slaaf der domheid, — luiheid, — en zedeloosheid; — verscheidene hunner zullen U overtui-

gen dat zij even goed vatbaar zijn, brave, deugdzaame, verstandige menschen te worden — als ieder Europeër. — Waaraan dan moeten wij het toeschrijven dat zij tot zulk eenen diep ellendigen en zedeloozen staat vervallen zijn?..... Zijt gij een Europeër, Lezer,..... zijt gij reeds zes maanden in *Indië*?..... *) Dan is het ook *uwe* schuld, — dat zoo veel kwaad en rampspoed onder die beklagenswaardige Portugezen heerscht: — het *zedeloos* voorbeeld dat wij hun geven, is daar de oorzaak van! — Siddert gij niet bij deze gedachte? — Ziet gij nu niet reeds welk een drom van aanklagers gij eenmaal zult hebben, die tegen U zullen getuigen?..... Wij roepen het U, in den naam des Heeren, bemoedigend toe: — » *het is nog niet te laat!* »

Wij vertrouwen dus dat gij niet dadelijk met afkeer voor onzen *BEAUMONT* zult vervuld zijn, en misschien dit boek nederleggen, als gij hem hartelijk de hand van sommigen dier Kleurlingen zult zien drukken, of als gij hoort dat hij gemeenzaam met hen omgaat; — want wij kunnen het U verzekeren velen dier bruinen, wier hoofden met grijze haren versierd zijn, — verdienen meer toegenegenheid, — meer liefde, — meer achting, dan wij zullen liever zwijgen!

BEAUMONT dan maakte *toevallig* kennis met een dier achtingswaardige mannen, die, niet uit zucht om roem of aanzien bij de menschen, — maar, geheel in het armoedigste gedeelte der stad verborgen, uit zuivere *liefde* voor God en de deugd, een god-

*) In den tijd van zes maanden wordt de Europeër gewoonlijk Bataviaan — d. w. z. — de *zedelijk* mensch wordt *zedeloos*? —

zalig leven leidde, — en alleen door de menschen van zijnen stand als zoodanig gekend en geëerbiedigd werd.

Het huis, dat deze man, HENDRIKSEN genaamd, bewoonde, was wel klein, doch zindelijk en wel voorzien van niet alleen alle noodwendige meubelen, maar tevens van die welke tot gemak en genoegens des levens dienen.

Twee met katoen bekleedde banken, stonden tegenover elkander in de binnenzaal, welker muren, — met uitzondering van vier knapen, in alle vier de hoeken waarvan twee met groote beelden, en de beide anderen met oude onbruikbare lampen prijken, — wel bezet waren met stoelen, die, hoewel den zichtbaren stempel des tijds dragende, toch sterk genoeg waren den huisheer tot zijnen dood toe te dienen; — eene groote vierkante geverwde tafel, waarop twee lampen vrolijk hare stralen wierpen op verscheidene om haar geschaarde vrolijke gezigten; voorts een groote ouderwetsche spiegel, en zes met water-kleuren ruw afgemaakte teekeringen, welke de plaats onzer kostbare schilderstukken vervingen, vervrolijkten het gezigt op de witte muren.

De gesprekken in deze kamer waren luidruchtig genoeg om BEAUMONT, — voor dat hij uit zijn *bendij* steeg, te overtuigen, dat hij in zijnen wensch niet zoude teleurgesteld worden, en op dien Zondag avond zijne nieuwsgierigheid zoude kunnen bevredigen, of alles wat zijn vriend HENDRIKSEN hem aangaande de Portugezen had gezegd, niet wat overdreven was.

— Ha, mijnheer BEAUMONT, — zeide de huisheer, met eenen vriendelijken glimlach opstaande en hem hartelijk de hand drukkende, — het verblijdt mij

U hier te zien; — hoe gaat het sedert ik U van morgen in de kerk zag?

— Altijd wel, — dank U mijnheer HENDRIKSEN, — zeide BEAUMONT, tevens het hoofd buigende om al de andere, meest welgekleede, waarvan eenige met *manillas*, andere met *rokoos* in den mond, om de tafel geschaarde personen, te groeten. Sommigen beantwoordden dien groet, terwijl de meeste geheel verontwaardigd waren dat BEAUMONT zich niet de moeite had willen geven *hen* te naderen en beleefd, zoo als het elk fatsoenlijk man betaamt, anderen, die op *denzelfden voet* met hem staan, den vriendschapsgroet toe te brengen; welke gedachte zij trouwens niet onduidelijk in hunne blikken uitdrukten.

— Mijn heer BEAUMONT! — fluisterde de oude heer HENDRIKSEN hem in, — gij kunt U zelve nu overtuigen van hetgeen waarover ik U vroeger gesproken heb. Zij zijn allen op mijn verzoek hier; doch zij weten niet dat het eene afspraak tusschen ons is: — gij moet het dus niet doen blijken.

De beleefdheid die BEAUMONT jegens hen allen in acht nam, — en de ongemaakte wijze waarop hij in hunne zoutelooze gesprekken deelde, deed hen spoedig zijne meerderheid gevoelen, en ondanks zich zelven, veranderden zij hunne aangenomene brutale houding, en bewezen hem zelfs meer eerbied dan zij wel wenschten te doen.

— Waar zijt Gij werkzaam? — vroeg hij den naast hem zittenden, in een zwarten rok, ligt blaauw gestreepte broek, veelkleurig fluweelen vest, en zwarte zijden das, gekleeden jongeling, die met het regter been op het linker geslagen, zijne verlakte schoenen scheen te bewonderen, — en zoo *elegant* mogelijk

telkens zijn *manilla* aan den mond trachtte te brengen.

— Op kantoor van N. en C°. — in den stad. — U werk ook in den stad, — maar ik heb altijd zoo druk, — zoo druk, — dat u mijn nooit zien! — was het antwoord, dat BEAUMONT op eenen vrijen, — en zoo familiaar mogelijken, toon kreeg.

— Als U het er zoo druk heeft, dan zal U ook een goed tractement hebben? — vroeg BEAUMONT, aarzelende, of hij zoo veel vrijheid wel mogt nemen, doch tevens eenen veel beduidenden blik op de verlake schoenen werpende, als of hij deze wilde beschuldigen — voor zijne genomene vrijpostigheid.

— Ach — zoo, zoo — de koopman zijn nu niet als vroeger: — begrijp ris, — ik heb zoo veel te doen, — en hij geef maar *f*50 — in de maand! —

— Krijgt U *f*50 in de maand? — vroeg BEAUMONT verbaasd, om hem daardoor tot tevredenheid op te wekken; dat is toch mooi; — U is nog jong; — U woont natuurlijk bij uwe ouders?.....

— Ha, ha, ha! — Wel neen! — ik heb al lank getrouwd. — Ik woon in een eigen huis, en heb vrouw en twee kinderen.

— Kan U dan met *f*50, — 's maands te regt?

— Ja, zoo, zoo, — maar begrijp ris, — mijn vrouw plaag mijn altijd om een nieuw kleed, — zij zeg dat haar kleed te oud is, — en begrijp ris, begrijp ris, — ik kan toch niet meer schulde make..... Hierbij hield hij op, om zijne sigaar, — die bijna uit was, — door harder te trekken aan te houden; doch deze poging, ondanks al de genomene moeite, verijdeld ziende, kneep hij de onschuldige sigaar driftig, keek ze woedend aan, en met een binnen 'smonds

wrevelig geuite, — » *ach die bees ook!* » riep hij luid en ongeduldig om de » *stalie-apie!* »

Hoewel BEAUMONT met innig leedwezen al de belagchelijke gebaren, die zijn verwaande, buurman bij zijne alleenspraak maakte, gade sloeg, werd zijne aandacht ^{afgeleid} tot eenen, met nog hooger dunk over zich zelve bezielenden persoon, die allen, terwijl hij de kamer binnen trad, door zijne zware voetstappen, van zijne aankomst wenschte te verwittigen.

Met een' zelfvoldoenden glimlach, waardoor hij zich de gelegenheid gaf zijne groote witte tanden te vertoonen; de beide uiteinden zijner blaauwe lippen, bijna tot zijne ooren reikende, — en zijn platte neus wijd uitgestrekt, — trad hij zoo langzaam, en zoo deftig mogelijk binnen; allen bedaard willende beschouwen, die hij met zijn gezelschap stond te vereeren. — Zijn gitzwart haar was met de meeste zorg gekamd, — en hij nam zelfs de voorzorg den aan zijn *toilet* besteden arbeid, niet door het dragen van zijnen hoed te bederven. — Aan zijn met franjes bewerkte hemd, droeg hij drie gouden knopen, met eene lange fijne ketting aan elkander gehecht, — en met drie groote groen gekleurde stukken glas, — die hij voor smaragden wilde doen doorgaan, bezet. — Zijne donker rood en groen gekleurde zijden das, maakte een zeer slecht contrast met het donker koperkleurige waas van zijn gelaat. — Zijn zwarte rok — elastique broek, — en zijden vest van dezelfde kleur, schenen nog niet lang geleden uit de handen van den Franschen kleedermaker geweest te zijn.

Sterk glimlagchende ging hij naar den heer HENDRIKSEN toe en terwijl deze opstaande met een:

— Wel ABRAMSEN, hoe gaat het? — hem de hand drukte, zeide hij:

— Ooi! het spijt mijn wel, weet je HENDRIKSEN! dat ik U zoo lank hebt doen wachten: — mijne paar wil maar niet gaan, — weet je; — ik heb hem pas gekocht; — Ooi! — maar hij is zoo sterk, — hij loop fameus hard....

— Ach jij! — viel hem een der gasten boosaardig in de rede, — die een^{de} zeer gespannen wit katoenen broek, vest van dezelfde stof, 't welk, bij den eersten blik op het kleine middellijf den opmerkzamen zou doen vermoeden, dat ^{het} den eigenaar al menig een druppel zweet moest gekost hebben aler hij de zilveren knopen daarvan in de knoopsgaten had gekregen; — doch zijn geheel langen en slanken lichaamsbouw gadeslaande, komt men spoedig van die gedachte terug — en houdt men zich verzekerd, dat het kleine middellijf in evenredigheid staat met al de andere lichaamsdeelen. — Wij moeten niet vergeten aan te merken, dat ook deze een welgemaakte lakenschen rok aan had. — Ach — jij! — viel deze dan onzen glimlagchenden pas binnen getreden bezoeker in de rede — jij zeg maar dat jou paar — zoo hard loop, — die andere dag dan? — *jij, kala* — aang! — wanneer JAKOBEN ³⁵ jou bendie inh^{alt}ta; — ah! — toen heeft jij gezien, ^{je} paar niet hard loop.

— Ooi! — weet je — toen kan mijn paar niet loopen, omdat hij ~~ziek~~ ^{ziek} ziek is; — ~~Tron~~ ^{Tron} nu! — Ooi! — en, nu pas van de verlegenheid waarin hij zich bevond, welke hij aan deze onverwachte attaque van zijnen, in het wit gekleeden, vriend te danken had, terugkomende, — hij merkte ^{nu} dat hij nog met zijnen hoed in de hand stond, en herinnerde zich tevens

nog niemand gegroet te hebben, — maakte hij hierover met eene, alle beschrijving te boven gaande, pedanterie zoo goed mogelijk, zijne *excuses*; — groette een ieder vriendelijk — gaf den onbescheiden aanmerker slechts eenen toornigen blik, groette BEAUMONT met de meest mogelijke statie, — en nam toen plaats.

— Ag! — ik vergeet ook altijd — riep een tegenover BEAUMONT zittende gast uit, in eene gekleurde broek, oud zwart vest, grof hemd, en eenen wijden ouden, zwarten rok, dien hij met moeite aan zijn ligchaam hield, dewijl hij, zonder hem te hebben aangepast, dien ergens op eene vendutie had gekocht. — Ik *flisteer* je, — hoor ABRAHAMSEN — jij heb nu jou kin Christen gemaak!

— Dankje — NIKOLAASSEN! — Ooi ik ben zoo blij dat ik hem heb gedoop — weet je; — maar dat is moeilijk een kin te doopen, — weet je: — allemaal in de kerk kijk maar na mijn, — en ik was bijna *poessing* van geworden.

Poeping geworden van je verwaardheid — dacht BEAUMONT, maar liet hem voortpraten om te hooren welke begrippen hij omtrent den doop had.

— Ooi — heb ik mijn vrouw niet zien buigen, — weet je — dan heb ik bijna maar stil gestaan. — Wat is mijn kin mooi, ik was..... — Maar mijn heer ABRAHAMSEN — viel BEAUMONT, hem in de rede, vreezende dat het gesprek nu eene geheele andere wending zou nemen, — waarom heeft U uw kind laten doopen?

— 't Is — weet je — om, om mijn kin Christen te maken: — ik wil hem niet *slam* laten worden, — weet je — om *koelie* of *mandoor* te zijn, — hij moet leeren — weet je — en op kantoor gaan. —

— En wat heeft U beloofd — toen U op de vragen van den Domine — ja — antwoordde?

— Ooi — ik heb niet — ja — ik heb niet beloof, — was het kort en afdoend antwoord — op eenen beslissenden toon gegeven — na met de regter hand het voorhoofd gestreken te hebben, — om zich te herinneren of zoo iets ooit gebeurd was.

— U sprak zoo even van uw hoofd te hebben gebogen, waarom deed U dat?

— Ah! — weet je — 't is — 't is — om te bedanken dat de Domine de formulier voor mijn kin heb gelezen, — antwoordde ABRAHAMSEN, een' glimlach over BEAUMONTS onnoozele vraag niet kunnende bedwingen.

BEAUMONT zuchtte diep, keek den ouden HENDRIKSEN bedenkelijk aan, en schudde met eenen treurige glimlach het hoofd.

Waarlijk, het moet den Christen het hart verscheuren die heilige instelling, door zulke menschen te zien ontwijden; — maar dit — wordt, helaas! niet alleen door de zoogenaamde Portugezen gedaan: vele, — *zeer vele* Europesche ouders hebben ons, bij die plegtige gelegenheid, vaak eenen bangen zucht over hen doen slaken.

Dikwijls werden wij van eene kille huivering bevangen, als wij, op de plegtige uitnoodiging van den leeraar, de ouders verzoekende op te staan en voor het oog van God den duren eed af te leggen, dat zij naar hun beste vermogen hunne kinderen zullen, — of zullen doen, — opleiden — in de vreeze des Heeren; — den vader of de moeder met een glimlach het spreekgestoelte zagen naderen, — of verlegen den koster van verre reeds toewenken, om hen de plaats te wijzen, wáár zij eigenlijk staan moesten! — Wij zeiden, dat wij bij zulk een gezigt van eene kille

huivering werden bevangen, — met de hand op het hart, kunnen wij er bijvoegen — met innig *mededoogen*; — en wij weten dat wij niet de eenigen zijn, die bij zulk een gezigt eenen weemoedigen traan zouden kunnen storten; — want ieder verstandig mensch moet gevoelen hoe verschrikkelijk het is, in dien staat voor den heiligen God te verschijnen, — den kenner der harten, — die zich door menschenkinderen niet laat bespotten, — maar die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen tot aan het derde en vierde lid dergenen die Hem haten! — En die glimlach getuigt immers dat zij de Godheid beschimpen, — of dat zij niet voelen voor wien zij hunne beloften afleggen: — die glimlach is immers een voldoende bewijs, dat zij dengenen niet kennen, aan wiens dienst zij beloven hunne kinderen toe te wijden. — O, die glimlach is voldoende om ons te *overtuigen*, dat zij den zegen *niet* verdienen ouders te zijn, dewijl zij *onmogelijk* dankbaarheid kunnen *gevoelen* aan den uitdeeler aller goede gaven, die hun zulk een heilig pand heeft toevertrouwd! — Inderdaad — een heilig pand, — een kind! — eene onsterfelijke ziel! — uit de hand van den levenden God te ontvangen; — want het is vatbaar voor het goede zoowel als voor het kwade, — en aan de leiding der ouders is het veelal toe te schrijven, of die ziel voor eeuwig gelukzalig, — of — voor eeuwig veroordeeld zal worden. Voorwaar eene moeilijke taak, voorwaar eene dure verplichting nemen degenen op zich, die, in tegenwoordigheid des Almagtigen, de plegtige belofte afleggen, hunne kinderen voor een toekomstend leven voor te bereiden. — De gedachte alleen, of de middelen die zij zullen aanwenden, om dat

doel te bereiken, gelukken zullen, is voldoende, om ons bij die gelegenheid met diepen ernst te vervullen, en, in antwoord op de uitnoodiging van den leeraar, eenen smeekenden blik ten hemel te werpen, met de innige bede: — » *Heer schenk mij de wijsheid, de kracht, de deugd, die ik zal noodig hebben om aan de belofte, die ik moet afleggen, getrouwelijk te beantwoorden!* »

— Van waar dan die glimlach, beweldadigde ouders?... Van waar die misplaatste vrolijkheid?... Is het dankbaarheid die U doet vergeten dat gij U in den tempel des Allerheiligsten bevindt?.... Is het dat gij innig gevoelt hoe groot de verplichting is, die op U rust dat U zoo brooddronken kan doen glimlagchen?... Voorwaar, zoo die glimlach den Heere welbehagelijk kan zijn, Hij zoude nooit eenen met meer eerbied voor Hem bezielden doch even ligtzinnigen Uza zoo strengelijk hebben gestraft, toen hij, om de ark te beveiligen, zijne hand dorst uitsteken en te vermetel haar wilde aanraken!.... Neen, een welgemeende traan, — een traan, ten bewijze dat gij *gevoelt*, hoe *groot* uwe *verplichting* is, — één traan met het oog ten hemel geslagen, zou het eenige welbehagelijke offer zijn, dat gij dien God zoudt kunnen toebrengen. — Maar hoe?... — gij laat uw kind doopen, — gij komt de belofte afleggen dat gij uw kind in de *christelijke* leer zult onderrigten — of doen onderrigten: — gij komt eenen eed afleggen dat gij uw kind zult leeren *CHRISTUS lief te hebben* en *Hem te dienen* en zie! — uwe verlegenheid *bewijst* voldoende, dat dit de *eerste* maal is dat gij U in den tempel Gods bevindt! — Hoe *durft* gij eene *taak* op U nemen, die

gij vooraf weet, niet te kunnen en niet te willen vervullen?... Hoe *durft* gij U dus voor het aangezigt des Alwetenden vertoonen? — Uw verlegen blik *bewijst* dat gij hier niet te huis behoort; — dat gij *nooit behoefte* hebt gevoelt den goeden God te danken, die U zoo rijkelijk zijne beste gaven heeft doen genieten, en Hem openlijk uwe hulde te bewijzen, voor Zijne vaderlijke barmhartigheid jegens U! — O driefwerf ongelukkige, beklagenswaardige ouders! hoe verwacht gij ooit van uwe kinderen geluk te beleven! — Ja, — uw kind zal *misschien* uwe harten voor *eenigen* tijd kunnen verblijden, door zijne kunde en zijnen vooruitgang in de wereld; — hij zal *misschien* door de opvoeding die gij hem zult gegeven hebben, eenen hoogen rang bekleeden, en bij de grooten der wereld in aanzien zijn; — hij zal *misschien* schat op schat kunnen stapelen — en al uwe begeerten verzadigen!.... Maar kunt gij dit geluk, — kunt gij dit *zaligheid* noemen?... Verwacht gij *niets meer* dan al die *wufte* genoegens van uw kind?... O gesteld eens dat de hand des Heeren zwaar op U rustte, — gesteld eens, dat gij plotseling alles wat gij bezit — verliest, — of dat een uwer dierbare betrekkingen U onmededoogend door den dood wordt weggerukt en gij daardoor in bittere droefenis wordt gedompeld, — dat U het uitzigt in dit leven geheel donker wordt, — en zelfs geen straal van hoop uwe bedrukte ziel verlicht *dan*, *ô dan* zult gij het U *te laat* verwijten, dat gij uw kind niet met *ernstige* bede hebt toegewijd aan de dienst van God, — dat gij U bij zijnen doop niet *ernstig* had *voorgenomen* hem te leeren zijnen *Zaligmaker lief te heb-*

ben en opregt te dienen; — dan pas — zult gij uwe droefheid vergrooten met zelfverwijt, en het gemis der troost die uw kind U zou kunnen gegeven hebben, zult gij drie dubbeld betreuren. — Gij zult dan gevoelen, indien gij hem de rechte paden hadt doen bewandelen, hoe kalm hij in die ure van verdrukking bij U zou gestaan en U tot den beschikker van uw lot gewezen hebben, om U troostrijke woorden toe te zeggen, die uwe smart zouden kunnen gelenigd hebben, — en U ootmoedig aan den wil van den Alleenheerscher doen onderwerpen! — Maar dat geluk zal niet het uwe zijn; sterker zult gij er naar verlangen dan de, in brandende hitte verdwaalde, dorstige reiziger naar water smacht; — maar gij zult niet verzadigd worden. — Het zal U gaan even als den ongeloovigen hoofdman van koning JORAM, die overvloed voor oogen had maar er niet van mogt genieten!

Zoo dacht BEAUMONT ook over den doop, en het verwondert ons niet dat hij eene droevige zucht slaakte, toen hij zich overtuigde hoe weinig zelfs zij nog van den doop wisten, die hunne belijdenis hadden afgelegd.

Van de overige personen in de kamer, die er meest allen mager en ziekelijk uitzagen, en in eenen half slapenden staat een goed gebruik van den rug der stoelen maakten, — vroeg BEAUMONT aan eenen, die met half geopende oogen en met de onderste lip half over de kin hangende, alsof hem de inspanning te groot was zijn' mond te sluiten, en wiens vuile kleederen slordig aan het ligchaam hingen:

— Hoe heet U? —

E-e-k — mijnheer? — zijne regterhand langzaam

aan zijne borst brengende, om waarschijnlijk de ^{het} ik — met die gesticulatie beter aan te duiden.

— Ja — ik bedoel U — hoe heet U? —

— Ja — mijn heer! — zijne oogen wijd openende van de benaauwdheid waarin die verschrikkelijke vraag hem gebragt had, — en onrustig ieder der gasten beurtelings aanstarende.

— Weet U dan niet hoe U heet, — wat je naam? —

— Aang! — riep hij uit, met eenen wijd uitgestreken mond en met eenen glimlach die den zinloozenden kenmerkt, — en vervolgde op een triumerenden toon — wat mijn naam? — Hi, hi, hi, hi — en glimlachte weder even vreeselijk als voorheen; — eek ben, — wederom de regterhand aan zijne borst brengende, MARTEINSEN, en wierp toen eenen verheugden blik om zich heen, — als of hij zich geluk wenschte, zoo spoedig zich uit de verlegenheid gered te hebben.

— Hebt gij belijdenis gedaan? — vroeg BEAUMONT, wel wetende zich op geene andere wijze verstaanbaar te kunnen maken.

— Ja, mijn heer, al gedaan, — in Maleische gemeente.

BEAUMONT had genoeg gehoord en gezien! — Hij stond op, nam zijnen hoed, — groette al de heeren zeer beleefd en had het genoeg, hoewel het reeds over negen uren was, — van dezen en genen een hartelijk — *bonjour!* — te hooren — en ging met den heer HENDRIKSEN de kamer uit.

— Heeft hunne domheid alleen U zoo bedroefd, mijn heer BEAUMONT, — wat zou uw gevoelig hart dan niet moeten lijden, zoo U hunne losbandigheid

en zedeloosheid moesten getuigen; zoo gij al de oorzaken kendet, die hen vóór hun derstigste jaar ten grave doen dalen. — Toch ontbreekt het hun niet aan vermaningen, — toch worden hun al hunne gebreken dikwijls onder het oog gebragt; — ook ik, mijn heer, doe zoo veel ik kan, om hen tot inkeer te brengen. — Ik zoek hen in mijne gesprekken zoo veel mogelijk van hunne gebreken op eene minzame wijze te overtuigen, maar ik word alleen bespot — en daardoor zeer ontmoedigd.

BEAUMONT schudde weemoedig en peinzend het hoofd. — Ja mijn heer HENDRIKSEN, U moet toch maar volharden; — ook ik heb de hand aan den ploeg geslagen, — en zal met U arbeiden.

Hiermede van elkander hartelijk afscheid nemende, ging ieder zijnen weg.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

TWEDE TELEURSTELLING.

^k Ontsla u, — laat mij los; ik draag mijn lot gelaten;
 Verzaak mij, zweer mij af, — ja, — (kunt gij 't) — leer mij
 (haten.
 Ontvlugt mij, zoete droom! — breek, *schoone waterbel!*
 Geliefd gelicugen, wijk! — en, *dierbaar beeld — vaarwel!*
 TOLLENS.

Omtrent vier jaren waren verloopend sedert de aankomst van EUGENE te *Batavia*. — In al dien tijd had hij hard en ijverig gewerkt, en zag zich niet alleen door zijne patronen, de heeren L. en C^o., op de rijkelijkste wijze voor zijne diensten beloond, maar had door zijn gedrag hunne vriendschap en achting verworven en zie, deze waren de vruchten der Liefde! — Van wáár anders die standvastigheid om zich niet door slechte voorbeelden te laten verleiden? van wáár dien ijver en dien ijzeren wil, waarmede hij al zijne pligten getrouwelijk volbragt? . . . De Liefde, waarde Lezer! — de Liefde alleen was de bron waaruit zij voortvloeiden: — en toch was die liefde zeer misplaatst, — en had hare waarde en de schoone vruchten die zij voortbragt, alléén aan de verbeeldingskracht van EUGENE te danken. — Hij had nooit ernstig het gedrag van CAROLINE gadeslagen, — de Liefde verblindde hem het gezigt: — *alles* wat zij deed was goed en schoon, en hij verbeeldde zich

dat niemand deugdzamer kon zijn dan CAROLINE. — Zou het te veel zijn — drie, vier, vijf — zelfs zes jaren hard te werken, — steeds de deugd te beoefenen, — en zoo veel mogelijk rein te blijven, zoo hij slechts de hoop kon koesteren na dien tijd aan haar verbonden te zijn?..... En nu — die gelukkige tijd was daar! — Hij had die hoogte bereikt om aanspraak te maken op de hand naar welke hij met zoo veel inspanning had gestreefd, — en waarop hij meende zoo veel regt te hebben. — De gelukkige tijd was daàr, waarop hij meende spoedig zijne lang gekoesterde wenschen vervuld te zien, — door een gunstig antwoord te krijgen op eenen brief, waarin hij CAROLINE had voorgesteld hun beider geluk op aarde te bevestigen. — Ja, — de brief, waarin hij haar de gewichtige vraag deed, de beantwoording waarvan zijn lot op aarde zou beslissen, was reeds op reis; — hij verbeeldde zich dien in hare handen te zien en was verzekerd dat het antwoord toestemmend moest zijn. — En wat was de inhoud van dien brief?.....

Batavia 18 November 18—

» Dierbaarste CAROLINE!

» Hebt gij ooit naar iets verlangd, en gevoeld hoe » met elken dag dat gij daarin teleurgesteld werdt » uwe begeerte naar het verlangde voorwerp telkens » vermeerderde; — maar vooral, naar mate gij de » hoop moest opgeven zulks te verkrijgen, — hebt » gij dan niet gevoeld hoe alles om U henen nietig » en ijdel, — hoe zelfs uw geheele leven U eene » ledigheid scheen?.... Zoo ja, dan kunt ge U lig- » telijk in mijne plaats stellen; dan kunt gij gevoelen

» wat ik nu voel; — want sedert maanden wacht » ik iets waarnaar ik zeer verlang, en tot nu toe » word ik dagelijks daarin teleurgesteld, — sedert » verscheidene maanden wacht ik eenen brief van » U, en telkens dat ik daarom naar het postkan- » toor ga, moet ik ook, geregeld, teleurgesteld » huiswaarts keeren; want — » neen, mijnheer! » wij hebben geene brieven voor U" — is het enig » antwoord, dat mij in de ooren klinkt.

» Vergeef het mij, mijne beminde, maar uw stil- » zwijgen veroorzaakt een onrustig gevoel in mij, » dat mijne ziel innig bedroeft — een zeker onheil- » spellend voorgevoel, dat ik maar niet bedwingen » kan, maakt zich meester van mij, en vervult mij » met weemoed. — Zou mijne CAROLINE mij reeds » vergeten hebben? — Zou zij al de brieven van » haren EUGENE ontvangen en ze toch niet be- » antwoorden?.... o Hoe kunnen zulke gedachten » bij mij oprijzen?.... Mijne CAROLINE toch had mij » zoo lief, — heeft mij dit zoo dikwijls verzekerd, — » en zelfs beloofd mij altijd te schrijven; — hoe » dan durf ik haar beschuldigen van ontrouw?.... » ô Neen! — ik herroep mijne woorden; — maar » ik weet niet waarom, — ik gevoel mij zoo onge- » lukkig, — zoo geheel ter neêr gedrukt en slechts » één brief van mijne CAROLINE zou dit alles her- » stellen?.....

» Welk een schoone band is toch die der vriend- » schap! — Welk eene ontegensprekelijke waar- » heid is het, dat die band nooit kan verbroken » worden?.... Wel mogen uitgestrekte zeeën de » vrienden scheiden; — jaren mogen op jaren na » die scheiding volgen, — die band blijft even

» sterk: — de geesten zijn aan tijd noch afstand
 » onderworpen, zij doorzweven de onmeetbare wa-
 » tervlakten en voegen zich toch zamen! — Voelt gij
 » dat ook niet?.... Wat zou de wereld zijn zoo het
 » anders ware? — Wat zou dan deugd zijn, zoo
 » alle vrienden en betrekkingen elkander vergeten,
 » en alle banden van toegenegenheid en vriendschap
 » van een scheuren, alléén omdat zij voor eenige ja-
 » ren van elkander gescheiden worden?.... En zou
 » het mogelijk zijn, dat mijne zoo deugdzame CA-
 » ROLINE mij zou vergeten? — Wat waren wij ge-
 » lukkig toen wij beurtelings op de piano speelden, —
 » of ons in dien heerlijken tuin van uwen vader
 » vermaakten?.... ô, Hoe dikwijls denk ik nog aan
 » die gelukkige dagen!.... en nu — mijne uren van
 » uitspanning zijn niet meer zoo zalig, — want nu
 » vind ik niemand met wie ik zoo gaarne omga, —
 » nu is het hart zoo onbezorgd, — zoo ligt niet meer
 » als toen ik bij U was, — nu is het die angstige
 » blik, die telkens in de toekomst geworpen wordt,
 » dat gedurig vragen — » zal ik CAROLINE ooit we-
 » der zien” dat de weinige oogenblikken, die ik de
 » mijne noemen kan, verzuurt:.... maar toen —
 » wat had ik toen te wenschen? — Ik was in de
 » gestadige verkeer met iemand, die mijne ziel
 » aanbad, — ik had mijne beminde CAROLINE aan
 » mijne zijde. — o Wanneer zullen, die hoogst ge-
 » lukkige dagen wederkeren,.... wanneer zal ik dat
 » aanbiddelijk beeld weder aanschouwen..... hoe on-
 » dragelijk is deze onzekerheid! — hoe ongelukkig
 » hoe geheel eenzaam en verlaten gevoel ik mij! —
 » En moet ik het U zeggen waarom ik niet geluk-
 » kig kan zijn?.... Het is een schoon beeld dat mij

» altijd aan het verledene herinnert. — Waar ik ook
 » ben, zie ik het: — onder het gejoel in de stad,
 » zoowel als in de stilte mijner kamer, — bij het
 » hardste werk, — zoowel als gedurende de rustige,
 » zalige oogenblikken, die mijne *manilla* mij aan-
 » biedt, — in het vrolijkste gezelschap, zoowel als
 » in mijne eenzame wandelingen, — overal en al-
 » tijd staat dat liefelijk beeld, met de levendigste
 » kleuren, voor mij! — het bezielt mij, om mijn
 » werk met buitengewonen ijver te verrigten, — het
 » schrikt mij af van het kwade, — het spoort mij
 » aan tot het goede en dat beeld — is het beeld
 » van de eenige die ik op aarde bemin — en zonder
 » wie ik nooit gelukkig kan zijn: dat beeld — is
 » het uwe! — Ja, mijn hart is nog onveranderlijk
 » hetzelfde, — ik bemin U dierbare CAROLINE met
 » al mijne kracht en met geheel mijne ziel. — Zeg
 » mij dus mag ik de hoop koesteren U eenmaal
 » weder te zien?.... Zeg me, mijne CAROLINE, wilt
 » gij mij uw overdierbaar hart en uwe hand toever-
 » trouwen?....

» Mijne CAROLINE — mijne eenige CAROLINE, — o
 » ik beef zoo bij de gedachte, alleen, dat uw antwoord
 » op deze vraag al mijne dierbaarste wenschen, die
 » ik sedert jaren gekoesterd heb, in eens zou kunnen
 » doen wegzinken. O, — bedenk toch wel, dat —
 » wat of wie gij ook in *Europa* moogt vinden, dat
 » uw geluk op aarde moge schijnen te bevestigen, ge-
 » nergens een reiner hart, — nergens een meer tee-
 » der minnenden vriend zult kunnen vinden, dan ik
 » ben, — niemand zal uw geluk zoo ter harte ne-
 » men als ik. —

» o, Laat mij spoedig uw antwoord op deze ge-

» wigtige vraag vernemen: — mijn geluk, — mijn
 » leven is in uwe handen — en met ongeduld zal ik
 » wachten op den dag, die over mijn lot op aarde
 » zal beslissen. —

» En nu, dierbare, herinner U al uwe beloften —
 » en gedenk tevens in welk een' poel van jam-
 » mer en ellende gij, door eene weigering zult dom-
 » pelen, den eenmaal zoo teeder door U beminden, —
 » en U nog steeds met de meeste opregtheid liefheb-
 » benden en altijd heilwenschenden,

» EUGENE.”

Sedert die brief verzonden was kende EUGENE
 geene vreugde; — zijne gedachten waren bijna altijd
 verstrooid, — nergens vond hij rust, — nergens
 vreugde: — hij werd meer en meer ingetogen en
 somber. — En toch, in dien donkeren nacht, stortte
 hoop hare liefelijke en heldere stralen in zijn hart: —
 de heugelijke dag zag EUGENE reeds in zijne verbeel-
 ding met rasse schreden naderen, waarop hij het le-
 ven van zijne ziel aan zijnen boezem zoude druk-
 ken, — de hartverblijdende dag was hem met steeds
 helderder kleuren voor oogen, waarop hij met zijne
 bruid in 's Heeren tempel den zegen zou ontvangen,
 die hem aan den afgod zijner ziel zou vereenigen. —

Zeven maanden, na de verzending van zijnen brief
 waren reeds verstreken en met een angstig kloppend
 hart verwachtte hij elk oogenblik een beslissend ant-
 woord. — Doch waarom klopte zijn hart zoo on-
 rustig in hem?.... Hij was ten volle overtuigd, dat
 het antwoord toestemmend *moest* zijn; — hij had in
 alles zijnen plicht zoo getrouwelijk volbragt, — hij
 was altijd braaf en eerlijk geweest..... en God, die

het hart der menschen bestuurt, was, in zijne eigen-
 wijze oogen, als het ware *verplicht*, het hart van
 CAROLINE te neigen aan zijne wenschen te voldoen, —
 ja — deed God het niet — dan zou hij niet regt-
 vaardig zijn!?...... En hoewel hij zich vermeette te
 beslissen, wat de Alwijze doen *moest* om hem voor
 zijne, uit *eigenbelang* voortvloeiende deugden, te
 beloonen, toch klopte zijn hart angstvol, — toch
 was er eene heimelijke stem, die hem gedurig toe-
 riep, dat hij zeer dwaasselijk handelde, zich zoo hoog-
 moedig boven zijne nietigheid te verheffen, — en
 zoo verwaten zitting te nemen in Gods raad, dat
 het zeer onzinnig en goddeloos was van hem, gerigt
 te houden *hoe* de Oneindige moest handelen om hem
 zijne liefde te bewijzen! — Niettegenstaande al dit,
 zoo als het gewoonlijk gaat, *die* stem zocht EUGENE
 zoo veel mogelijk te versmoren!

De langgewenschte brief kwam eindelijk aan, —
 en werd hem ter hand gesteld. — Hij herkende het
 handschrift van CAROLINE!..... o Hoe hevig sloeg zijn
 hart in zijnen boezem!..... Hij staarde den brief,
 een' geruimen tijd, aan, maar dorst hem niet te
 openen, — het antwoord was hem van te groot
 belang..... en het scheen als of hij nu nog gaarne
 eenigen tijd in onzekerheid wilde blijven, liever
 dan.... o, vreeselijke gedachte!..... de hoop te moeten
 opgeven ooit met CAROLINE vereenigd te zijn.

— Bevend ontsloot hij den brief, — alles duizelde
 om hem henen, — naauwelijks kon hij de woorden
 onderscheiden; — hij vermande zich echter en las:

N. den 28 Februarij 18—.

» Waarde EUGENE!

» Ik heb uwen brief van 18 November 18—, met

» eenigen vóór dien tijd geschreven , ontvangen , en
 » dank U voor het genoegen dat hunne lezing mij
 » verschaftte ; uit allen vernam ik met blijdschap dat
 » gij steeds gezond en welvarend zijt. — Ik zal ze
 » bij deze gelegenheid zoo beknopt mogelijk beant-
 » woorden , om U te bewijzen , dat ik U nog altijd
 » dezelfde vriendschap toedraag als voorheen, en hoop
 » dat gij over mij zult tevreden zijn.

»
 »

» In uwen brief van 18 Nov. doet gij mij eene
 » vraag , waarop ik met innige droefheid moet ant-
 » woorden : — ik *kan* noch *mag* U beminnen —
 » EUGENE , — *meer* kan , — *meer* wil ik U niet
 » zeggen.

» Leef gelukkig , — schrijf mij dikwijls ; — want
 » weet dat het mij immer genoegen zal doen te ver-
 » nemen , dat gij voorspoedig en gelukkig leeft.

» Uwe heilwenshende Vriendin ,
 » CAROLINE.”

IJselijk waren de gevolgen , die deze slag op hem uit-
 werkte. — Het bloed gudste uit zijne bleeke en beven-
 de lippen , die hij , zich zelve onbewust , had gebe-
 ten , — zijn adem was kort , — naauwelijks had hij
 de kracht zich op zijne beenen staande te houden , en
 terwijl hij , de tanden knarsende , een' duisteren blik om
 zich wierp , riep hij op een doffen toon uit , den brief
 krampachtig in zijne hand wringende , — »weg deugd!
 er bestaat toch geen God!” — en zoo stond hij voor
 eenige oogenblikken onbeweeglijk , zich geheel aan de
 wanhoop overgeevende , die hem overmeesterde.....

De teleurstelling was groot , — want hij had zich

met te groot vertrouwen aan de zekerheid zijner ver-
 wachting overgegeven. — EUGENE had in zijne ziel
 het schoone beeld steeds geliefkoosd , — dat nu ge-
 heel *moest* verdwijnen : — hij had die ziel zoodanig
 door die liefkoozing *verweekt* en *vertroeteld* dat zij
 dezen storm *naauwelijks* konde doorstaan !

NEGENDE HOOFDSTUK.

VERZOENING MET HET LOT.

.....; wij hebben echter trachten op te merken, *waar en wanneer* het godsdienstig gevoel werd opgewekt, en dit kan eenig licht in de zaak geven. Bijv. bij een verheven, treffend natuurtooncel, bij eenen *heerlijken avondstond*, bij eene prachtige donderbui, of, om iets zeer bijzonders en zeldzaams te noemen, bij eene Zon-Ekklips, zoo als wij voor eenige jaren aanschouwden; — er ging toen iets in ons binnenste om, *dat niet geheel dezer wereld was*: — ik zag, *hoe en waarom* weet ik niet, in veler oog een traan, toen de groote schijf even verduisterde. De Schepper teekende met eigen hand Zijnen naam aan den hemel, en allen verstonden dat schrift.

LUBLINK WEDDIEK.

De heilrijke balsems des tijds, hadden aanvankelijk EUGENE's, — door de, in het laatste hoofdstuk vermelde, teleurstelling, diep gewond hart geheeld, — toen hij op eenen schoonen avond, zijne zwaarmoedige gedachten zocht te verdrijven, door in de voorgalerij zich met lezen onledig te houden. — Niet lang was hij hiermede bezig, toen een onweêrstaanbare trek om eene wandeling te doen, hem noodzaakte het boek neder te leggen. — Hij had zich sedert de ontvangst van CAROLINE's brief van dat genot veelal onthouden; — hij dorst zich niet naar die zalige oorden begeven, waar hij vroeger zoo veel genoeg had gesmaakt zijn hart was verhard voor al het schoone en oogverrukkende dat eene avondwandeling op dit

zoo mildelijk bedeed Eiland aanbiedt, en — dolzinnig genoeg: — *hij wilde zijn hart in dien staat laten!* — Verhard hart?..... Ja, want de hoop zoo op eenmaal te zien vervliegen leidt den zwakken mensch vaak tot vertwijfeling en wanhoop. — EUGENE *twijfelde* nu aan het *bestaan* van God, — dien hij vroeger diende, hij *wanhoopte* ooit *hier* of *hiernamaals* gelukkig te worden. — Een allerakeligste — en schrikwekkende toestand der ziel! — En hij de eenmaal zoo gelukkige en godsdienstige jongeling, bukte onder den dwang van dien magtigen vijand des geloofs — Wanhoop! — Hij had zich in dien beklagenswaardigen staat gedompeld, alléén om dat hij de wegen der Godheid niet kon peilen! — Hij meende dat hij te zwaar werd gekastijd, hij waande, dat hij te vele deugden bezat en dus die kastijding niet had verdiend. — Hij zag niet in dat hij al de liefde, die hij God verschuldigd was, alléén aan CAROLINE had geschonken, hij gevoelde niet dat hij tot dus verre God had gediend, niet uit liefde voor al de zegeningen, die hij van Hem had genoten, maar alléén om daardoor de hand van CAROLINE te winnen: — hij gevoelde niet, dat hij *haar* de vereering had toegebracht die hij alleen *Gode* verschuldigd was. *Daarom* wilde hij zijnen Weldoener niet meer kennen, *daarom* zocht hij de stem van zijn geweten te vermoren, die hem tot betere gezindheden wilde opwekken. — Het gevoel dat hem *nu* overmeesterde om eene wandeling te doen, overviel hem zoo onverwachts, dat hij er geen tegenstand aan *konde* bieden, — Hij ging. — De plegtige stilte die toen heerschte, — het bekoorlijk gezang der vogelen, het gezigt der veelkleurige vlinders, die — talloos — rond vladderden, — gevoegd bij het majes-

tueus gezicht, dat de zon toen aanbood, terwijl zij achter de blaauwe bergen van dit halfroond haar afscheid nam, verteederde, zijns ondanks, zijn hart, — hij gevoelde een andere geest hem bezielen. — Hij schrikte, toen die dikke nevel, die hem tot nu toe had overtogen, begon op te helderen en hij inzag in welk een' toestand hij zich werkelijk bevond. — Ernstig vroeg hij zich zelve af, *waarom* hij zoo hopeeloos was, *waarom* hij niet zocht te genieten dat alles waarmede hij werd gezegend, — hoe hij God dus *dorst te* tergen? — Hij werd over zich zelve beschaamd, toen hij deze vragen, te vergeefs, met den minsten schijn van regt zocht te beantwoorden. — Zijne wandeling vervolgende, werd zijne aandacht gevestigd op de uitgestrekte padievelden; hij vestigde zijne blikken een' geruimen tijd op deze en aanschouwde met verrukking de, aan de eene zijde zich bevindende heerlijke, statige bosschen, aan welke ruiteinde zijn oog den rook zag opstijgen uit eene schamele bamboezen hut, van eenen met het hard verdiend loon des handen arbeids van den dag, terug gekeerden Indiaan, — die daar genoegelijk zijne rijst kookte, — terwijl zijne vrouw met hare zuigeling in den arm, de verdorde en afgevallene takken bij een zamelde Die menschen toch moesten gelukkig zijn, dacht hij, en wel *alléén* omdat zij tevreden waren met hun lot: — hoe verkeerd dus in hem dat hij niet genoot — en voor het genotene niet kon dankbaar zijn! — Doch toen aan de andere zijde der velden zijn oog de hooge blaauwe bergen aanschouwde, die hunne toppen in de wolken verloren, gevoelde hij zijn hart, hetwelk door het grootsche natuurtooneel dat hij aanschouwde geheel was versmolten, zich boven het

aardsche verheffen, en het werd geheel overmeesterd door den goeden geest, dien hij zoo moedwillig uit zijn hart had gebannen. — Geroerd en diep bewogen door de zaligheid die hem al het schoone der natuur schonk, riep hij op een' weemoedigen toon uit, terwijl heete tranen langs zijne wangen rolden: — » Heer! » schenkt gij mij nog *zoo veel*? — Ik, die U zoo » vermetel heb miskend, — die U zoo hoogmoedig » de wet had wenschen voor te schrijven? — mijn » God! ik gevoel het — Gij overlaadt mij met zegeningen die ik geheel onwaardig ben. — Ik erken » het nu ootmoedig, — ik had gedwaald, zoo lang » ik mijn hart tegen U had verstokt, — ook voelde » ik al dien tijd dat er geen geluk voor mij bestond » *zonder U*. — Ik wil U, — U alleen dienen — o » mijn God! — maar het pad des levens is zoo *moeijelijk* te bewandelen. — Gij weet ik ben zoo » zwak — zoo zondig; en gij laat mij zoo geheel » alleen in dit leven: — geen vriend, — geen raadsman, — geene gezelschap met wie ik uwen heiligen » naam kan vereeren — en het oog rigten naar het » eeuwige en blijvende! — Ben ik jegens U oproerig » geweest, — ô vergeef het mij! — het was, omdat ik met het verlies eener dierbare, mijne zwakheid kennende, ook de hoop verloor U standvastig » in dit leven te dienen en zoo voor eeuwig van U » te scheiden: — daarom ~~ik~~ dorst^{ek} gerigt over uwen » ondoorgrondelijken raad ~~te~~ houden. — Vergeef het » mij, — maar onthoudt mij den zegen niet ééne » ziel te vinden met welke” Hij werd uit deze mijmering gewekt door een zacht geritsel en het vernemen van eene liefelijke en bevende stem: — » Wij mogen er niet naar luisteren vader!” — hij

keerde zich verschrikt om en ontmoette de, in tranen zweemmende, oogen van — ANGELIQUE WALDENSTEIN, die met haren vader van hare avond wandeling huiswaarts keerde; hij gevoelde, dat zij zijne zuchten en klagten gehoord had, en zijnen toestand haar mededoogen had opgewekt; zijne ziel werd door die deelneming innig getroffen — hij staarde haar aan, geene gemaakte vreesachtigheid, — geene huichelachtige schroomvalligheid, deed haar zijnen, met diepen eerbied op haar, gevestigden blik ontwijken. — Beiden waren bewogen en innig ontroerd! — Beiden staarden elkander met tranen in de oogen aan; — in beider ziel ontstond dezelfde hemelijke stem: — »*die is voor u bestemd!*» — en beiden lazen die gedachte in elkanders blikken. — Beiden genoten met volle teugen de hemelsche zaligheid, welke in het rein gevoel, dat zij voor elkander koesterden, door dien lang gevestigden blik zoo *zuiver*, zoo *hemelsch* werd geopenbaard. — Ja, — dat is de spraak der Engelen! — Eens in ons leven is het ons gegund die zaligheid te genieten, welke niet tot deze aarde behoort, — en dat gebeurt alléén dan wanneer wij in elkander eene kracht ontdekken, die wij noodig hebben om met moed en standvastigheid de deugd op aarde te beoefenen! — Eens in ons leven hebben wij eenen *voorsmaak* van de *gelukzaligheid* die wij *hiernamaals* kunnen genieten; — maar helaas! — dat duurt slechts *eenige oogenblikken*, — en wordt door weinige stervelingen genoten: — het bestaat in *dien blik*, die het *rein* en *heilig* gevoel dat wij voor het voorwerp onzer liefde koesteren, openbaart! — De *taal* heeft die volmaaktheid nog niet bereikt om die goddelijke ge-

waarwordingen der ziel in al hare kracht en hemelsche zuiverheid terug te geven; — de *taal* is daarvoor noch te *aardsch!* — het is alleen die *blik*, — die *enkele blik*, die alles *volmaakt* kan uitdrukken wat de eene geliefde voor den anderen gevoelt; — 't is alléén die *ééne blik*, die twee *deugdzame* zielen voor *eeuwig* aan elkander snoert, — en twee zwakke, zondige stervelingen met eene *bovenaardsche kracht bezielt om een godzalig leven op aarde te leiden!* — En geen wonder! — Die *blik* heeft hen doen *beseffen* voor welk eene *hooge* mate van gelukzaligheid de mensch vatbaar is, — hoe *gering* en *nietsbeduidend* het genot is dat *deze aarde* hun aanbiedt.... Daarom achten zij *al het aardsche gering*, — en zoeken zich hier te *volmaken*, om weder *die* vreugde deelachtig te worden, die zij reeds éénmaal voor *weinig oogenblikken hebben gesmaakt!*

Naauwelijks was EUGENE tot zich zelve terug gekeerd, of hij sloeg zijne oogen ter neder en wist niet hoe hij den edelen grijsaard zou naderen; want sedert zijne teleurstelling had hij den heer WALDENSTEIN niet bezocht.

Het is een verschrikkelijke toestand waarin de mensch verkeert, wanneer de helse geest in hem telkens, als het ware, een akeligen vreugdekreet doet hooren over iedere booze gedachte, die bij hem ontstaat; — wanneer hij, als het ware, door dien geest geheel overschaduw wordt, en hij daar over zijn lot morrend en diens beschikker vloekend, geen anderen wensch koestert, dan een einde aan zijn leven te hebben. — Het is een beklagenswaardige toestand; want het is als of hij geheel aan de magt van dien geest is overgeleverd, en hem het vermogen zelfs is

ontnomen voor zich zelve te denken of te handelen, — terwijl hij in *alles* door *dien geest* wordt voortgedreven. — In dien toestand verkeerde EUGENE toen hij, terwijl een' bitteren en spotachtigen glimlach hem op de lippen zweefde, het besluit nam ook het huis van den heer WALDENSTEIN te ontwijken, en er in roemde dat hij zelfs de gelegenheid wilde ontvlieden tot betere gedachten gebragt te worden. — Nu echter dacht hij er met schaamte over, — en stond geheel verlegen voor den ouden heer, en diens lieve dochter, en had naauwelijks den moed hun den avondgroet toe te brengen.

— Wel EUGENE! — zeide de heer WALDENSTEIN, — waar ben je zoo lang geweest? — Ik zou bij je zijn aangekomen om naar de reden van je lange afwezigheid te vragen, maar ik ben ziek geweest, en deze is de eerste wandeling, die ik, na mijn herstel doe.

— Het doet mij leed te vernemen dat U ziek ~~zijt~~ geweest mijn heer! — en het spijt mij innig dat ik mij ook niet wel genoeg heb bevonden om U in al dien tijd op te zoeken. — Ik hoop echter dat U nu geheel hersteld is?

— ô, Ja, — ik dank U, — ik ben nu weêr frisch en wel, en hoop lang denzelfden staat van gezondheid te behouden. — Maar wat is er met U gebeurd, EUGENE? — en waarom waart gij zoo even in zulke diepe mijmeringen verzonken?

EUGENE beefde over het geheele ligchaam, — hij wist geen gepast antwoord te verzinnen; — en een' donkere blos hem zelfs tot het voorhoofd toe bedekkende, wierp hij een blik op ANGELIQUE als of hij haar om hulp wilde smeeken, hem uit die verlegenheid te redden. — Het goedhartig meisje begreep

dien blik, — en hem den tijd niet latende een antwoord te geven, vroeg zij hem:

— Kom van avond een bezoek bij ons brengen, Mijnheer BEAUMONT! — wij hebben in lang U niet op de piano hooren speelen, en zouden weêr gaarne iets door U hooren voorlezen.

— Ik had juist dezen weg gekozen met het voornemen U een bezoek af te leggen, en ben verheugd mijne wandeling in uw gezelschap te kunnen vervolgen.

En zij wandelden voort. — ANGELIQUE aan de rechter, — EUGENE aan de linkerzijde van den heer WALDENSTEIN. — Nu kon ANGELIQUE niet begrijpen hoe haar vader, die pas hersteld was, zoo spoedig liep, — nu was zij verpligt hem te verzoeken toch langzamer te gaan, — en had zoo vele redenen in te brengen, waarom zij den pas met haren vader niet kon houden, dat zij dan ook *zeer langzaam* voortwandelden. — EUGENE sprak niet, — ANGELIQUE evenmin; — de oude heer alleen maakte aanmerkingen, — deed vragen — en was eenigzins verstoord te bemerken, dat zij naauwelijks of verkeerd beantwoord werden. —

Hoe vreemd toch dat oude lieden, hoewel zij eenmaal *bemind* hebben, in hun ouderdom de kenmerken der liefde niet meer weten te onderscheiden! — De oude heer, had reeds vergeten, welk eene zaligheid het de beide jonge lieden moest zijn, de frissche lucht genietende, zoo sprakeloos voort te wandelen, en elkander hunne stille vreugde mede te deelen in de blikken, die zij nu en dan verwisselden; — de oude heer kon niet meer begrijpen hoe de vreugde, die zij inwendig gevoelden, in elkanders nabijheid te zijn, hun konde verstommen.

De lezer zal waarschijnlijk verwonderd zijn EUGENE zoo in eens ANGELIQUE te zien beminnen; en de Criticus, die dit boek alleen in handen neemt, om zijne gebreken op te zoeken, zal zeker vrolijk de pen opvatten om eene nota van deze onwaarschijnlijke handelwijze te houden. — Laat ons derhalve beiden de noodige inlichting geven, door in ons verhaal eenige jaren terug te treden, en ons met de redenen bekend te maken, hoe door EUGENE's vertrouwelijk omgang met ANGELIQUE tusschen hen eenen naauwen vriendschapsband werd gesloten, welken wij in dien van liefde hebben zien veranderen.

Het zal den aandachtigen lezer niet ontgaan zijn, dat wij aan het einde van het zesde hoofdstuk hebben gezegd dat EUGENE *elken avond zijn's moeder's huis ontvlood en zich bij den heer WALDENSTEIN begaf*. Meestal bragt hij de avonden door, met den heer WALDENSTEIN een gesprek te voeren, — hem al zijne teleurstellingen mede te deelen, en wanneer hij zich in moeilijke omstandigheden bevond zijnen raad te vragen; — terwijl ANGELIQUE zich met haar handwerk onledig hield: — maar ook dikwijls werd hij verzocht op de piano te spelen, — te zingen, — of hen iets voor te lezen, bij welke gelegenheden hij in den beginne zich *verplicht* achtte een vriendelijk gesprek met haar te voeren, — nu over de stukken der muziek, — dan over de verhalen, die hij had voorgelezen; welke gedwongene taak echter in de laatste jaren, — nadat hij haar voortreffelijk karakter had leeren kennen, en al het *zoete* van haar gezelschap maar te dikwijls had genoten, — eene *gunst* werd, en hij meer en meer verlangde naar de oogenblikken, wanneer hij met

haar kon zijn. — En geen wonder! want een gestadige omgang met ANGELIQUE zou een ongevoeliger hart dan dat van EUGENE voor zich gewonnen hebben. — Hij schrikte toen hij *te laat* ontwaarde, hoe veel eerbied en toegenegenheid hij voor haar koesterde, en hoe *hoog zij in zijne achting was gestegen*, zonder zelf van die *toenemende* genegenheid bewust te zijn. — Hieraan is het toe te schrijven, dat hij, — zoo als wij elders reeds gezegd hebben, na een vierjarig verblijf op *Java — met geweld de onrustige vraag zocht te verdringen: — of hij wijs zou handelen, zich met iemand te verbinden, wier karakter nog niet gevormd was toen hij haar kende*. — Het was juist die dagelijks toenemende liefde en achting, die hij voor ANGELIQUE gevoelde, die hem deed vreezen zijne CAROLINE ontrouw te worden; en hoewel hij heimelijk gevoelde, — zonder de gegrondheid dier opmerking zelfs voor zich zelve te erkennen, — dat hij *te onbezonnen* was geweest zijne liefde aan CAROLINE te schenken, meende hij *verplicht* te zijn aan zijne ijdele jongelingsbeloften getrouw te blijven; en was hij te opregt van gemoed, dat hij niet liever al zijn eigen geluk zou opofferen dan haar iets te kort te doen; en aan dien strijd een einde willende maken schreef hij op den 18 November 18— den brief, dien de lezer in het achtste hoofdstuk heeft gevonden.

De zeven maanden, die er verliepen alvorens EUGENE het beslissend antwoord op zijnen brief kreeg, noemden wij: — *een' donkeren nacht, door welken de hoop hare liefelijke en heldere stralen in zijn hart stortte*.

Het was een *donkere nacht*, gelijk dat gedeelte

van EUGENE's leven, toen hij door een misplaatst eergevoel zich verplicht achtte zijn hart voor ANGELIQUE te verstalen, om CAROLINE, — die sedert lang opgehouden had hem te schrijven en geen belang meer in hem scheen te stellen, — getrouw te blijven. — Het was een donkere nacht voor EUGENE toen hij, met leedwezen CAROLINE's onverschilligheid ontwarende, en haar dikwijls hierover in zijne brieven berispende, van haar toch geen antwoord ontving om zich daarover te verontschuldigen, hetwelk hem maar tot een al te duidelijk bewijs verstrekte dat zij hem reeds ontrouw was geworden. — Hij echter wilde zijnen pligt vervullen, zijn brief zou haar hart misschien treffen, en met die hoop keerde ook al het zoete van het romantische geluk dat hij eenmaal met CAROLINE had gesmaakt in zijne helderste kleuren voor zijne verbeelding terug. Zijne zinnen met die zalige herinneringen bedwelmende, kon hij zich geen grooter geluk verbeelden, dan weder bij CAROLINE te zijn; van daar dat in dien donkeren nacht de hoop van aan 's Heeren altaar voor altijd met haar verbonden te worden, hem kon verblijden!

Dit alles echter was eene begoocheling der zinnen — een schijngeluk! — Een heimelijk onrustig gevoel zeide EUGENE, dat CAROLINE niet de persoon was met wie hij voor altijd gelukkig kon zijn; — want waarom anders vreesde hij te veel met ANGELIQUE om te gaan, — zoo CAROLINE hem alles kon schenken wat hij in haar wenschte te vinden? waarom ontdekte hij in haar, hoe langer hij met ANGELIQUE omging, gebreken en tekortkomingen, die hem vroeger niet in het oog vielen? — Zoo gene zijn geluk op aarde kon vestigen — hoe dan

werd de anders standvastige EUGENE, de eerlijke en waarlijk edele jongeling, met eene liefde voor deze overmeesterd, die hij moeite had te bedwingen?... ANGELIQUE toch had hem nooit voorbedachtelijk zoeken te behagen, — zij had geene pogingen aangewend hem tot die gevoelens over te halen; — zij was wel vriendelijk jegens hem, maar geen woord, — geen blik had ooit het waar gevoel verraden, dat zij voor hem koesterde; integendeel, wanneer zij vermeende hem te veel vriendelijkheid te hebben bewezen, was zij daarop somtijds min of meer stijf en koel in hare handelwijze jegens hem, — en toch, hij vreesde den omgang met ANGELIQUE?..... Hoe dwaas dus dat hij niet een' ernstigen blik in zijn hart had geworpen, om de ware oorzaken van al die verschijnselen te kennen, — Gods raad en bijstand niet had ingeroepen; — want dan zoude hij, even als wij, hebben kunnen inzien, dat die vrees alléén ontstond, door dat ANGELIQUE werkelijk een veel voortreffelijker wezen was dan CAROLINE, — en dat hoe langer hij gene leerde kennen, deze in zijne achting moest dalen; — dewijl hij meer en meer inziende, welke de ware vrouwelijke deugden zijn, ze in CAROLINE moest missen — welk gemis, ware hij ooit met haar verbonden, hem voor altijd ongelukkig moest maken; — dan zoude hij zich zeer veel droefheid hebben bespaard, door CAROLINE met de verandering van zijn gevoelen voor haar bekend gemaakt te hebben, — en zich daarmee van de vervulling zijner beloften te ontheffen. — Eenige oogenblikken slechts in de eenzaamheid ernstig toegewijd aan het onderzoeken van het vóór- en nadeel zijner liefde voor CAROLINE, dit zou hem vele droefheid

hebben bespaard! — Zonderling toch dat de mensch, om zoo te zeggen *voorbedachtelijk*, zich in het ongeluk stort, — *voorbedachtelijk* zich alle onaangenaamheden veroorzaakt, — en dan de handen wringend op een jammerlijken toon kermt en klaagt, en dit leven vergelijkt met een dal van jammer en ellende. De *eenvoudigste* wegen om *altijd* *gelukkig* te zijn *versmaadt* hij, en is verwonderd, dat hij *nooit* waar geluk op aarde *kan* genieten. — De *minste zelfkennis* ware voldoende geweest, om EUGENE op het *regte* pad te brengen; maar die kennis had hij *nooit* begeerd! — »Zonder *zelfkennis* bestaat er *geen heil* voor den mensch. — Nooit zal hij, die niet gelooven wil dat hij een *dwaalweg* bewandelt, naar eenen wegwijzer omzien; — nooit zal de kranke, die zich van zijne ziekte niet overtuigen *wil*, naar eenen arts *verlangen*, en nooit zal hij van zijne slechtheden *afstand willen* doen, die omtrent het *onteerende* en *gevaarlijke* zijner *levenswijze* in *ongewisheid* is.” — *)

Wij mogen het niet onopgemerkt laten voorbijgaan, dat EUGENE vele voortreffelijke hoedanigheden bezat; en zijn karakter schittert op de *voordeeligste* wijze, wanneer wij weten, dat, dewijl hij waande *nooit* met ANGELIQUE vereenigd te kunnen worden, hij zich dikwijls, hoewel het hem eene groote offering was, het genoeg van haar gezelschap ontzegde, en als hij bij haar was zich *geweld* aandeed haar alléén dat vriendschapsbetoon te schenken, 't welk de vertrouwelijke omgang, dien hij met haren vader had, van hem vorderde. — Dit zegt *veel* voor EUGENE! — weinige jonge lieden van zijne jaren, zouden zoo veel

*) Bloemlezing uit Zedekundige Werken.

genoegen opofferen om het gevoel van een onschuldig meisje te eerbiedigen. — Helaas! hoe dikwijls zoeken zij niet *opzettelijk* haar harte ten speelbal hunner luimen te maken: hoe dikwijls *roemen* zij niet de kunst te bezitten, *elk* meisje voor zich te winnen, en, na zich met dat argloos hart genoegzaam te hebben vermaakt, ze ook *wreedaardig* van zich stooten.

o Dat er zijn, wier boezem zóó verschroeid is,
Zóó van de vlam der duivelen doorgloeid is,
Zóó droef misvormd, verbasterd van heur God,
Dat ze ongeroerd, ja, met een oog *vol spot*,
Dezelfde bloem, die straks hen door haar kleuren
Verrukken mocht, den zwakken steel ontscheuren,
En haar, vertrappt en met verwelkte blaân,
In 't slijk der aard bezoedeld doen vergaan,
Ten loon dat ze al haar geur hen toe deed zweven,
En hun in 't eind geen zoeter had te geven!....
.....
Dit denkbeeld kan van woede mij doen blaken,
En zou bijna mij *menschenhater* maken! — *)
.....

Wij moeten voortgaan met het raadselachtige van EUGENE's gedrag te ontleden. — Wij weten in welk eene opgewondene stemming hij was, toen hij CAROLINE's antwoord verwachtte, en hoe hij zich verzekerd hield dat dit toestemmend zou zijn..... niet moeilijk zal het ons dus vallen te begrijpen, hoe verbrijzeld zijn hart moet geweest zijn, zoo in eens al zijne dierbaarste verwachtingen te zien vervliegen! — Wij moeten toch weten wat het zegt, jaren lang te zweogen om één doel te bereiken, — alles daarvoor op te offeren — ons daarvoor vele genoegens te

*) J. J. L. TEN KATE.

ontzeggen, — in al dien tijd de heerlijkste denkbeelden van vervulling te vormen, — in den waan te verkeeren, dat zonder dat doel te bereiken er geen geluk bestaandbaar is en die *hoop*, — die *verwachtingen*, — die *schoone vooruitzichten*, in ééns — met de opening van eenen brief *onverwachts* en *onherroepelijk* te zien verdwijnen, — ja, dat moet het hart vermurwen, dat moet den zwakken mensch tot vertwijfeling en wanhoop leiden. — Maar toen die vlaag voorbij was, — toen hij weder bedaard over al het gebeurde had nagedacht, — toen hij op zijne wandeling verrukt werd door het prachtig natuurtooneel, dat hij bij zonnenondergang aanschouwde — en hij daardoor met waar godsdienstig gevoel werd vervuld, — toen viel de blinddoek zijner ziel ook weg — en de bede was naauwelijks zijne lippen ontvloden — »onthoud mij den zegen niet ééne ziel te vinden, met welke» of hij zag daar de schoone en deugdzame ANGE-LIQUE voor zich staan, als of, in antwoord op zijne bede, zij als de persoon werd aangewezen, die God hem schonk en de blik waarover wij hebben uitgeweid, had hen ook voor *eeuwig verenigd*.

Is deze overgang te spoedig, — te romantisch?.... Wij meenen juist dat het *niet* romantisch is, — dat wij het *gevoelig* menschelijk hart zoo na mogelijk hebben trachten af te schetsen. — Wij zouden ons verhaal een' echt romantische tint hebben kunnen geven door EUGENE zijn leven lang over het verlies van CAROLINE te doen treuren, waardoor wij meer stof zouden gevonden hebben eene roerende en aandoenlijke beschrijving van zijne gemoedsgesteldheid te geven.

Alvorens dit hoofdstuk te eindigen, moeten wij den Lezer nog met een' persoon bekend maken, die EUGENE dikwijls aan het huis van den heer WALDENSTEIN ontmoette, en die duidelijke blijken gaf, aanzoek om ANGE-LIQUE's hand te willen doen. — Hij was een van die mannen, die, door zijne verlijnde en wel bestudeerde manieren, zich bij een ieder wist bemind te maken, en, veel menschenkennis bezittende, een ieder juist zoo behandelde, als hem het meest behagelijk moest zijn; — hij was een ware navolger van den kolonel WEISS. — De wijze waarop hij met anderen omging, — de *verschillende* bestudeerde manieren welke hij jegens *verschillende* personen aannam, — de *verschillende* wijzen waarop hij elk hunner aansprak, deed den aandachtigen toeschouwer, spoedig tot het besluit komen, dat, hoewel hij bij de *dertig* jaren oud was, hij nog steeds druk bezig was, dat alom zoo geprezen, werk van WEISS te bestuderen, — en dat hij met moeite al de van buiten geleerde lessen in zijne handelwijze zocht in praktijk te brengen. — Dat is waarlijk een *ongelukkig* ras van menschen, die het ten taak stellen zich *alléén* bij den mensch bemind te maken, — en geene zaligheid kennen, dan hoog door hen geacht te worden. — Zij zijn *beklagenswaardig*, die de wijsgeerige stellingen van kolonel WEISS *hooger schatten* dan het Woord Gods; — want laat hen zich door de menschen, alleen om hunne *manieren*, bemind en geacht maken; — laat hen dezelfde *volmaaktheid* daarin bereiken als WEISS zelf.... wat hebben zij dan?..... Zij *sterven*, — en hunne zielen gaan voor eeuwig verloren! — Een zoodanige was ADOLF VAN KLAARMAN, — hij was echter rijk; — en dit moeten wij zeggen, hij bezat

die kundigheden, en was altijd zoo volijverig werkzaam dat het ligt te voorzien was, dat hij in korten tijd zijne schatten zou verdubbelen, — en de bewustheid hiervan, deed hem zich verbeelden, dat hij slechts te *vragen* had, om ANGELIQUE tot de zijne te hebben.

Op den avond waarvan wij hierboven hebben melding gemaakt, toen de heer WALDENSTEIN met ANGELIQUE en EUGENE eenigen tijd in de voorgalerij al pratende had doorgebracht, stapte ADOLF binnen en maakte *natuurlijk* een einde aan het vertrouwelijk gesprek dat zij voerden. — Spoedig nam ANGELIQUE hare toevlugt tot de piano, en verzocht EUGENE om te spelen. — In den beginne beefde hij eenigzins; — doch toen hij die eerste verlegenheid had overwonnen, was zelfs ANGELIQUE verrukt te hooren hoe meesterlijk hij dat instrument hanteerde, — en toen hij begon te zingen o hij was zijne stem — zoo lang hij te *Batavia* was, — nooit zoo goed meester geweest, en had zoo verrukkelijk niet gezongen, sedert hij CAROLINE had verlaten. — Zij staarde hem vol verrukking en zalige vreugde aan; — zij *voelde waarom* hij zoo had gespeeld, — en zoo gezongen!

De tijd vervloog zoo spoedig, dat de beide heeren met evenveel verbazing als inwendigen spijt, zich in de noodzakelijkheid bevonden van den heer WALDENSTEIN en ANGELIQUE afscheid te nemen. — Het zoude den Lezer hebben doen glimlagchen EUGENE, ANGELIQUE te zien groeten. — Zij hadden de gewoonte elkander bij die gelegenheid de hand te geven; — maar *toen* — ging hij naar haar toe, — als een schooljongen, die zijne les niet kennende, reeds in voorraad huiverde voor de gevolgen, naar zijnen

onderwijzer. — En, toen hij vóór haar stond, wist hij niet of hij haar de hand moest geven of niet. — Eindelijk dan, na vele belagchelijke, onhandige manieren, gelukte het hem zulks te doen; — maar *beiden* beefden, — *beiden* bloosden, *waarom?* Dit wist ADOLF; want dat gezigt deed hem inwendig van woede blaken: doch hij smoorde zijne drift en wenschte te beproeven in hoeverre ~~hij~~ door openhartig hem met zijne lang gekoesterde liefde voor ANGELIQUE bekend te maken, — en den schijn aan te nemen niet bewust te zijn van de liefde tusschen dezen en ANGELIQUE, — hem zijne voornemens mede te deelen, spoedig haar zelve hierover te spreken — en hem zoo roerend mogelijk zijn groote teleurstelling en daarop volgend ongeluk te beschrijven, indien zij hem ook afwees, ^F— in den waan verkeerende, dat door deze vertrouwelijkheid hij de teederhartige EUGENE ook nu alles zou zien opofferen, ~~en dat hij~~ dan ^{dan} oorzaak zijn zoude van tweedragt en ongeluk.

Terwijl zij dan beiden het huis verlieten en te voet huiswaarts keerden, maakte ADOLF van de gelegenheid gebruik, om zijnen medgezel zijne zoo even aange- teekende gedachten mede te deelen.

EUGENE zweeg gedurende eenigen tijd. — Het hinderde hem in ADOLF VAN KLAARMAN eenen mededinger te vinden. — Hij wilde dezen zijne liefde voor dezelfde persoon niet openbaren; want zij was in zijne oogen te heilig dan dat hij hem over haar zou kunnen spreken, en telkens door diens onreine lippen haren naam ~~te~~ hooren uitspreken. — Hij bragt hem onder het oog hoe veeleischend ANGELIQUE was, — hoe zij reeds meermalen bewezen had geen' man om zijn goud te begeeren — en zocht hem zoo ernstig

*Liefde hem zoude
gebreken.*

*Eugene van zijn
voornemens te dan
afzien.*

mogelijk af te raden zijne voornemens ten uitvoer te brengen. — ADOLF begreep hem volkomen en vormde reeds plannen, *hoe en wanneer* hij den heer WALDENSTEIN zijne gevoelens voor diens dochter zou kenbaar maken.

Hierna namen zij van elkander afscheid, dewijl EUGENE zijne woning was genaderd. — Angstig klopte zijn hart bij de gedachte, van nu ook weder in zijne wenschen teleurgesteld te zullen worden; — maar hij besloot zoo spoedig mogelijk den heer WALDENSTEIN zijne liefde voor diens dochter te openbaren — en verder alles aan God over te laten.

TIENDE HOOFDSTUK.

REINE LIEFDE.

EEN HOOFDSTUK ALLÉÉN VOOR JONGE DAMES.

» Neen ik noem het geen *liefde!* het zinnlijk gevoel
 Dat verleidelijk schoon doet ontstaan,
 Dat de borst zoo ontstuiwig in 't feestlijk gewoel,
 En van koortsig verlangen doet slaan;
 Ze is te *heilig*, — te *schoon*, dan dat bruisende drift
 Ooit haar wezen bezoedelde of schand;
 Door de deugd wordt ze alléén in het harte gegrift,
 Ze is op *haar* en op *Godsdienst* *gegrond*.
 J. T. DOOLLEN.

Zie hier een hoofdstuk alleen voor U schoonen van *Batavia!* — De heeren kunnen of willen niet begrijpen, hetgeen ik van plan ben U te zeggen.... Ja — *ik!* — weg met alle gemaaktheid en formules. — Het heeft mij al lang gehinderd tot dus ver de formaliteit te hebben moeten in acht nemen; en nu ik alléén mij met U wil onderhouden, kan ik des te vrijer adem halen, wetende dat ik ook zoo openhartig mogelijk *kan* schrijven. — In *Batavia*, — niet waar? — worden alle banden van hartelijkheid en vriendschap op eene onmenselijke wijze van één gereten: — in welk huisgezin zou men hier een' avond kunnen doorbrengen, alwaar men op eene *openhartige* wijze zijne gedachten zou kunnen uiten en wederkeerig een *ongeveinsd* antwoord verkrijgen? — Haat en wantrouwen die men hier jegens elkander

koestert, maken de gesprekken van zelve stijf en vormelijk: — waar er openhartigheid bestaat — dient zij alléén om de booze gedachten die men van anderen koestert, elkander mede te deelen, — en kan men in die lasterlijke gesprekken niet mede doen, dan deugt men ook in *Batavia* niet.

Dikwijls gevoel ik de behoefte mijn hart voor een' vriend uit te storten, om zijn medegevoel op te wekken en zijnen raad te vragen; — maar dewijl mijne denkwijzen zoo verschillend zijn van die der meeste lieden alhier, — heb ik niet dikwijls de gelegenheid zulks te doen! — Daarom ontvloed ik dan de menschen, — daarom sluit ik mij nu in mijne kleine kamer op, en wijd ik dit hoofdstuk aan U toe, — Schoonen van *Batavia!* — om in gedachte een' vertrouwelijken omgang met U te hebben.

Maar ik zie aan uwe nieuwsgierige blikken, dat gij wenscht te weten *wie* ik ben?.... Dat zal ik U met plezier zeggen: — gij hebt immers dikwijls in verscheidene partijen waarop gij geweest zijt een heer gezien, die nooit mede danste, maar met zijne armen in elkander geslagen, zich dikwijls vóór U plaatste, U dorst fixeren als gij U niet gedroegt zoo als het aan *fatsoentijke* jonge dames betaamde, — zich zelfs aanmatigde U dreigend aan te zien, als gij de heeren *meer* vrijheid toeliet dan zulks wel *paste*, — waardoor het hem dikwijls gelukte U over uw gedrag te doen blozen. — Gij herinnert U immers toen gij te *familiaar* met uwen *Cavalier*, in eene quadrille, spraakt — hoe onheusch die heer zich digt bij U plaatste en door zijne nabijheid gij genoodzaakt werd uw gesprek te staken, en, om aan uwen spijt daarover lucht te geven, gij tamelijk

luid uwen *Cavalier* vroegt: — »*Wie is die nare heer?*»

Die *nare* heer ben — *ik!* mejufrouwen! —

Stoutmoedig toch van mij — niet waar? — zulks te durven bekennen, — en dat nog al voor menschen in *Indië*, die zoo *ongaarne* hooren, dat ze zondig en bedorven zijn; — tegen menschen, die zelfs de leeraars met verwoede blikken aanstaren *) als deze nu en dan hen onder het oog brengen, dat zij met zonde bevekt en voor God strafwaardig zijn, — waardoor zij het grootste gedeelte derzelve *ontmoedigen* aan hunne roeping getrouw te beantwoorden, — en nu, helaas! in hunne leerreden alleen eene gehoor streelende en hart verrukkende taal doen hooren, en alle *ernstige vermaningen* verzwijgen; zoodat zij zelfs uit *Europa* daarover *berispt* worden: — of indien zij de waarheid willen zeggen zich *eerst* op eene *hartroerende* wijze *verontschuldigen*, dat zij die *vrijheid* nemen. — Stoutmoedig dus van mij, terwijl ik U vóór mij wensch in te nemen, al dadelijk U uwe *vele* slechte hoedanigheden onder het oog te brengen?..... Doch neen, 't is geene stoutmoedigheid, waarbij ik gevaar loop U *tegen* mij voorin te nemen, — ik vrees uwen toorn niet! — Waarom? — Dewijl gij zelve zult moeten gevoelen, dat het een blijk is van mijne *opregte* gezindheid jegens U, en dat ik zulks zeg alleen uit *zuivere* liefde voor U allen! — Want, — zoudt gij mij uwen *vrijand* noemen omdat ik U de *waarheid* zeg?..... Immers, — neen? — Het is juist de volle overtuiging dat ik *dit* doe, al-

*) Men leze slechts — de voorrede geplaatst bij de Kerkelijke toespraak aan de Hervormde en Luthersche gemeenten, bij gelegenheid der inwijding van het Orgel, — door Dr. S. A. BEDDINGH.

leen liefde voor U, die mij *noodzaak*t, U al uwe gebreken onder het oog te brengen.

In dit hoofdstuk wil ik mij voornamelijk bepalen, U het schoone en degelijke in de vrouw aan te wijzen, waardoor gij kunt zien, op welke gronden gij op aarde waarlijk gelukkig kunt zijn. — In dit hoofdstuk, wensch ik U over *reine liefde* te onderhouden! — Dat zal U zekerlijk verblijden! — Ik weet het, zonder een *liefde-scene* zou een roman niets deugen; het hoofdonderwerp van elk roman is — *liefde*, en moet altijd liefde zijn. — Dat dit onderwerp zoo onuitputtelijk is, kunnen wij gemakkelijk begrijpen: — immers een ieder gevoelt, dat liefde eigenlijk zijn geluk op aarde moest vestigen, — en naauwelijks meent hij zijn doel bereikt te hebben, of hij vindt zich in al zijne heerlijke verwachtingen teleurgesteld; — en — ieder meent in eenen roman, de *oorzaken* dier teleurstelling te kunnen vinden. — Zie daar de eenvoudige reden, waarom zoo vele romannen — geschreven en gelezen worden. — Ik verbeeld mij, toen gij in mijne circulaire zaagt: — *eerste liefde*, — *reine liefde*, — bruiloft, — zulks uw hart van blijdschap deed kloppen. — » *Och papa! teeken toch, als het U belieft, op dit werk in; het moet een mooi werk zijn: — het behoort niet tot deze eeuw, pa!* » — maar gij hebt niet gezegd dat het om de *twee* liefdes te doen was, — niet waar? — Nu, ik zal dan aan uwe verwachting trachten te beantwoorden en uwe harten zoo veel mogelijk verblijden, door met U te spreken over *reine liefde!*

Het is hoogst noodzakelijk U een duidelijk begrip te geven wat *reine liefde* is, — en ik acht het mij-

nen pligt, U dit zoo veel mogelijk te doen *gevoelen*.

Ik vertrouw dat als gij dit hoofdstuk *langzaam* en met *aandacht* leest, en den geheelen zamenhang goed tracht te begrijpen, gij zult kunnen vatten, wat ik door *reine* liefde bedoel, en tevens gevoelen, hoe zij alléén den mensch op aarde, waar geluk kan doen genieten. — Let dus wel op — mijne lezeressen! — en leest vooral niet te *vlug*; want daardoor zult gij zeker meer dan de helft der wenken verliezen, die ik U wensch te geven.

Ik ben elders zoo vermetel geweest te verklaren, dat al het kwaad hetwelk hier heerscht, is toe te schrijven aan gebrek aan *kinderliefde*; — nu ga ik verder en vraag: — hoe *kan* er met eenige mogelijkheid *kindertiefde* bestaan, zoo de *ouders* *elkander niet beminnen*, en elkander *nooit* opregtelijk hebben *bemind*? — Want hoe worden de huwelijken hier gesloten?..... Een heer wordt vijf, — zes, — zeven en dertig jaren oud; — heeft eene betrekking, die hem een goed inkomen geeft; — acht het doelmatig eene echtgenoot te kiezen, om voor alles wat hij heeft zorg te dragen; — koopt wagens en paarden, meer dan hij noodig heeft; — huurt een huis, — het grootste dat te huren is; — meubeleert het zoo kostbaar en prachtig mogelijk; — *alles*, — *alles* natuurlijk op *crediet*; — gaat op eene partij: deze dame heeft een lief gezicht, — gindsche een mooi postuur, die weér is zeer spraakzaam, — gene lacht veel en is zeer aardig, — hé! — dat zou plaisierig zijn *altijd* een vrolijk gezicht voor zich te hebben?..... hij zal dus de *laatste* kiezen! — Hij danst op dien avond *vier* keeren achtereenvolgend met haar. — » *Weetje het*, — *de heer A.* — *wil*

» *zich met jufvrouw B. — engageren!*” — fluistert de eene. — » *De heer A. — is met jufvrouw B. geëngageerd,*” — zegt een tweede, en vóór dat de heer A. den volgenden morgen de ouders van jufvrouw B. — om de hand van hunne dochter heeft gevraagd, is het in geheel *Batavia* reeds voor vast besloten, dat A. — over twee maanden met jufvrouw B. zal huwen; — en inderdaad — het is toch waar: — na twee maanden zijn ze gehuwd! — Drie maanden leven zij zeer prettig — (*gelukkig* durf ik niet zeggen, want ik besef te zeer, wat *gelukkig* in dezen zin uit moest drukken, dan dat ik twee onverstandigen, *gelukkig* zou kunnen noemen) — met elkander.

De rekeningen voor de op *crediet* gekochte goederen verschijnen, de heer A. kan niet betalen, — wordt wrevelig van humeur: — mevrouw A. is nu altijd onrustig en nieuwsgierig: — tweedragt en twist volgen spoedig! — Van dáár het ongelukkig gezegde dat *de Liefde vervliegt, zoodra de armoede verschijnt!* — De goederen worden door de schuldeischers op vendutie verkocht, en A. ziet zich verplicht, meer naar zijnen *stand* te leven, en alles op eenen minderen voet te stellen. — Mevrouw A. — die ten minste gehoopt had, *altijd* in voorspoed te leven, ziet hoe deerlijk haar echtgenoot haar heeft *bedrogen* — en haat hem dien ten gevolge haar leven lang. — En, daar de heer A. om zijne vrouw te believen, weder voor eenen wagen *crediet* heeft gekregen — hebt gij ze immers uw hek zien voorbijrijden, *zoo zeer aardig* rug aan rug tegen elkander gekeerd Ik vraag het U, lieve jonge Dames! — *hoe kan* die vader en moeder voor de

Kuurnere

zedelijke belangen hunner kinderen zorgen?.... En toch worden bijna alle huwelijken te *Batavia* aldus gesloten?.... Wiens schuld is het? — Ik zeg: die van uw geslacht; — want zoo alle jonge Dames hare *waarde kenden* — zoo de meesten harer niet voor elk heer sprongen en huppelden — om te zorgen — *coûte qui coûte*” toch aan eenen man te komen; — als zij *bedaarder* overwogen, aan *wien* zij hare hand schonken, *waarom* zij dat deden — en op welke *gronden* zij zich verbeelden, daardoor *gelukkig* te worden, — en zich *nooit* door een handvol gouds lieten verblinden, — dan zouden de heeren in *Batavia* niet zeggen: *ik zal tot mijn dertigste jaar zoo en zoo leven en dan zal ik trouwen*; — maar zij zouden zich meer en meer trachten te veredelen — en een’ opregten wandel leiden, — opdat zij eenmaal het *geluk mogten* hebben zich aan eene uwer voor altijd te verbinden. — Jonge Dames! het harde woord moet gezegd worden: — alléén aan U en uw geslacht is het te wijten, dat *Java*, dat anders een Paradijs op aarde zou kunnen zijn, — nu zoo veel jammer en ellende baart!

Ook de ouders werken mede om ^{den} *dien* jammer en ^{die} *ellende* te vergrooten, het huwelijk zoo ondragelijk mogelijk te maken, en de zedeloosheid met rasscher schreden te bevorderen. — Een jongeling vat de heiligste voornemens op om een deugdzaam leven te leiden, — spant alle krachten in en werkt ijverig om op die hoogte te geraken, waardoor hij vermeent een huwelijk te kunnen sluiten; — hij bemint en wordt wederkeerig bemind, en vraagt de ouders van zijne beminde om hare hand.

— Welk *kapitaal!* heeft U mijnheer?

— Ik heb geen kapitaal — maar verdien *f* 500 — 's maands — en wat mijn gedrag aangaat — O! — onze dochter is gewoon op een' zeer goeden voet te leven, — zij gaat geregeld naar de kome-die, — is op elk publiek bal tegenwoordig — zij is daar het *best* van al de dames gekleed, — draagt de *fraaiste* en *kostbaarste* goudwerken aan hare armen, — vingers en ooren *): — wij rijden in de *prachtigste* rijtuigen en hebben de *mooïste* paarden, — en gij begrijpt wel dat gij haar *dat alles* niet kunt geven met *f* 500 — in de maand.

De jongeling maakt zijne buiging en gaat henen. — De heeren hebben toch gelijk, — denkt hij — ik ga ook een eigen huis houden, en zal leven zoo als zij, tot dat ik *f* 1000 — maandelijks verdien, en krijg ik dat niet, dan blijf ik voor altijd ongetrouwd.

Daar is dan ééne ziel verloren!!

En wat wordt van het meisje, — zij die anders deugdzaam was — en den jongeling om zijne deugden beminde, en gaarne in zijn lot zoude gedeeld hebben? — Zij is te huis niet langer te vreden; zoekt altijd vreemd gezelschap op; — mengt zich maar al te gaarne onder de heeren; — verlangt alleen naar partijen te gaan, en deelt daar hare geveinsde glimlachjes zoo gul mogelijk aan elken heer uit, die haar slechts aanspreekt; — veinst liefde voor een ieder die zij meent geld genoeg te bezitten om de toestemming harer ouders tot een huwelijk met hem te kunnen verkrijgen, en wordt op het laatst eene volmaakte *coquette!* — of o, ik durf hier het boek »*de verborgenheden van Batavia*» — niet

*) — »*hals*» — heb ik vergeten. — Zie den eersten algemeenen brief van Petrus III vers. 3, 4 en 5.

weder ontsluiten, om al de gruwelen openbaar te maken, die de *gevolgen* zijn, van de *onverstandige* wijze, waarop ouders hunne dochters hier opvoeden!

Daar is onder vele anderen nog eene reden, waarom wij in *Indië* die massa jonge lieden zulke zedeloze banden zien knopen, — en daar zoo veel kwaads plaats grijpt; — zij is deze, dat — *niemand vertrouwen stelt op de verzorging van eenen Albestuurder!*

— U is niet in Gouvernementsdienst mijnheer! — en hoewel U het *nu* zeer goed heeft, kan U in *drie* maanden buiten betrekking zijn. — Wat zal *dan* van mijne dochter worden?..... krijgt een heer ten antwoord, die waarlijk uit zuivere liefde eene jonge dame om hare hand vraagt.

— Ja — ik heb maar *f* 350. — in de maand — hoe kan ik daarmee huwen; — ging het alles goed — wist ik *zeker*, dat ik nooit *ziek* zou worden, of dat mijne *paarden lang* zouden blijven *leven* — of — of dan zou ik nog daaraan durven denken — maar en duizende gissingen over de anders *nooit ingedachte* toekomst, — waarom hij *niet* moet trouwen, rijzen bij den jongeling op, wien door verstandige lieden aangeraden wordt te huwen.

Het huwelijk, zoo als het hier gesloten wordt, mist zijn verheven doel. — Zijn de schatten reeds verzameld, — is men zeker, dat men het altijd *voorspoedig* zal hebben.... waarom behoeft de vrouw op de kracht en liefde van haren man te steunen, — waarom behoeft zij steeds een' vertrouwenden blik op hem te vestigen? — waarom behoeft hij op hare liefde en trouw te rekenen, om hem met ijver te bezielen het dagelijksch brood te verdienen? — Hij

heeft *meer* dan hij noodig heeft! — Dus gevoelen beiden geene behoefte hunne knieën voor God te buigen, — Zijne Vaderzorg in te roepen, en Hem Zijnen zegen over hun werk af te smeeken, opdat zij onafgebroken hun dagelijksch brood mogen verkrijgen.

Het huwelijk moest voor den Christen de leerschool zijn om zich aan de besturing Gods te onderwerpen, en zich geheel van Hem afhankelijk te maken. Schoon zijn de gedachten van den grooten LUTHER hieromtrent: — » In het huwelijk blijft men onder » Gods woord en bevel; want Hij gebiedt, dat de » eene den anderen van harte gaarne dient. Juist » dit geschiedt onophoudelijk in den echten staat. Is » een kind ziek, dan zijn de ouders reeds te voren » krank en bekommerd. Is de man krank, dan is » de vrouw even zoo om hem bekommerd, alsof » haar zelve het ongeluk getroffen had. Daar gaan » vlijt, zorg, trouw en liefde *rein uit het hart*, en » het wordt den echtgenooten niet *bitter*, elkander » onderling te *raden*, te *helpen*, te *verbeteren* » en zoo het onheil af te keeren. Wederom, als alles » voorspoedig gaat bij de geboorte of bij het ge- » vaar der kinderen, daar is éene *hartelijke, reine,* » *volmaakte vreugde*: het kan niemand daar zoo » wél gaan, dat niet de andere van ganscher ziele » verblijd is, en hem of haar nog grooter vreugde » toewenscht. Wie zal nu niet gaarne toestemmen, » dat aldaar, waar de harten, in vreugd en leed, » *zoo* vereenigd zijn, louter *goede werken der liefde* » aanwezig zijn? — Daarentegen vindt de Heer in » het ongehuwde leven, noch aan lief noch aan leed, » welbehagen; want daar is alleen eene liefde van

» stroo, die elk oogenblik, wegens een enkel klein » woordje, wegens een enkel klein misverstand, ver- » gaat en aan stukken wordt gereten. — Daar men » nu in het huwelijk *nu* met de vrouw, *dan* met » de kinderen, *dan* met de dienstboden, *dan* met » het levensonderhoud en met anderen, in *velerlei* » nood en gevaar moet geraken, zoo is de Huwelijke » Staat voor den *Christen* als eene school, waarin hij » *strengelijk* wordt *opgevoed*, opdat hij in *verzoeking* en aanvechting *niet kleinmoedig* worde, » noch de *hoop* geheel *opgeve*, maar *het hart voor* » *God opene*, en *Zijne hulp* afsmeeke: — dat alles » is waarlijk *Godsdienst*, dat wordt tot een goed » kostelijk werk, hetwelk de Huwelijke Staat ons » dagelijks in de handen geeft; opdat geloof en ge- » bed geenen rustdag houden, maar in *gedurige* » *oefening* blijven; dewijl *nu* leed, *dan* nood, *nu* » hulp, *dan* redding zich vertoonen en ons of tot » *danken* of tot *bidden* stemmen.” — En wie is er die, — met vol vertrouwen op Gods genadige en wijze besturing berustende, — getuigen kan, dat God hem *niet* altijd geholpen heeft? — Wie is er die getuigen kan dat JEZUS ten onregte Zijne navolgers tot *vertrouwen* op God heeft aangemaand, toen Hij tot dezen zeide: — » Aanziet de vogelen des » hemels: zij zaaijen niet, zij maaijen niet, zij ver- » gaderen niet in schuren, en uw Hemelsche Vader » voedt ze nogtans. — Zijt gij niet veel meer dan » deze? — En wat zijt gij bezorgd voor uwe klee- » ding?... Aanschouwt de leliën op het veld, hoe » zij groeijen; zij arbeiden niet, en spinnen niet — en » ik zeg U, dat zelfs SALOMO in al zijne heerlijkheid » niet bekleed is geweest als deze. — *Daarom* weest

» niet bezorgd zeggende: — *wat* zullen wij *eten*,
 » *wat* zullen wij *drinken*, *waarmede* zullen wij ons
 » *kleeden*?.... Uw *Hemelsche Vader* toch weet, —
 » dat gij dit *alles* *behoeft*.”

Sedert mijne jeugd af aan heb ik op God vertrouwd, — Hem in alle opregtheid zoeken te dienen: — nooit heeft mij de dag van morgen bekommerd, en ik kan volmondig en blijmoedig verklaren — dat de Heer waarlijk hem redt, die onder Zijne bescherming is, en onder Zijne schaduw blijft en tot Hem zegt: — mijn toeverlaat en mijn burg! — mijn God, op wien ik hoop! — Hem zal geen kwaad ontmoeten en geene plaag zal zijne hut genaken; want de Heer heeft Zijne Engelen bevolen, dat zij hem behoeden op al zijne wegen, dat zij hem op de handen dragen en hij aan geen en steen zijne voeten stoot! — En niet alléén voor de tijdelijke, ook voor de geestelijke belangen *zorgt* de Heer voor diegenen die op Hem vertrouwen. — Ja, Zijne goedertierenheid is groot! Zoo lang ik den moeilijken strijd des levens heb gestreden, heb ik bevonden dat de Heer, mijn God, mij genadiglijk heeft gesteund en geschraagd — en mij kracht geschonken om staande te blijven, en juichend kan ik roemen, dat, hoewel ik duizende malen gestruikeld heb, Hij als een zorgvolle Vader over mij heeft gewaakt, en telkens mij opgebeurd en weder tot den strijd heeft aangemoedigd.

Zouden ook onder U, o *teeder* geslacht! zulke *verharde* harten zijn, dat gij op mijn geloof durft schimpen? — Zou er niemand onder U gevonden worden, die *ooit* heeft gevoeld dat God hare gebeden *verhoort*; — dat God mild in *al* hare nooden *voorziet*?..... Beklagenswaardigen! zoo gij slechts *geloof*

hadt, zoudt gij het geluk hebben, dit even als ik te ondervinden. — Zoo gij een geloof hadt, zoo groot als een *mosterdzaad*, zoudt gij U kunnen *overtuigen*, dat mijne woorden geene *ijdele klanken* zijn; — want gij zoudt het in U *gevoelen*, dat *elk* uwer gebeden *gunstiglijk* verhoord werde.

Lieve juffers! dit getuig ik met alle opregtheid voor U, om ook bij U *vertrouwen* en *liefde* voor God in te boezemen. — Zonder liefde voor dien Heer, kunt gij geene *reine* liefde voor den mensch koesteren; — want dit alléén is reine liefde, dat gij God liefhebbende en hem wenschende te dienen, — hoe langer hoe meer *gevoelt* zulks alléén zeer moeilijk.... te kunnen doen — en naar een uwer medemenschen omziet, — om U met dien te vereenigen — en, door elkander te bemoedigen en te versterken, God in alle opregtheid te eeren en te dienen. — *Zonder* liefde voor God, zult gij niet met de *ware* gezindheid in het huwelijk kunnen treden, — en de schoonste gelegenheid om U op aarde voor den hemel voor te bereiden, vervliegt dan voor eeuwig!

Begrijpt gij nu dat het geene zaak is van één uur, — éénen dag, — of éénen partijgang — dat elkander *liefhebben*? — begrijpt gij nu, dat het een werk *moet* zijn van *jaren*; dat het aan zich eene gestadige oefening verbindt in alle deugden, — en dat dit met de *vrees* des Heeren *moet* beginnen? — Zonder dit begin, is het ijdelheid te zeggen, dat liefde bestaanbaar is! — » Hij, die niet *alles* om zich heen » blijde en gelukkig zoekt te maken; — die bij men- » schelijke gebreken en misslagen, zich *niet* lijdzaam, » geduldig, inschikkelijk betoont; die *niet*, met al » zijn vermogen, streeft naar *regtschapenheid*

» van gemoed, naar vlekkelooze reinheid en » goedheid *van hart*; die met onverschillige on- » gevoeligheid zondigen, en nog eens zondigen kan; » die zijn beroepsbezigheden slechts ten *halve*, of » in het geheel niet, volbrengt: — en echter zegt: » *dat hij bemint* — die is een *leugenaar*. — » *Branden* mag misschien wel zijn hart, en daarbij *ver-* » *stikken* in den rook der *wellustige vlammen*.” *) — » Liefde is de *moeder* van *grootsche, verhevene* » ontwerpen; *zij leidt* ons op het *pad der deugd*, » en *duldt* geene *zwakheid*.” †) — Dit beseffende vraagt eene van *Nēerlands* liefste schrijfsters §) onzes tijds zeer gepast: — » Men besteedt zoo veel tijd » om andere kundigheden aan te leeren, — het ware » toch ook de moeite niet onwaardig, te *leeren lief-* » *hebben*. — En welke *oefening* zou *zoeter beloo-* » *ning* geven dan *deze*?.....” De belooning der liefde! — *wie* kan die afmeten?..... waar moest ik beginnen, waar eindigen wilde ik ze opsommen? — De belooning der liefde is — *eindelooze gelukzalig-* » *heid!* — want, — ik heb het reeds meermalen ge- » zegd, — hebben wij iemand waarlijk lief, dan zoe- » ken wij ons zelve te volmaken, om de wederliefde van dien ^{aan} die wij beminnen *waardig* te zijn, — en hierdoor *volmaken* wij ons voor de *eeuwigheid!*

Deze liefde koesterde EUGENE voor ANGELIQUE — en zij wederkeerig voor hem!

Wij hebben deze twee beminnelijke wezens maar al te lang uit het oog verloren; het is mijn voornemen in dit hoofdstuk, hunne harten geheel voor U

*) FELNER.

†) PLATO.

§) Schrijfster van — » Te laat.”

bloot te leggen; — want gij zult misschien ook daaruit eenig nut trekken, en tevens begrijpen, *welke* vreugde die twee gelukkigen moesten gesmaakt hebben, — terwijl de verharde en onreine harten der heeren, al die vreugde alléén zouden toeschrijven aan de verhitte verbeelding eens te gevoelvollen romanschrijvers en er hartelijk om lagchen!

Keert eenige bladzijden om, en zoo gij het reeds vergeten zijt, leest het eerste gedeelte van het vijfde hoofdstuk, en ik twijfel niet, of gij zoudt gaarne willen weten hoe het kwam, dat ANGELIQUE zoo veel belang stelde in den jongen BEAUMONT, dien zij nooit had gezien?.....

Gij hebt uit deze novelle kunnen opmaken, dat vóór de komst van EUGENE, de beide familien BEAUMONT en WALDENSTEIN op eenen zeer gemeenzamen voet met elkander moesten hebben omgegaan. — Hierdoor werd ANGELIQUE in de gelegenheid gesteld vele van EUGENE's brieven aan zijne ouders, te lezen, uit welke zij al zijne voortreffelijke gezindheden en zijn edel en gevoelvol hart leerde kennen en hoogachten. — Is het wonder dat haar hart van vreugde klopte, bij het vooruitzicht van dien voortreffelijken jongeling nader te leeren kennen; — is het vreemd, dat, hoewel zij hem nooit gezien had, zij reeds vóór hem was ingenomen, en een onverklaarbaar voorgevoel zich van haar meester maakte, dat zij in eene naauwe betrekking met hem zou staan?.... Wij mogen dus die begeerte, om zich vóór EUGENE te vertoonen, aan geene *coquetterie* of ijdele nieuwsgierigheid toeschrijven, en dat dit niet het geval was, kan ik vrijelijk getuigen. — ANGE's karakter was zoo voortreffelijk, dat zelfs de anders zoo vrijpostige

jonge lieden van *Batavia*, haar met de meeste onderscheiding behandelden; en hoewel er verscheidene waren, die gaarne om hare hand wenschten aanzock te doen, verloren zij den moed die voornemens te verwezenlijken, als zij haar ingetogen gedrag gade sloegen, en de moeilijkheid gevoelden, zulk een engel te behagen. — Reeds drie jongelingen hadden te vergeefs naar die kroon gedongen — en geen vierde had nog de hoop durven koesteren, deze te behalen?.... ANGELIQUE was niet alleen verstandig — maar zeer godsdienstig: zij gevoelde, dat zij zich ongelukkig zou maken, door zich in de magt te stellen van een' man, die God vreesde noch de deugd beminde; zij had vast besloten hare hand alléén aan een wel oppassend en godsdienstig jongeling te schenken!.... Daar kwam EUGENE aan! — Al het goede en edele in hem *kende* zij. — Is het in haar te berispen, dat zij zoo ongeduldig was hem te zien?.... Zij *gevoelde* dat zij hem niet op eenen afstand zoude behoeven te plaatsen, om hem te noodzaken haar met de verschuldigde onderscheiding, die aan haar geslacht toekomt, te behandelen; — zij *gevoelde* dat hij niet alleen haar, maar allen van haar geslacht zou achten, en met de meeste kieschheid behandelen, — en dat hij geen misbruik zou maken van hare meerdere vriendelijkheid jegens hem, en haar nimmer noodzaken hem met hetzelfde »*air de fierté*» te behandelen — zoo als zij met anderen genoodzaakt was te doen. — Dit *wist* zij, — en die *overtuiging* was haar aangenaam; want zij gevoelde eene heimelijke begeerte om te toonen, hoe anders zij eigenlijk was, dan het onbescheiden gedrag der heeren haar noodzaakte zich voor te doen.

Zoo gij allen, jonge Dames! — een verbond sluiten wildet U als ANGELIQUE te gedragen, — zoo gij allen karig waart in het uitdeelen uwer glimlachjes, — zoo gij ~~alleen~~ minzaam waart jegens hen alléén, welke U met die onderscheiding behandelden, waarop uwe sekse, met regt aanspraak kan maken, — hoe anders zou *Batavia* dan worden? — En *waarom* toch zijt gij zoo *mild* in het uitdeelen uwer glimlachjes?..... wat *nut* brengt het U aan?..... — »De jonge jufvrouwen moeten het *laatst* van alle menschen *lagchen* tegen *jonge heeren* — zegt BOUDEWIJN. — »Deze *laatst*en zijn daardoor wel vereerd en gestreeld; »maar als zij *onder elkander* zijn spreken zij er *geheel anders* over: — want jonge heeren kunnen »zeer ligtzinnig zijn als zij over verdachte vrouwen »spreken; maar als zij verhandelen over *jonge jufvrouwen*, zijn zij zeer ernstig, *veel eischend* en »kiesch. — De jonge jufvrouwen weten dat misschien »niet, en dies vermelden wij het hier. — De jonge »heeren, zijn derhalve zulk een verheven soort van »menschen, dat zij het *sterkere* geslacht worden genoemd en zij, — die den voet zoo ligt ter zijde »kunnen zetten tot den val, — worden het *zwakere* geslacht genoemd, — en juist van *dat geslacht*, vergt men de *meeste krachten!* — Dat zijn »de gewone christelijke bepalingen der wereld. — »*Laten de laatste dat nooit vergeten!* — »Ik verzeker het U dat de heeren, al willen zij het »soms niet weten, uwe vriendschap tot de vreugde »huns levens *hoogst* noodig hebben: — *daarom* »juist moest gij zoo vriendelijk en minzaam *niet* zijn »jegens *allen*, — *zonder onderscheid* — ook jegens hen, die eigenlijk den omgang met U geheel

» onwaardig zijn; want *dan* zoudet gij de heeren,
 » die nu met zulke verdorvene harten *U durven* na-
 » deren, *noodzaken*, toch eerst, door een beter en
 » deugzaam leven te leiden, hunne harten te reini-
 » gen — en door hun gedrag bewijzen, dat zij inder-
 » daad op uwe vriendschap en liefde aanspraak mo-
 » gen maken. — Zoo gij allen een heilig verbond
 » slootet, geen heer den toegang tot uwe harten te
 » verleenen, dan op deze wijze, — o gij zoudt niet
 » alléén uw eigen geluk op aarde bevestigen, maar
 » deze bedorven aarde tot een' hemel herscheppen!»

Gij gevoelt dat ANGE's nieuwsgierigheid, waarover
 wij gehandeld hebben, zeer goed te verschoonen is. —
 Laat ons nu een' dieperen blik in haar hart, zoowel
 als in dat van EUGENE, werpen, om nog een duidelijk
 begrip te verkrijgen, waarom *reine* Liefde de eenige
 verstandige, duurzame liefde is, — om elkander daar-
 door op te wekken, ook onze harten voor *die* liefde
 vatbaar te maken.

Hiertoe zal het noodig zijn het verhaal een weinig
 vooruit te loopen, en naar een gesprek te luisteren
 dat EUGENE en ANGELIQUE voerden op den *eer-*
sten — neen, dat is wat te *vroeg!* — dan is men
 nog, — *dunkt* mij — te verlegen om elkander zelfs
 aan te zien! — laat ons het dus stellen op den *twee-*
den Zondag, nadat zij verloofd waren, — dat zal
 wel gaan — niet waar?.....

Op den *tweeden* Zondag dan werd EUGENE door
 den heer WALDENSTEIN verzocht, na kerktijd bij hem
 den dag door te brengen..... Zie, daar zaten zij
 naast elkander ANGELIQUE en EUGENE..... Zou onze
 lieve ANGE ook nu aan hare eerste ontmoeting met
 haren EUGENIUS gedacht hebben?..... Zou hij ook

de waarschijnlijkheid vermoedende, dat deze gedachte
 in haar hart kon omgaan, zijne oogen hebben ter ne-
 der geslagen — en zich toen nog eenigzins verlegen
 hebben gevoeld over zijne eerste onbeleefdheid?..... Ik
 kan deze vragen niet juist beantwoorden — maar dit
weet ik, dat — »verliefden een fijn gevoel hebben,
 » als de slakken in hunne hoornen, om op te spo-
 » ren,» *wat* in elkanders harten moet omgaan. —
 Zij zaten dan op eene bank in de achtergalerij. —
 Hun gesprek liep in den beginne over hetgeen zij
 pas in de kerk hadden gehoord; — maar, zoo als
 dit zich ligtelijk laat begrijpen, — nam het lang-
 zamerhand eene andere wending, en zij spraken
 over hetgeen hun zelve betrof. — EUGENE wijdde
 over het geluk uit, dat hem te beurt viel, — en zoo
 verhaalden zij elkander al de gebeurtenissen, die tot
 dat geluk aanleiding gaven.

— Hij had mij met zijne voornemens bekend ge-
 maakt, en hoewel ik overtuigd was, dat hij U meer
 tijdelijk geluk kon doen smaken, dan ik, — heb ik
 toch om uwe hand gesmeekt — ô mijne ANGE! —
 Ik vrees dat gij hierin maar al te veel eigenbelang zult
 vinden..... Had ik U waarlijk om U zelve lief, dan
 moest ik immers al *mijn* geluk opofferen om U ge-
 lukkig te maken

— En denkt gij dan EUGENE dat ik met hem ge-
 lukkig kon zijn, omdat hij mij goud en meer *tijde-*
lijk genot en genoeg en zou kunnen schenken dan
 gij? — Meent gij, dat ik ooit mij met iemand zou
 kunnen verbinden, die niet edel en deugzaam is? —
 Weet gij dan niet dat ik reeds drie aanzoecken om
 mijne hand heb afgewezen, hoewel ik de zekerheid

had, daardoor schatten genoeg ter mijner beschikking te kunnen hebben?..... Of acht mijn EUGENE de vrouwelijke deugd ook zoo gering als de meeste lieden hier doen?.....

— Vergeef het mij mijne ANGE! — nu, daar gij mij beschuldigt, kan ik mij verdedigen: — ik had besloten om uwe hand te vragen, omdat ik de gedachte niet kon verdragen, al de welgelukte moeite en zorg, die uw vader heeft aangewend, om U aan uwe bestemming te doen beantwoorden, — door uw huwelijk met ADOLF in den tijd van eenige maanden te laten verijdelen; een gestadige omgang met een' wezen als hij, die onverschillig is omtrent God en godsdienst, is gevaarlijker dan die met iemand, die haar veracht. Door den eersten, wordt men langzamerhand, zonder dat men het zelf bemerkt, mede gesleept — tegen den laatsten, is men gedurig gewapend. — Het was dus ook warme, hartelijke belangstelling in *uwe* zaligheid hiernamaals, die mij tot dien stap noopte. — Gij zijt immers opregt mijne ANGE, dat gij liever mijn sober stukje brood wilt deelen, dan in aanzien en voorspoed met ADOLF te leven?.....

— Foei EUGENE! dat gij zoo dikwijls deze verklaring van mij wilt hooren; — ik meende, dat gij mij beter kendet, alvorens gij U hadt voorgenomen U met mij te verbinden!

— Het geluk is mij te onpeilbaar ANGELIQUE WALDENSTEIN, *altijd* aan mijne zijde te hebben, door haar zoo zeer boven anderen bemind te worden, — haar zoo gewillig in mijn voor en tegenspoed te zien deelen, met haar stil en eenzaam te leven, vergeten door de wereld, — maar altijd in tegenwoordigheid

van den Albestuurder, — en toch, ik heb reeds eene zaligheid genoten, — mijne dierbare — die niet geheel tot deze aarde kan behooren! — Herinnert gij U — lieve ANGE! — dien avond, toen gij met uwen vader mij op de wandeling ontmoettet, — toen gij voor de eerste maal in mijn hart, mijne ware gezindheid voor U, laast, — en ik de uwe voor mij! — ô Welk eene zaligheid was dat niet?..... Toen voelde ik dat mij meer geluk op aarde te wachten stond, dan ik ooit van God verdienen te ontvangen! — En *wie* zal ooit zoo gelukkig zijn als ik, — *wie* zal ooit eene gezelschap hebben niet alleen zoo schoon — maar met zoo veel verstand, met zoo vele voortreffelijke deugden, — met.....

— Staak toch die ijdele vleitaal EUGENE! — heb ik dan de volmaaktheid reeds bereikt — of verheug ik mij niet nu eerst met het vooruitzicht van den braven jongeling — den standvastigen Christen — den, om zijne deugden alom beminden EUGENE — dien ik van ganscher harte bemin, — die kracht te erlangen om haar, door steeds met hem de paden der deugd te bewandelen — te bereiken?..... Dit *moet* gij toch weten mijn EUGENE — wij zijn *beiden* nog zeer *ver* van volmaakt te zijn: — laat ons dus *elkander helpen* en *versterken* — en wij zullen zeker het doel bereiken, dat wij met onze vereeniging beoogen!

EUGENE *kon* niet antwoorden, — maar drukte een teederen kus op hare rozenroode lippen.

.....
— Wel EUGENE! wat zegt gij van die kalme, zalige vreugde, die gij in het bijzijn uwer verstandige en deugdzame ANGELIQUE geniet?..... Is het geene liefde omdat gij geen bruischend vuur in uwen boezem

voelt gloeijen?..... Noemt gij het geene liefde, omdat gij kunt aanhooren, dat uwe ANGE, ondanks al hare beminnelijke hoedanigheden, ook nog gebreken heeft?..... Nu toch *gevoelt* gij zelf dat gij evenmin als zij volmaakt zijt; — dat gij telkens raad, vermaning en opbeuring noodig hebt, om het pad der deugd, getrouwelijk te bewandelen en wonder! — juist dat gevoel, neigt uw hart tot het hare — en het hare tot het uwe! — juist die overtuiging deed de begeerte bij U ontstaan, U voor altijd aan haar te verbinden. — Hoe geheel anders waren uwe gedachten over CAROLINE?.... En hoe vreemd toch EUGENE! *nu* ziet gij geenen met roozen bestrooiden weg vóór U, — *nu* gevoelt gij, dat, hoe wel gij met uwe ANGE zult verbonden zijn, de weg glibberig, — hier en daar moeilijk, — en somtijds ook gevaarlijk te bewandelen zal zijn; — dat gij dikwijls *hulp* en *bijstand noodig* zult hebben — en juist, door met de voortreffelijke ANGELIQUE verbonden te zijn, gij die *hulp* en dien *bijstand* van God kunt afsmeeken, — door met haar U voor Zijnen troon te plaatsen, en met haar te dringen tot in de kringen der reine Engelschaar des Allerhoogsten! — Waarde EUGENE! wij allen, de bekoorlijke schaar der Indische maagden en ik, wenschen U geluk! — en dit doen wij met de zekere overtuiging, dat onze wenschen wel zullen vervuld worden; — want de liefde, die nu in uw edelen boezem voor de deugdzame ANGELIQUE gloeit, is — **Reine Liefde**, — die hoe langer gij met haar leeft U naauwer en naauwer zal verbinden — en U steeds *grooter* en *zaliger vreugde* zal doen genieten! —

Ziet, mejufvrouwen! de weg is U wederom aangewezen! — Is het mij *niet* gelukt U in het gemoed te grijpen, en U te doen *gevoelen* hoe *ver* gij U van de *ware* beschaving bevindt, en U met het *heilige* voornemen te bezielen uwe levenswijze te verbeteren, om U hoe langer hoe meer de achting waardig te maken, die uw geslacht van ons vereischt, — *dan* betreur ik U van ganscher harte; want de dagen komen spoedig dat gij uw schijngeluk, met het grootste ongeluk zult zien verwisselen, en uwe ellende zult vergrooten met de gedachte, dat gij zulks aan U zelve hebt te wijten.

Doch gij, die met schaamte mijne aanmerkingen op U zelve hebt toegepast, en erkent met *hoe veel* *regt* ik ze gemaakt heb, — ô laat dat geen *voorbijgaand* gevoel zijn: — zoekt de eenzaamheid zoo veel mogelijk op, denkt — ô denkt *ernstig* na, over al uwe gebreken en tekortkomingen, — en zijt niet met U zelve tevreden alvorens gij hebt besloten de deugd tot grondslag van al uwe daden te stellen. — Gij zult U wel langzaam veredelen, maar elke stap zal *vast* zijn: — bij U zal het geen *teruggang* maar een gedurig *voortgaan* wezen; met dat bewustzijn, zal uw hart steeds van *zuivere* vreugde kloppen, en de zaligheid waarin gij U zult verblijden, terwijl gij U aan hare wetten onderwerpt, zult gij hoe langer hoe meer voelen vergrooten en volmaken: met *elken* stap, dien gij op het gebied der deugd doet, zult ge ook het heerlijk Ideaal, dat gij U hebt gevormd, luisterrijker voor U zien blinken, met »*bestendig geluk*» — in zijne regter-, en — »*voorspoed en rijkdom*» in zijne linkerhand.

Maar de waarheid *mag* ik niet verzwijgen! —

Alvorens gij uw doel bereikt, zal de *verleider* U menigmaal genaken, niet met dezelfde schroomvalligheid en eenvoudige bevalligheid als de *Deugd*, maar op die listige en overredende wijze, die U op eens uwe *heilige* voornemens zal doen vergeten, en gij deugd, geluk en alle goede gezindheden uit uw hart bannende, voor zijne voeten zult nedervallen en hem aanbidden; — in dien staat zult gij niet lang *kunnen* blijven, en daaruit ontwakende, zal uw hart met *pijnigende* gewaarwordingen vervuld zijn, wanneer gij de deugd reeds ver van U zult verwijderd zien: — angstig zal dan uw hart kloppen, wanneer het in de onzekerheid verkeert, ooit weder dat geluk deelachtig te worden, dat het zoo roekeloos heeft verworpen. — Dit is de *donkere nacht* waarin de *Christen* zich zoo menigmaal op aarde bevindt, en dat hem naar die heilige oorden doet smachten alwaar hij zijnen Heer meer volmaakt *kan* dienen Hebt gij *ooit gevoeld* — waarde vriendinnen! — dat gij U in dien nacht bevondt?.... Ik? — menigmaal. — Maar dan heb ik ook ondervonden, hoe genadig en vol ontferming mijn Verlosser is. — O hoe menigmaal heeft Hij mij dan niet opgebeurd en mij telkens weder in de paden geleid van eeuwige gelukzaligheid!

— Ik heb U uwe *gebreken* onder het oog gebragt, mijne lezeressen! om U ook *dat geluk deelachtig te doen worden*; — *scheiden wij als vrienden, — of als vijanden?*.....

ELFDE HOOFDSTUK.

DE VRIENDEN.

Hij, die in het geheel geen *enkel* vriend bezit, verdient altijd met opmerksaamheid beschouwd en behandeld te worden; en heeft een *niet geheel ongegrond vooroordeel* tegen zich.
MISSIEB.

Hoewel wij geene melding hebben gemaakt van al de personen met wie EUGENE omging, moeten wij toch den lezer in kennis brengen met een zijner vrienden, dien hij in *Holland* had achtergelaten.

WILLEM VERMEEN, zoo heette deze, was eenige jaren na EUGENE uit *Indië* naar *Europa* gezonden, en werd op dezelfde school geplaatst waar deze zich bevond. Weldra ontdekte EUGENE vele beminnelijke deugden in hem, en ging niet alleen veel met hem om, maar vertrouwde hem vele zijner geheimen toe. Zij werden hoe langer hoe meer aan elkander gehecht, en toen EUGENE naar *Batavia* moest terugkeeren, was het met de pijnlijkste aandoeningen, dat zij van elkander afscheid namen. — Dikwijls ontving EUGENE, na zijne komst alhier brieven van zijnen vriend, — en in een der laatste, meldde dezen dat hij spoedig naar *Indië* zoude terugkeeren.

Het was eenige dagen na het verhaalde in het negende hoofdstuk, dat EUGENE, terwijl hij druk bezig

was op het kantoor te schrijven, iemand met meer dan Indische vlugheid de trappen hoorde beklimmen. — Hij zag op en bemerkte aan de kleeding van den binnentredende dat hij een — »*orang baroe*» was, doch had nauwelijks een aandachtigen blik op hem geworpen, of hij herkende in dezen zijnen vriend VERMEEN.

— Drommels! hoe kom je zoo onverwachts hier, — zeide hij, meteen van zijne plaats opstaande en hem met een warmen, hartelijken en langaangehouden handdruk, verwelkomende.

Een *warme*, — *hartelijke*, — *langaangehouden* handdruk! — Ei lieve! wat zou dat toch te beduiden hebben? — De handdruk is iets zoo alle-daagsch dat wij er meestal te weinig waarde aan hechten, en *weinigen* weten welk eene wereld van genot en genoegens, die ons kan schenken. De handdruk is nu eene formaliteit geworden, waaraan wij ons somtijds met vreeze onderwerpen, als wij elkander ontmoeten: droog en koud wordt de hand uitgestoken, — droog en koud wordt ze teruggetrokken; — het hart blijft er ongevoelig bij. — Onze hedendaagsche handdruk leidt al tot veel ergenis en veroorzaakt wel eens tweedragt en wrevel. Dat de handdruk in het algemeen niet meer als een blijk van vriendschap en achting dient, — dit kunnen wij bewijzen door den Lezer naar de teedere sekse te verwijzen, die dit *gevoelende* daarenboven den kus heeft ingesteld om ^{haar} vriendschap te bevestigen. — Of de kus nog zijne oorspronkelijke reinheid behoudt, van den tijd toen alle vrouwen, de nietigheid van den handdruk besessende, besloten hadden elkander een' vriendschapskus te geven, behoort niet tot onze beschouwing en laten wij liever, aan elk onzer lieve lezeressen, ter beant-

woording over, vóór dat zij zich, na het lezen van dit werk, ter ruste begeven.

Onze Hoog-edel geboren heeren reiken tegenwoordig allen die zij *beneden* zich achten — (in hunne *maatschappelijke betrekking in dit leven* — wel te verstaan?!) — slechts *twee* of ook wel *één* vinger toe; — ach! dat zij die slechts te huis hielden! — Anderen geven naar *willekeur* nu eens de hand — en houden die op een' anderen tijd weder terug; — terwijl menigeen met zelfverheffing en eene onverdragelijke koelheid, de hand uitrekt, als om de personen, die *zij* groet, daardoor zijne minachting te doen *gevoelen*. — Wisten de rijken en aanzienlijken slechts, hoe menig edel hart zij daardoor tegen zich hebben digtgeschroeid, — hoe veel dienstvaardigheid, — welwillendheid, — toegenegenheid zij door hunnen terugstootenden handdruk, hebben versmoord, wij zijn *overtuigd*, zij zouden ten minste *den schijn* aannemen, dien echt Christelijken groet op eene den Christen meer waardige wijze te volbrengen. — In den handdruk zijn jaloezij, minachting, haat; — openhartigheid, vriendelijkheid, liefde en vele andere hartstogten gemakkelijk te onderscheiden: — *daarom* noemen wij den handdruk een' *echt Christelijken* groet: — deze openbaart de *ware* gezindheden van ons hart, — het hart *moet rein* zijn; — wij *moeten oprecht* gezind zijn jegens den persoon, dien wij groeten, alvorens ons geweten ons toelaat hem goed in de oogen te zien, en op eene *waarlijk hartelijke* wijze de hand te drukken.

De handdruk dient ook om twee in onstuimige woede losgebarsten, en tegen over elkander tot een tweegevecht gereed staande personen, elkander de

verzekering te doen geven, dat ja, wij, die de reden er van bedaard wenschen op te zoeken, kunnen geene verklaring geven, waartoe *die* handdruk moet dienen, dan om te bewijzen, dat even als zij hun eigen leven versmaden — zij ook de heiligste instellingen hunner medemenschen minachten en ont-heiligen, — en dan wordt ze een ware *satire* op onzen hedendaagschen handdruk; — want hoe dikwijls wordt ook niet onder ons — met de hel in het gemoed, vervuld van haat en wrevel jegens elkander, toch de hand uitgereikt, om elkander den Christelijken vredegroet toe te brengen..... Waarde menschen! waar moet het toch henen?....

Wij hebben EUGENE niet te lang uit het oog verloren; want wij vinden hem *nog* met zijne hand in die van zijnen vriend. — Hij behoefde geene woorden te bezigen om dezen te verwelkomen: zijn warme handdruk, terwijl hij VERMEEN onbevreesd in de oogen zag, gaf *alles* te kennen, wat hij met de hartelijkste bewoordingen zou kunnen uitgedrukt hebben.

— Wel, heb ik je dan niet geschreven, dat ik komen zou, — antwoordde VERMEEN op de door EUGENE gedane vraag.

— Ik had ten minste verwacht dat je mij nog eens zou schrijven, om mij den naam van het schip te melden waarmede je zou komen. — Maar ik ben blij je toch weêr te zien, — wat ben je gegroeid?

— Ja, — maar jij ziet er goed uit, — en nog al met eene frissche kleur op de wangen: — ik was in de veronderstelling alleen bleeke, ziekelijke menschen te zien, dewijl het hier zoo *ongezond* is.

— *Alleen* ongezond voor degenen, die zich te

buiten gaan in den drank. — Zij die een geregeld leven leiden en matig zijn, blijven hier even gezond als in *Europa*; — maar je zal hier nog vreemder zaken hooren: jongelui van 18 en 19 jaren zal je groene brillen zien dragen, en de verzwakking van hun gezigt aan den helderen glans der zon hooren toeschrijven. — Ik en vele anderen hebben dien verderfelijken invloed der zon nog niet ondervonden, — en ik kan ook niet zeggen dat ik ooit *ziek* geweest ben. — Meest alle ziekten zijn hier aan *losbandigheid* toe te schrijven, — en ik denk dat er weinige plaatsen zijn, waar de losbandige aan zoo vele kwalen onderworpen is, als hier. — *Java* schijnt als eene zorgvolle moeder, ^{hijne} ~~zijne~~ bewoners voor hunne zedeloosheid te tuchtigen; maar deze verhardden zich desniettenstaande in het kwade. — Hierover zullen wij later tijd vinden elkander te spreken. — Welk nieuws breng je mede uit *N.*?

— Uit *N.* zelf heb ik geen nieuws, al onze vrienden zijn gezond en wel. — Je weet toch hetgeen gebeurt is met

— o Ja, — antwoordde EUGENE, zeer bedaard, om zijnen vriend aan te moedigen zijne gedachten te uiten; dewijl hij aan de aarzeling van VERMEEN gevoelde dat deze geene al te gunstige tijding had te melden. — o Ja, maar zij hebben mij de bijzonderheden er van niet gemeld. — De bijzonderheden zijn ook moeilijk te melden; — hoe die verachtelijke WARSTEEN de gelegenheid heeft gehad van de ligtzinnigheid der arme CAROLINE misbruik te maken is niet bekend, — maar kan aan de onachtzaamheid van haren vader worden toegeschreven. — Voor ik uit *Amsterdam* vertrok, hoorde ik dat zij gehuwd

waren. — Dat is eene verschrikkelijke tijding VERMEEN: — ik wist niet dat zij gevallen was, — dat had ik ook nooit van haar gedacht, — zeide EUGENE zijne tranen zoekende te bedwingen; doch gevoelende dat zijne poging vruchteloos zou zijn, leunde hij tegen zijne schrijftafel en barstte in een' vloed van tranen los. — Nadat VERMEEN de deur der kamer waarin zij zich bevonden had gesloten, zocht hij EUGENE te bedaren, door hem te herinneren welk een zegen het voor hem was, dat God zijn doel had verijdeld; — want, welke deugden hij ook mogt bezitten, hij de *kracht niet had de rampen te dragen, die eene zwakke vrouw op hem zou kunnen laden.*

— Dat gevoel ik nu innig — en ik dank God dat Hij met zoo veel *goedertierenheid* over mij waakt: — maar VERMEEN, het pijnigt mij zoozeer kwaad van iemand te moeten hooren, dien ik zoo lang voor deugzaam heb gehouden.

EUGENE weder bedaard geworden zijnde, bleven zij nog lang met elkander praten. — VERMEEN nam daarna afscheid van zijnen vriend, en beloofde hem dien avond weder op te zullen zoeken.

Ontegensprekelijk is, vriendschap eene der zaligheden des levens, — en hij moet waarlijk ongelukkig zijn, die nooit een vriend gekend heeft. — Hoe zaligend is de overtuiging, zich in de armen eens vriends te bevinden, — hoezeer vergroot dat bewustzijn onze vreugde, — en hoe dikwerf leenigt het ons verdriet! Welk eene verademing voor den bedrukten zijn leed aan een' vriend te kunnen klagen, en hoe verblijdend iemand te hebben, aan wien wij al onze wenschen en vooruitzichten kunnen mededeelen Dat

geluk geniet men ^{te} in Batavia niet, — de *zelfzucht* heeft hier zulke diepe wortelen in het hart van een ieder geschoten, dat *bijna allen ongeschikt* zijn dien heiligen band te knopen De reden hiervan is niet moeilijk te vinden: — het is omdat alhier geene *godsdienstige menschen* zich bevinden. — De *godsdienstige* alléén kent de waarde van en gevoelt de behoefte aan eenen Vriend.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

DE BRUILOFT.

Ja, de Englen zien het aan, van wellust opgetogen,
Het knooien van dien band, zoo heilig in hun oogten,
Als 't nederknielend paar zijn leven en zijn lot,
Zijn zielen zamensmelt voor 't vaderoog van God;
Als de aangebeden man de handdruk zijner trouwe
In de aders gloeijen doet van de uitverkoorne vrouwe,
En haar ontroerde borst, tot smeltens toe gekneet,
Alleen met tranen zweert, en antwoordt op zijn eed.
TOLLENS.

Gelukkige EUGENE, niet alleen een gevoelig hart te bezitten, maar ook een gevoelig hart gevonden te hebben, hetwelk hem alles kon terug geven, dat hij had te schenken! — Duizenden zijn er, die op deze aarde omdolen, en hun leven lang, wel het ideaal voor zich hebben, dat hun geluk in dit leven zou kunnen bevestigen, — maar te vergeefs dat geluk trachten te verwezenlijken: duizenden zijn er, die *behoefte gevoelen*, zich met een ander te vereenigen, — om, door elkander te sterken, hun pad op aarde *zuiver* te houden, — en telkens wanneer zij dat doel meenen te bereiken zien zij het even ver van zich verwijderd. o Duizende beklagenswaardigen zijn er, die *gevoelen*, hoeveel zuiver geluk, zij zouden kunnen genieten, zoo zij slechts één hart konden vinden, dat vatbaar was het hunne te verstaan en met het hunne zich te vereenigen; — doch die nu door dat gemis alléén, diep be-

klagenswaardig zijn. — En hoe is het anders *mogelijk*?... Reeds vroeg hadden zij het ideaal gevormd van het wezen, dat de gezellin hunner ziel moet zijn, waarin *elke* trek, en uitlijn, — als wij ons zoo mogen uitdrukken, — *harmonieert* met de toonen hunner harten, waarin *elke* smaak, *elk* gevoel, *elke* gedachte met de hunne *overeenstemt*. Zij weten dat zij zich met zoo iemand vereenigende, hunne zielen boven al het aardsche kunnen verheffen; — zij gevoelen dat zij dan ook de deugd met des te meer standvastigheid zouden kunnen betrachten, en zóó eenmaal na dit leven eene eeuwige zaligheid beërven *). — Dat ideaal meenen zij persoonlijk te zien;..... doch even als eene schaduw, verdwijnt het, wanneer zij het toppunt hunner wenschen wanen te hebben bereikt. — Ontmoedigd en troosteloos, zinken zij, bij die teleurstelling neder,.... de toekomst wordt hen schrikwekkend, — hun geheele leven schijnt hun eene ledigheid toe;.... doch daar schijnt weder een liefelijke lichtstraal der zoete hoop in dien donkeren nacht! — Zij heffen zich weder op, — hernieuwen den strijd, — maar ondervinden gewoonlijk dezelfde teleurstelling. — En toch dat fijn gevoelig hart, dat hun zoo veel droefheid veroorzaakt, zoeken zij meer en meer te verfijnen: — zij zijn er zoo geheel van overtuigd, dat, hoewel zij hier niet begrepen of gewaardeerd worden, — zij een leven tegemoet treden alwaar zij dat zuiver geluk kunnen genieten, waaraan hunne harten hier reeds eene behoefte gevoelt. — en zouden daarom, ondanks al de teleurstellingen en het

S.P.L.
*) Hoewel deze gedachten van **R.P. JAMES** zijn, noemen wij ze ook de *onze*.

verdriet die zij hier om dat hart lijden — het toch niet met een minder gevoelig hart willen verruilen.

Gelukkig, driewerf gelukkig echter EUGENE, die een hart had gevonden, met hetwelk het zijne zich kon vereenigen: hij was ook niet ongevoelig voor den zegen, die hem te beurt was gevallen, — dat getuigt zijn geheel en al veranderd gedrag jegens den heer WALDENSTEIN en ANGELIQUE. — Vroeger was zijne wijze van omgang zoo ongekunsteld — hij scheen zoo hoogst gelukkig, en sprak met zoo veel vrijmoedigheid tot zijnen ouden vriend, — men kon het hem aanzien, dat er geene gedachten in zijn hart omgingen, die hij niet zou durven mededeelen, — dat hij, met de innige bewustheid van aan alles te hebben beantwoord, waarop het vertrouwen van den heer WALDENSTEIN regtmatigen eisch kon maken, niet vreesde in gesprekken gewikkeld te worden, die hij ongaarne zou vervolgen; — maar nu, sedert die ontmoeting met ANGELIQUE, was hij zoo stil en achterhoudend, en werd hij door de nietigste vraag zoo geheel in verlegenheid gebracht, dat de grijsaard zulks begon op te merken; doch te vergeefs de reden van die plotselinge verandering zocht te gissen. — Hoewel EUGENE meestal in gedachten verzonken was, werd hij als met een electricien schok uit dien toestand gewekt, wanneer hij ANGELIQUE van dienst kon zijn. o Met hoeveel opmerkzaamheid zocht zijn arendsoog, elke gelegenheid op, om haar die zoete gediensigheden der teederheid te bewijzen, — en na elk dier dienstbetooningen, hoeveel tijd had hij niet noodig, om zijn van vreugde kloppend hart, weder te doen bedaren, alvorens hij zijn gesprek met den heer WALDENSTEIN kon vervolgen. —

EUGENE's gezelschap begon dezen nu en dan zelfs te hinderen; — en toch ... het doet eer aan zijn hart dat hij niet op dezelfde openhartige wijze met dezen kon omgaan als vroeger: — want, *nu* had hij een geheim, een groot geheim, dat hij den moed niet had te openbaren: *nu* beschuldigde zijn edel hart hem van onopregtheid; hij kon de gedachte niet verdragen, zijn gemoed voor zijnen geëerden vriend te moeten sluiten. Ondragelijk was hem die toestand: niets wenschte hij vuriger, dan zijn hart voor dezen te ontlasten; maar de vrees van daardoor te zullen beleedigen, — zich in een belagchelijk licht te stellen, of voor altijd de zoete hoop te zullen verliezen, immer met ANGELIQUE verbonden te zijn, deed hem die bekentenis telkens uitstellen. — Hij wist, dat de heer WALDENSTEIN van zijne goede voornemens niet bewust was, hij gevoelde dat, hoezeer hij ook getoond had ANGELIQUE te beminnen, hij maar al te dikwijls in zijnen vurigen wensch, zulks op eene zijdelingsche wijze te openbaren, op geene al te gunstige wijze was geslaagd: hij was steeds zoo ijverig zich voor ANGELIQUE in het gunstigst licht te stellen, dat hij zich dikwijls niet meester was, en daarom, hoewel hij heimelijk overtuigd was, door haar bemind te zijn, hij er toch ook dikwijls aan twijfelde. — Daarom schuwde hij het beslissend oogenblik, — hij had geen moed daaraan te denken — en toch hij wenschte zoo gaarne die moeilijke woorden — *ANGE! ik bemin U* — uit te spreken, — en toch verlangde hij zoo zeer den heer WALDENSTEIN dit geheim te openbaren. — *Is het nu mogelijk, dat met dien verschillenden strijd in het gemoed hij vrolijk en opgeruimd kon zijn? — Is het*

mogelijk dat hij zich zelven altijd meester kon blijven?... Daarom verklaren wij ook met HIPPEL gaarne: »een *bedroefd* hart *bemint* des te *teederder*; — *ware* liefde is *geene vrolijke harts-*» *togt*, zij vangt aan met zuchten, even gelijk wij » in tranen geboren worden:” — en met BENEKEN: — » vrolijke menschen hebben gewoonlijk meer *ver-*» *liefdheid*; ernstige meer *wezenlijke liefde*.”

Gelukkig voor EUGENE dat hij een' vriend had: — anders zoude hij misschien alle gunstige gelegenheden om zijn hart te ontlasten, — zoo als hij reeds menigmaal gedaan had, nutteloos laten voorbijgaan. — VERMEEN zag dit in, herinnerde hem aan ADOLF's bekenenis — en stelde hem al het gevaarlijke van langer uitstel voor oogen; doch moedigde hem tevens aan, den heer WALDENSTEIN er over te spreken, met de verzekering, dat deze onmogelijk zijn voorstel van de hand kon wijzen, en zoo deze zelfs bedenkingen mogt hebben, de liefde die zijne dochter voor hem koesterde, te vurig was, dan dat hij die om ha-rent wil niet zou voorbijzien.

Met een kloppend hart, — nu van vreugde opgetogen bij de gedachte van al zijne wenschen vervuld te zien, — dan geheel bedroefd en terneergeslagen bij het vermoeden, dat hij wel als vriend maar niet als verwant in dat huisgezin zou aangenomen worden, — ging hij, na dringend daartoe door VERMEEN aangemoedigd te zijn geworden, naar zijnen geëerden vriend. — Hij had vader en dochter naauwelijks den vriendschapsgroet toegebracht, of de oude heer vroeg, na hem ernstig te hebben gade geslagen:

— Wat scheelt er aan EUGENE? — je bent zoo bleek — en je hand beeft zoo? — Ik — ik ... ben ..

zeer wel mijn heer! stamelde EUGENE met een gemaakten glimlach.

— Is er dan iets voorgevallen, — je schijnt zoo geheel ontroerd te zijn, — drink een glas water, — maar zeg mij wat is er toch gebeurd?...

Dadelijk riep ANGELIQUE om een glas water, — en ook zij begreep niet, waaraan die ontroering was toe te schrijven.

Die groote belangstelling moedigde EUGENE zeer aan. — Hij bedankte beiden en verzekerde hun dat er in het geheel niets was voorgevallen, en dat hij even gezond en wel was als gewoonlijk. Naauwelijks echter had hij het water gedronken, — dat de bediende hem toereikte — of hij verzocht den heer WALDENSTEIN alleen te mogen spreken. — Deze geleidde hem naar eene kleine zijkamer. — Wat daar gevraagd en geantwoord werd weten wij niet, — ten minste wij durven de vragen, die wij meenen dat ouders bij die gelegenheid moesten doen — en die door den heer WALDENSTEIN zouden gedaan worden zoo hij EUGENE niet sedert zoo vele jaren gekend had — niet bekend stellen, uit vreeze van daardoor te veel stof tot spotten te geven: — de vragen, die tegenwoordig bij die gelegenheid gedaan worden, schijnen ten minste van een' geheel tegenstrijdigen aard te zijn. — Wij zijn deze inlichting verschuldigd aan een onzer kennissen, die pas ondervinding van de zaak hebbende, door ons daarover in een gesprek werd gewikkeld:

— Nu! — dat is me een examen, — zeide hij met wijd geopende oogen en heftige gesticulaties met de rechterhand makende, — ik heb *drie* examens in het openbaar afgelegd, maar het zweet druppelde

mij niet zoo koud langs het voorhoofd, als toen ik over mijnen financiën staat en *voorzigtig* werd ^{over}vraagd, door ^{de} ouders van mijne vrouw, toen ik aanzoek deed, om hare hand. — De vader is nog al billijk, — maar dan heb je nog met de moeder te doen: de eene vraag van haar schijnt nog moeilijker en jaagt je meer angst aan het lijf dan de andere: — zij schijnt er een genoeg in te stellen, je in 't naauw te brengen. — He! — dat is een verschrikkelijk examen! — Ik zou het niet voor eene *tweede* maal willen ondergaan, dat verzeker ik je!

Het examen dat EUGENE had afgelegd, scheen zoo verschrikkelijk niet te zijn; want spoedig kwam de heer WALDENSTEIN alleen uit de kamer, ging glimlagchend naar zijne dochter toe, — nam naast haar plaats — sloeg zijnen arm over hare schouders heen — en drukte van vreugde eenen kus op haar schoone voorhoofd. — Wat was het, dat haar zoo deed blozen?.... haar vader had haar nog *niets* gezegd, en toch was zij bijna in denzelfden toestand als EUGENE toen hij binnentrad. — Spoedig was de zaak tusschen vader en dochter afgehandeld; ANGELIQUE had niet langen tijd noodig zich te bedenken; zij had EUGENE te lang en te goed gekend, dan dat zij nog tijd zoude eischen om een beslissend antwoord te geven, en dat antwoord was: — een donkere blos; — een ter neer geslagen blik — een van ontroering, en vreugde opgewelde traan. — Haar vader begreep haar, ging naar de kamer en keerde met EUGENE terug; — ANGELIQUE wilde opstaan; doch hare kniën knikten, — alles duizelde om haar henen, — zij zonk op hare zitplaats neder, en toen zij uit die ontroering weder tot zich zelve

kwam was EUGENE naast haar gezeten en had hare hand in de zijne.

Wij hebben dikwijls gepoogd, het genot te beschrijven, dat reine liefde den mensch schenkt: — wij hebben aangetoond hoe verheven de mensch is, wiens hart voor die liefde vatbaar is, — en tevens doen inzien hoe de druppels alsen, die in den levensbeker vallen, dan alleen dienen om al het goede met des te meer vreugde te doen genieten; — maar hier wagen wij het niet, de gemoedsgesteldheid van EUGENE en ANGELIQUE af te malen: — de verbeelding van den lezer zou hem hier levendiger henen toestand doen gevoelen, dan wij dien immer zouden kunnen beschrijven. — Daarom zullen wij hem niet voorstellen, wat verder op dien avond voorviel, toen EUGENE naast zijne verloofde zittende, geene woorden kon vinden om zijne gedachten uit te drukken; — en zij beiden elkander wenschten aan te zien, om al de liefde, die zij wederkeerig voor elkander gevoelden kenbaar te maken, — doch even zoo spoedig als hunne oogen elkander ontmoeten, zij den blik blozende ter neder ^{alweer} wierpen; — en welke vreugde de oude heer ^{de}scheppte met de verlegenheid van het minnend paar gade te slaan, — en hij zich niet kon bedwingen, nu en dan hen schertsend toe te roepen, dat hij hen niet kon zien want dat tooneel van waar huisselijk geluk, is bijna voor geene beschrijving vatbaar.

In dien gelukkigen staat, bragten de verloofden verscheidene maanden door, in welken tijd zij elkander geheel hadden leeren kennen, want beiden wedijverden, als het ware, om het openhartigst te zijn. Niets was met de ^{de}eene, in zijn vroeger leven voorgevallen, of de andere werd er mede bekend; *alles* wat

in hunne harten omging, tot de *onbeduidendste* zaken toe, deelden zij elkander mede, en hetgeen de eene zeide, kon zoo beuzelachtig niet zijn, of de andere luisterde er met genoeg naar. — Zoo waren zij dan ééne ziel en één zin, en het was met eene onbeschrijfelijke vreugde, door geen kwellend voor gevoel van welken aard ook gestoord, dat zij den heugelijken dag zagen naderen, wanneer zij voor *eeuwig* aan elkander zouden verbonden worden; — doch menigmaal hadden zij de droefheid, veroorzaakt door onvoorziene omstandigheden, welke die dag verder van hen verwijderde, gelenigd, door elkander te herinneren, aan de wijze en liefdevolle besturing des Algoeden, die alles tot hun welzijn regelt: zoo oefenden zij zich in dat hoogst zalig tijdperk huns levens om elkander te sterken in het vertrouwen op den Albestuurder.

De dag echter waarop zij al hunne hoop en vreugde gevestigd hadden, naderde en aan de sponde van beider ledekant rees hetzelfde dankgebed, uit hunne van innige vreugde juichende harten, toen eindelijk de nacht was genaderd, op welken de verblijvende dag zou volgen, waarop EUGENE zijne bruid voor 's Heeren Altaar zou leiden, en daar den lang gewenschten zegen verkrijgen, die hen aan elkander voor dit en een toekomstend leven zou verbinden. — Die nacht duurde voor hen vreeselijk lang. ANGELIQUE was naauwelijks in slaap gevallen, of zij stond weder op, meenende dat het reeds tijd was om zich aan te kleeden; EUGENE had zijn horologie niet onder zijn kussen, zoo als vroeger ~~al~~, maar op de tafel gelegd, om zich nu en dan te overtuigen, dat de tijd toch niet stil stond. — Aangenaam en verblijvend waren de droomen, die zij gedurende dien rusteloozen

nacht hadden. — ANGE zag haren EUGENE verscheidene malen haar naderen, en haar op de hartelijkste wijze groeten, en haar zijne hand bieden om haar naar 's Heeren tempel te leiden.... EUGENE hoorde herhaalde malen de heiligste beloften van zijne ANGE om *altijd* hem te beminnen en getrouw te blijven. — Nu hoorden zij den Priester met de hartelijkste bewoordingen hen zegenen, en hun al het geluk toewenschen, dat het huwelijk den mensch kan schenken, — *dan* weder was het eene schare van vrienden en kennissen, die hunne vreugde vermeerderden, door op eene hartelijke wijze daarin deel te nemen; — doch niet te min verlangden zij naar de eerste stralen van den blijden morgen. — Vrolijk drongen die dan ook door de jaloeziën en speelden op het liefelijk gelaat van de, eindelijk door een' zachten slaap overmeesterde, bruid: — bevallig glimlachte zij toen zij, hare oogen openende, die nooit te voren zoo veel heil aankondigende stralen ontwaarde, en vrolijk sprong zij uit het ledekant, om zich voor de komst van haren geliefden bruidegom gereed te maken. — EUGENE had met ongeduld zijne vensters geopend, lang voor dat Aurora den dageraad had aankondigd; maar toen dezelfde stralen, die ANGELIQUE zoo verblijdden, ook zijne kamer verlichtten, — toen hij eindelijk den morgen zag aanbreken, waarnaar hij zoo lang en ongeduldig had gezocht, en hij bij het venster de verfrisschende morgenlucht inademde was het de zaligste vreugde, — het waar besef van de onpeilbaarheid van het geluk, dat hem op dien dag te beurt zou vallen, en de innigste dankbaarheid die hem bezielde, dat die blijde morgen, die anderen alleen met lagchen en schertsen doorbrengen, hem met hei-

ligen ernst en ~~innige dankbaarheid~~ vervulden, — en getuige was van een' traan, die uit zijn diep geroerd gemoed welde. — In die gemoedsgesteldheid wierp hij zich aan de zijde van zijne legerstede neder, dankte den Allerhoogsten voor het geluk dat hem te beurt zou vallen, — en bad vuriglijk om zegen over den band, welken hij op dien dag zoude knoopen.

Met welke verschillende gewaarwordingen stond hij op, nadat hij zijnen boezem door het gebed had lucht gegeven! dat gefronsd voorhoofd, was weer effen, en kalme vreugde straalde uit zijne oogen.

Met een ligt hart en een blij gemoed, maakte hij zich gereed, om voor de laatste maal naar zijne bruid te gaan. — Hoe klopte zijn hart, terwijl hij met de meeste zorgvuldigheid zich kleedde, — ja, wij melden het gaarne, en gij moogt er vrij om lagchen Lezer! — zijne beste kleederen prijken, reeds den nacht te voren, op een der stoelen in de kamer en herhaalde malen beschouwde hij zijn nieuw wit zijden vest en halsdoek met genoegen — en paste zijne, voor die gelegenheid gekochte, verlakte schoenen, om zich telkens te overtuigen, dat alles in orde was. — Hij had zich voorgenomen, *dien* morgen zich zoo *keurig mogelijk* aan te kleeden; want hij achtte deze gelegenheid te plegtig, en *voelde* dat de *achting* welke hij *zijne bruid verschuldigd* was, zulks van hem vorderde: — en toen, vóór hij zijne kamer verliet, zich nogmaals in den spiegel beziende, ~~verraade~~^{ziet} de glimlach die op zijne lippen zweefde, zijne zelfvoldoening over de volbrachte taak, en met de bewustheid dat zijne ANGE niets op hem zou kunnen aanmerken, reed hij naar de woning van den heer WALDENSTEIN.

— Ha! EUGENE, wat ben je vlug, — zeide de heer des huizes, toen deze zijne bestemming bereikt, en zijnen aanstaanden schoonvader gegroet had. — Wel, wel, ik moet zeggen dat je er knap uitziet — ging hij voort, hem van top tot teen bekijkende.

EUGENE was te zeer aangedaan, dan dat hij de schertsende aanmerkingen van den heer WALDENSTEIN zou kunnen beantwoorden. — Naauwelijks had hij ze gehoord; want terwijl hij het huis binnen trad, was zijn boezem met heilige gewaarwordingen vervuld, en stonden hem *duizende nieuwe* verplichtingen voor den geest, die hij voortaan zou moeten vervullen, — waaraan hij zich toen ernstig voornam te beantwoorden. — De grijsaard zag dien ernst met innige vreugde, en verzekerde EUGENE dat hij nooit beter kon bewijzen de heiligheid van den band te beseffen, welken hij wenschte te knoopen, dan juist door op zijnen huwelijksdag die ontroering te gevoelen, en verklaarde dat het ook aan die gemoedsgesteldheid is toe te schrijven, dat ANGE nog niet gereed was. — Zalige bedwelmung was het die EUGENE belette te spreken, toen hij vernam dat ook zijne bruid met dezelfde gewaarwordens^{en} bezielde was als hij; doch hij was verplicht zich te vermannen, toen hij spoedig daarna de rijtuigen zag aankomen, met de vrienden en kennissen, die hij dringend had verzocht, bij zijn huwelijk tegenwoordig te zijn, — en de ontroering waaraan hij zich had overgegeven, door eene gemaakte vrolijkheid te doen vervangen, toen hij de formeele gelukwenschingen van de binnentredenden ontving.

Zelden of ooit gebeurt het, dat hier behoefte aan sympathie wordt gevoeld. Trouwt men, dan kan men ook met de vier getuigen volstaan, zelfs zij die vrien-

den genoemd worden, weten dikwijls niet op welken dag het huwelijk zal plaats hebben: men oordeele slechts *hoe ver* de koudhartigheid in deze gewesten gaat, wanneer wij de verzekering kunnen geven, dat in meest alle huisgezinnen de geboortedagen der naauwste verwanten, niet eens herdacht worden; dat maar wij zouden, zoo wij dit punt vervolgden, ons zelve ontstemmen, en niet in staat zijn in het hart der verloofden een' helderen blik te werpen.

Wij hebben ANGELIQUE in al hare verrigtingen van dien morgen niet kunnen volgen, omdat wij in het geheel niet bekend zijn met al de verborgenheden die in de kleedkamer eener dame plaats hebben: maar eindelijk werd EUGENE gebodschapt dat ANGELIQUE hem wachtte Hij ging naar de deur van hare kamer ~~tee~~, deze werd geopend o Welk een verrukkelijk gezicht! — ANGELIQUE stond blozend in een smaakvol wit kleed, en hoewel hij uit hare zedig ter neder geslagene blikken, de bede las: »wend uwe oogen van mij, mijn beminde, want zij doen mij blozen,» — *kon* hij zijne blikken niet van haar wenden; want zij scheen hem toe liefelijker dan de maan, — reiner dan zon. — Het sneeuwwit kleed drukte in zijne oogen niet genoeg de onschuld en de reinheid van haar hart uit, — zijne oogen schemerden, — hij stond voor de deur genageld, en na haar nog eenige oogenblikken met verrukking te hebben aangestaard riep hij in zalige vervoering uit — »o mijne ANGE gij zijt een' Engel in schoonheid gelijk!» — Toen pas prangde hij de geliefde zijner ziel aan zijne borst, en na een' hartelijken kus op hare roosverwige lippen gedrukt te hebben, leidde hij haar naar de

binnenzaal, alwaar de aangekomene personen zich hadden verzameld, onder wie wij niet moeten verzuimen te melden dat VERMEEN en HENDRIKSEN zich bevonden.

Het was een belangwekkend tooneel, toen de beide gelukkigen, zich aan al de door de wet voorgeschrevene bepalingen hadden onderworpen, hen het heiligdom des Heeren te zien binnentreden, alwaar zij den zoo lang gewenschten zegen op hun huwelijk zouden verkrijgen. — De fiere tred van EUGENE, terwijl ANGELIQUE blozende aan zijnen arm leunde, getuigde met welke vaste voornemens hij bezield was, om de vrouw, die hij tot de zijne had gekozen, in voor- en tegenspoed, — in geluk of ongeluk te beschermen. — Het was hem aan te zien, dat hij *innig* gevoelde, welke *grootte* verplichtingen hij door zijn huwelijk op zich geladen had; — maar dat hem zulks niet te zwaar scheen, dat hij met blijdschap al zijne krachten zou wijden om de zijne gelukkig te maken, dat getuigde zijn kalme blik en de bemoedigende handdruk, welken hij zijne dierbare bruid gaf, die alleen met tranen al de haar gedane vragen wist te beantwoorden. — o EUGENE *gevoelde* het reeds zoo lang: — hij *moest* iemand hebben, die alléén van *hem afhing*, die op zijne vlijt moest vertrouwen — voor wie hij moest werken en zorgen. — Voor zijn eigen onderhoud te arbeiden, — alleen te leven, dat liet zijn edel hart hem niet toe: — ja — hoewel diepe ernst en heilige ontroering hem bevingen, straalde blijdschap uit zijne oogen, bij de gedachte, dat hij voortaan zou *weten* voor *wie* zijn zweet, door de last en de hitte des daags, hem zou afgeperst worden. —

En dit alles bezegelde hij met dat plegtige — »ja» —

hetwelk hij op al de door den dienaar Gods gedane vragen, ten antwoord gaf.

En zouden wij nog verplicht zijn de gemoedsaandoening van ANGELIQUE af te malen — van haar die nu naast den man stond, ^{aan} dien hare ziel zoo vurig beminde, en ^{aan} ~~zich~~ ^{aan hem} voor eeuwig ~~aan hem~~ verbonden gevoelde? — Het was blijdschap en dankbaarheid die hare ziel overmeesterden, en haar vreugdetranen deden storten: — en toen zij den kerkelijken zegen had ontvangen — en haar grijze vader ^han naderde om hen te zegenen, en zij hem door EUGENE — »Vader» — hoorde noemen, — toen viel zij, — te zwak om al de heugelijke gewaarwordingen te dragen, die haar vervulden, — aan de borst van haren bruidegom ~~der~~, — en toen zij uit die zalige bedwelming ontwaakte — bevond zij zich alleen met haren geliefden in het rijtuig.

.
Dit hoofdstuk heeft U waarschijnlijk verveeld — waarde lezer?..... Wij moeten bekennen, dat wij het alleenlijk hebben gesteld, om onze spijt op U te verhalen, over de menigvuldige teleurstellingen, die wij hebben ondervonden, toen wij vier malen achtereenvolgend eene huwelijksplegtigheid alhier in de kerk hadden bijgewoond, om daardoor tot het schrijven van dit hoofdstuk gestemd te worden. — Doch helaas! — de taak scheen ons telkens moeilijker. Hoe ijskoud bleven beide bruid en bruidegom naast elkander staan! ze glimlachten wel nu en dan zeer aardig — de bruid bragt ook de plooijen van haar kleed in orde, — en de bruidegom bezag wel de kerk, die hij te voren nooit scheen gezien te hebben, en streek

ook met de zool van zijnen schoen den marmeren vloer; maar geen van beiden verried de minste ontroering op het gelaat — toen de Leeraar het formulier voorlas, evenmin als toen hij hen op eene nadrukkelijke wijze toesprak En de handdruk?..... o wee! dat waren vier dolksteken in ons hart!.... Een der bruidegoms kreeg een' vriendelijken stoot met den elleboog van zijne beminde, om hem te herinneren zijnen handschoen toch uit te trekken — en dan werden de handen gegeven — ja; — maar hoe?.... Beiden met eenen dartelen glimlach op het gelaat. — Zij vonden het misschien zeer aardig..... ach! wij zwijgen er liever over! — De ceremonie afgeloopen zijnde — wáár bevint zich de bruid?..... Zeer bedaard en als of er niets gebeurd was, spreekt zij met hare moeder, — en hij.... de bruidegom! — in den anderen hoek der kerk zeer koelbloedig alles in dat gebouw aanschouwende, — misschien zelfs geheel verbaasd, dat men zoo veel geld aan eene kerk kan besteden..... o Welk eene tegenstelling met het huwelijk van den held onzer Novelle! — Nu, wij hebben genoeg gezien, en hoopen nooit weder zulke huwelijksplegtigheden bij te wonen. — Dat waren geene heilspellende verbindtenissen. — De nonchalance in hunne kleeding zelfs hinderde ons, en wij waren geheel verplet toen wij een' der bruidegoms — (een onzer zoogenaamde vrienden) — vroegen hoe hij met eene zwarte das — gekleurd vest en versleten schoenen kon komen, ~~hoe~~ ^{hoe} ~~ron~~ ^{ron}. — » Ach! wat geef ik er om, — zij zal toch mijne vrouw worden!» — » Bah! — riep eene jonge dame uit, die zich op den eersten avond nadat zij verloofd was, in de voorgalerij in een los kleed en slordig opgemaakt haar vertoonde — » nu behoef ik

niet meer netjes gekleed te zijn: — ik ben al .. lakoe!" — Goede Hemel! wie zou zulk eene uitdrukking van een *jonge dame!* verwachten — en toch ze is niet uit de lucht gegrepen.

Aan deze ontwijding dier heilige instelling, meenen wij het te moeten toeschrijven, dat de » *meeste* der Dienaren des Allerheiligsten alhier zoo *ongene- gen* zijn, aan hunne eerwaarde, *heilige* roeping te beantwoorden, door de leeken der kerk zoo veel mogelijk aan te sporen, ook in de kerk te huwen, — maar veel- eer, die taak zoeken te *ontwijken*, door *moeijelij- kheden in den weg te stellen*, voor hen die dringend verzoeken, den zegen in de kerk te mogen ontvangen! — Als het ijzingwekkend gezigt van het ijskoud gedrag der verloofden hunne eerwaarde harten treft, — dan *natuurlijk* kunnen wij het hun Eer- waarde niet ten kwade duiden, dat zij ééne wonde *minder* aan hun eerwaardig *gevoelig* hart zoeken toe te brengen! — Is het niet zoo lezer?.... Maar wáár moet het dan *henen als de blinden leid- slieden der blinden zijn?* *)

*) De *grootste bron* der alhier bestaande zedeloosheid!!

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

VIJF JAREN NA HET HUWELIJK.

— ó Liefde, uw gloed is boven den tijd; hij ontvonkt noch aan de vrengde, noch aan de roosverwige wang; hij *dooft niet uit*, noch onder *duizend tranen*, noch onder de sneeuw des ouderdoms, noch onder de asch van uwe — ge- liefde. *Hij dooft niet uit*; — en gij, Algoede! indien er geene *eeuwige* liefde bestond, dan ze- ker bestond er in het geheel *geene Liefde!*
JEAN PAUL.

Vijf jaren na het huwelijk! — Een belangrijk tijdvak in het menschelijk leven: — een tijdvak, dat van uit het idealisch — tot het rijk der wezenlijkheid doet terugkeeren, — een tijdvak, waarin duizende gehuwden vol berouw aan de ure terug denken toen zij zich aan elkander voor altijd verbonden: — een tijdstip, waarop duizenden zich in jammer en ellende gedompeld vinden, en dikwijls met innige zielswroeging gevoelen, hoe zij dat alles aan hunne eigene ligtzinnigheid te danken hebben. — Uit dat belangrijk tijdvak van EUGENE's leven, wenschen wij een tafereel te schetsen.

Treden wij zijn huis in, — en laat ons het vlugtig bezigtigen. — Armoede en gebrek heerscht er niet, — pracht en weelde evenmin. — Het huis is klein en wel voorzien van al het benoodigde huisraad: — eenige schilderstukken en een paar eenvoudige spiegels ver-

sieren de reine wanden: — verder is er ook niets dat van overvloed kan getuigen, — en *toch* de brave bewoners zijn — *tevreden*: *toch* zijn zij — *hoogst gelukkig*: — *toch* weërgalmen diezelfde muren dagelijks van de juichtoonen, die huiselijke gelukzaligheid uit het hart van deszelfs bewoners doet opstijgen. — Ja hier heërscht *huiselijk geluk!* — Hier zijn man en vrouw door den band der teederste liefde aan elkander gestrengeld — hier leeft de eene ziel in de andere, en beide zijn — *tot eene onafscheidelijke ziele* — die de tegenspoeden dezès levens noch zelfs de dood vermag te scheiden. — Hier zoeken man en vrouw in *liefde* den Gever van alles wat zij bezitten gedurig te vereeren. — Zij zijn *gelukkig*, want — » *zij eten den arbeid hunner handen,* » en *wie* zou niet gelukkig zijn, die, als EUGENE — *tevreden is met de vruchten zijner dagelijksche vlijt.* » *Wie* zou niet gelukkig zijn, die eene huisvrouw had als EUGENE — » *die, als een vruchtbare wijnstok aan de zijde zijns huizes wast.*

— Zij beiden: EUGENE en ANGELIQUE waren tevreden met hun bescheiden deel, — en dat maakte hun *geluk* uit: — zij waren tevreden, omdat zij — » *door hechte banden van liefde en dank en gehoorzaamheid* » — aan hunnen Weldoener, » *verbonden waren:* » — zij konden tevreden zijn, omdat zij Christen en waren; want de Christen » *aanschouwt alle aardsche betrekkingen en omstandigheden in een geheel ander licht,* » dan de gewone mensch, en juist dit maakt hem gelukkig. — » *De Christenen eten en drinken, slapen en waken, werken en rusten wel gelijk alle ADAM's kinderen; doch de scherper ziende, ontdekt dra een' geheel ande-*

ren grondtoon in al hun denken en doen, in hun geheele wezen. — Hand en voet op aarde — oog en hart ten hemel! — dat is hunne leus. Treffen hen rampen en verliezen, gelijk alle anderen, hoe geheel anders dragen zij die! men merkt het dan dra, — hun beste schat is niet verloren, die is wel geborgen. Hier daalt reeds de hemel in hun gemoed — onder alle moeite en strijd der aarde, zijn zij — zij alleen in hope zalig! » *)

Hoe een Christen zich in vreugde en in rampen gedraagt, is hetgeen wij den Lezer in dit hoofdstuk wenschen aanschouwelijk te maken.

Vijf jaren na zijn huwelijk dan, vinden wij hem 's avonds tegen acht uren in zijne voorgalerij zittende, — met een lief vierjarig knaapje, — zijn eenig kind, — op zijnen schoot, — terwijl zich tevens hier bevinden EDUARD VERMEEN, de heer HENDRIKSEN en de oude heer WALDENSTEIN, allen om de tafel geschaard, op welke twee lampen helder en vrolijk haar licht om zich spreiden, waarvan ANGELIQUE, — neen wij mogen die vrijpostigheid niet meer nemen — ANGELIQUE is nu — *moeder*, en wij moeten haar den eerbied bewijzen, die eener *moeder* toekomt,..... *Mevrouw BEAUMONT* een nuttig gebruik maakte, door zich met haar handwerk onledig te houden; terwijl zij tevens in het gesprek der heeren deelde.

— Het schot is al gevallen, — 't is tijd om naar bed te gaan WILLEM.

— Pa, 't is van avond uwe beurt, — zeide de kleine, het bevel zijner moeder dadelijk gehoorzamende.

*) Leerrede over Matth. 13: 45, 46 — door L. J. VAN RHIJN.

— Ik kom, mijn Engel! — maar wensch Moe, Grootvader en die heeren eerst goeden nacht.

— Ik ben geen Engel — Pa?

— Waarom niet mijn Jongen?

— Omdat ik geene vleugelen heb Pa, — antwoordde deze zeer gevat.

— En moeten Engelen juist altijd vleugelen hebben WILLEM? ... vroeg de heer BEAUMONT van vreugde glimlagchende.

— Ja, Pa.

— En hoe weet je dat?

— Omdat moe mij gisteren avond eene prent heeft getoond, waarin God een' Engel zond naar naar naar wien Moe?

— A— a—

— Naar ABRAHAM, — en die Engel had vleugelen Pa.

— Mooi onthouden, — maar wensch nu goeden nacht, en wij zullen spoedig er meer over praten.

Het kind huppelde vrolijk naar zijne moeder, en haar teeder omhelzende, bragt hij haar zijnen nacht-wensch toe, insgelijks zijnen grootvader en de beide andere heeren kussende — deed hij bij allen de zalige gewaarwording ontstaan, welke hen het geluk deed beseffen, dat het huwelijk den mensch kan schenken.

EUGENE bragt zijnen zoon naar de slaapkamer, — sprak met hem over hetgeen deze gedurende den dag had gedaan, en na alles gehoord te hebben, bragt hij hem onder het oog *waarin* hij misstappen had begaan, en *hoe* hij die had kunnen vermijden, — en nadat hij hem deed *gevoelen*, waarin hij verkeerd had gehandeld, herinnerde hij hem dat God hem

niet lief kan hebben, als hij stout is — en dat hij *daarom* nooit weêr ondeugend moest zijn: — daarop knielde WILLEM voor zijnen vader, en zeide een kort gebed zeer eerbiedig op. — Nadat de *baboe* hem had uitgetkleed, en hem zijne nachtkleederen aangedaan, wenschte hij zijnen vader goeden nacht, en bezegelde dien wensch met een' hartelijken kus.

— De kleine levenmaker is al in bed ANGE! — zeide de heer BEAUMONT, toen hij in de voorgalerij was teruggekeerd, zijne vrouw met eenen teederen glimlach aanzien: — wij zullen nu weêr vrede hebben.

— Ik dank je EUGENE! — antwoordde deze, een' vollen en hartelijken blik op hem werpende, om hem de innigheid dier dankbetuiging te doen gevoelen.

— Wel dat vind ik aardig, — je bedankt mij daar altijd voor — is hij dan mijn zoon niet zoowel als de uwe?....

Een traan vol van erkentelijke liefde, rolde langs hare frissche wangen neder, en het onuitsprekelijk geluk beseffende, — dat haar hart van vreugde deed kloppen, — zulk een man te bezitten, — kon zij het schertsend verwijt van haren EUGENE niet anders beantwoorden, dan hem liefdevol aan te zien en zelfs in haar hart te doen lezen, hoe zeer zij zijne liefde waardeerde; — maar antwoordde daarna:

— Ik *moet* je bedanken EUGENE, omdat gij eigenlijk de pligten vervult, die op mij als *moeder* rusten.

— Dat kan ik niet inzien ANGE! — en daarom heb ik ook voorgesteld, dat wij om beurten *ons* kind zouden ter ruste brengen.

— Hoe denkt gij er over mijnheer VERMEEN, — heb ik geen *gelijk*? — vroeg mevrouw BEAUMONT.

— Natuurlijk mevrouw, er rusten

— Maar mijnheer BEAUMONT is altijd zoo goed en heeft mevrouw en zijn kind zoo lief, dat hij *meer* zal doen dan zijne verpligting als vader van hem vordert. — Ik heb het altijd gezegd, dat de vrouw gelukkig *moet* zijn, die hij tot gade zou verkiezen Heb *ik* geen gelijk mevrouw?.... zeide de heer HENDRIKSEN, — met wien de lezer in het zevende hoofdstuk heeft kennis gemaakt, — den heer VERMEEN in de rede vallende, — met welke kleine overtreding van de gewone regelen der *etiquette* wij den braven man niet te hard moeten vallen.

BEAUMONT liet zijne ANGE den tijd niet, de pas gedane vraag te beantwoorden, en vroeg VERMEEN, wat hij te zeggen had over de regten eener moeder?....

— Kibbel toch zoo niet over zulke beuzelingen EUGENE, zeide de oude heer WALDENSTEIN, in een' grooten armstoel gezeten, en wenschende het gesprek eene geheel *andere* wending te zien nemen.

Het geschil te beslechten zonder den ouden heer te verstoren, was nu onmogelijk: — mevrouw BEAUMONT *wist*, dat haar EUGENE zou zwijgen uit eerbied voor haren vader, en met kinderlijke vergezochtheid, wierp zij een' verblijden blik op hem, als of *zij* de zaak had gewonnen.

Nu en dan zulke kinderlijke gesprekken tusschen man en vrouw te hooren, getuigt dat er *liefde* onder hen bestaat; — en dáár waar het hart des mans zoo vrij is, van alle zwaarmoedige en pijnigende gedachten over het verledene, — als zijn voorhoofd niet berimpeld is met angstige zorgen voor den dag van

morgen, — als hij te huis *geheel* vader kan zijn, en *al* zijnen tijd — na zijne werkzaamheden kan toewijden aan zijne vrouw en kinderen, — en dáár waar de vrouw geen andere begeerte heeft, — geen grooter genoegen kent, dan aan de zijde van haren echtgenoot te zijn, dáár — ja, dáár heerscht ook bestendig *geluk!* — en BEAUMONT en zijne lieve gezellin genoten het met de volste teugen.

Zes maanden zijn sedert het hierboven verhaalde verlopen.

Wij treden weder hetzelfde huis, 's morgens vroeg, binnen.... Hoort gij die zachte, hartroerende klaagtoon, — hoort gij dat gesnik, dat ons van uit die kamer in de ooren dringt — en ons het hart doorboort?.... En toch, wij zijn hier in de woning der godvreezenden! — Hoe, treffen de rampen dezes levens ook hen, die den Oneindigen en Alvermogenen in waarheid dienen en liefhebben: hoe dan zeiden wij, dat hij zijne engelen heeft bevolen, dat zij hen behoeden?.... Ja, hier zou onze kortzigtigheid ons vragen voorstellen, die ons zouden doen twifelen, of die God inderdaad zijne dienaars zegende, en beschermde: — doch vergeten wij niet dat hij den genen kastijdt dien hij lief heeft.

Treden wij de kamer binnen.

Welk een roerend gezicht! — God! — ANGE! — ANGE is het wier rouwklagen ons hart heeft doordrongen! — ANGE is het, die daar diep bedroefd en door de angstige zorgen van den afgeloopen nacht geheel afgetobd, troosteloos aan de zijde van dat ledekant is neêrgezegen, en den dood betreurt van haar

dierbaar, — haar *eenig* kind! — Digt bij haar, — o hoe bespot de dood den mensch! — staat de oude heer WALDENSTEIN — wien reeds zilveren lokken het eerwaardig hoofd versieren, — die onder den last des ouderdoms gebukt en dezès leven al reeds moede, den bode dagelijks afwacht, die hem naar de plaats zijner bestemming zal opontbieden, — en zie, met welk eene wreedaardigheid, de engel der verschrikking, deze woning binnentredende, — dien spaart, en den lieveling aan de armen zijner moeder ontrukkt, — de bijna verwelkte roos niet aanroert, — maar den stengel knakt van het nauwelijks ontloken knopje!..... Zie, daar ligt de vreugd der moeder, — de blijdschap des vaders, — de eenmaal hun beiden zoo veel zaligheid belovende zoon — koud en levenloos op dat ledekant, uitgestrekt! — Zie, — die oogen, welker blikken hun eenmaal zoo veel genot verschaffen, zijn verdoofd: — die lippen, welke het ouderhart met hun onschuldig gelispel verblijdden, zijn voor altijd gesloten: — die schoone kleine handjes, die zoo dikwijls hen liefkozend omhelsden, zijn nu verstijfd! — Daar ligt het eenmaal blijdschap en zaligheid om zich verspreidend knaapje, koud en roerloos — en, hoewel zijn afsterven zacht was, — en hij glimlagchend deze aarde verliet, toen hij den hemelschen vredebode, bij zijne laatste snikken ontwaarde, die hem naar zaliger oorden zoude henen voeren..... toch kan de bedroefde moeder een' hartverscheurenden gil niet bedwingen, noch de uit haar hart wellende tranen weerhouden, bij elk hernieuwd gezigt, op het overblijfsel van haren zoo dierbaren WILLEM!.....

Daar treedt BEAUMONT de kamer weder binnen; —

hij had haar verlaten, dewijl hij zich te zwak gevoelde zijne ANGE een bemoedigend woord toe te spreken. — Hij meende nu genoegzame krachten te bezitten om haar te troosten..... Hij gaat naar haar toe, — beurt haar op, — en doet haar aan den voet van het ledekant zitten.....

— Foei ANGE! zoo te weenen, terwijl ge weet hoe gelukkig WILLEM nu moet zijn, — en van hoe veel aardsche rampen de Heer hem heeft bevrijd! —

— Ach! EUGENE, — laat mij toch. — *Waarom* moet ik al dit leed ondervinden, — *waarom* is mijn eenig kind mij zoo wreedaardig door den dood van het hart gerukt, — o WILLEM!.....

En een luid en droef geweën belette haar te spreken. — BEAUMONT kon zich niet langer bedwingen: — zijn hoofd zonk op de schouders van zijne ANGE neder: zij voelde zijne heete tranen haren boezem besproeijen. — *Dat* was eene kracht voor de diep bedroefde moeder, — *dat* was een balsem voor haar gewond hart!..... *Nu* was de zwakke vrouw de sterkste, — *nu* rigtte zij het hoofd van haren EUGENE op, — kuste hem teeder, en, hem omhelzende, zeide zij:

— *Waarom* weent ge EUGENE? — gij hebt immers zoo even gezegd dat onze WILLEM nu zalig is, — en wij zullen hem toch spoedig weder zien.

De grijsaard staarde zijne beide kinderen met zalige verrukking aan, — en voelde nu meer dan ooit dat hij zijne dochter aan een' man had geschonken, die een' blijvenden schat bezat, — welke hen ook in rampen en teleurstellingen te stade komt, — en hun al het leed dezer wereld kan verzachten.

— ANGE! riep hij in die verrukking uit, ik zal

blijmoedig deze wereld kunnen verlaten, wanneer het den Heer behaagt mij tot zich te roepen, want nu ben ik *overtuigd*, dat ik hierna zekerlijk met U zal hereenigd worden om nooit weder van U te scheiden.

Lezer! kent gij de zaligheid van tranen door anderen te zien storten, wanneer het den Alwijzen behaagt U den alsemkroes toe te reiken?.... Die zaligheid, — dat geluk genoten EUGENE en ANGELIQUE!

Eenige dagen na dat BEAUMONT het overblijfsel van zijn kind ter aarde had besteld, ging hij met ANGELIQUE, laat op een' avond, eene wandeling doen. — Op beider gelaat teekende de droefheid nog hare trekken. — Stilzwijgend wandelden zij, arm in arm, voort. — Plegtige stilte heerschte ook in de Schepping, die — nu de zon vol majesteit reeds van achter de blaauwe bergen haar afscheid van dit halfroond had genomen, — op eene hartroerende wijze, nu en dan werd afgebroken, door het melodisch gezang der vogelen, die allen zich naar hunne nesten haasteden, om niet door de duisternis te worden overvallen. — Zacht waren de indrukken, die de plegtige overgang van dag tot nacht, — van licht tot duisternis op de beide wandelenden maakte. — Hunne harten waren geheel verteederd, — en zij voelden hoe veel stof zij nog hadden om den Heer der Natuur voor al de zegeningen die zij genoten luide te danken, — en daarbij gevoelden zij hoe weinig zij al die zegeningen waardig waren. — Zij herdachten met huivering al hunne gebreken en tekortkomingen; — zij voelden het met diep leed-

wezen hoe weinig zij de vreugde verdienden, die de Heer hen in Zijne heerlijke Schepping deed genieten. — Doch bij die beschuldiging des gewetens klonk het laatste liefelijk gekir der duif, als de zoetvloeiende stem eens Engels uit den Hemel, die hen op eene overredende wijze deed gevoelen, dat al hunne overtredingen hun vergeven waren! — Eene zachte zucht alleen ontglipte beider lippen bij die gedachte; — doch hunne harten waren niet langer tot droefheid gestemd, toen zij spoedig daarna van tusschen de takken van een, in hunne nabijheid digt begroeid bosch, het heerlijk verrukkend gezigt ontwaarden, — toen het zacht, liefelijk, hartverteederend en gemoedverheffend licht der rijzende maan tot hen, — van achter de donkere wouden, — doordrong. Toen aanbaden zij juichend, inwendig den grooten Schepper, die de maan had daargesteld om door hare zilveren stralen het aardrijk verlichtende, Zijne aanbiddelijke goedheid alom luide te verkondigen! — Heilige gedachten vervulden hen, — hunne harten rukten zich los van al het aardsche, en zweefden reeds ver boven den sterrenhemel in de zalige kringen der Engelen. — Zij *gevoelden* het innig: — zij behoorden niet tot deze aarde: zij waren voor de eeuwigheid geschapen, — zij waren geschapen naar het beeld Gods, naar het beeld van dien Heiligen, Alvermogenden, Almagtigen God, — naar het beeld van den Onbegonnenen en Oneindigen — den Alpha en Omega! — dat onbegrijpelijk, ondenkbaar Wezen, dat het Heelal heeft daargesteld, dat al die ontelbare bollen, die zij daar in het onmetelijk luchtruim zagen henen zweven, hunne loopbaan aanwijst. — Ja, zij *gevoelden* het toen innig: —

zij behoorden niet tot deze aarde, zij waren bestemd om tot dien God terug te keeren, die hen hier heeft geplaatst, om hen voor grootere gelukzaligheid vatbaar te maken. — En zouden zij langer treuren, dat het dien Algoeden God had behaagd hunnen dierbaren zoon tot zich te nemen?....

— Welk een voldoend bewustzijn, dierbare ANGE! dat wij onzen WILLEM den grooten Schepper hebben leeren kennen en liefhebben, — welk eene zalige gedachte, dat hij nu, ver boven al dat sterrenheir, zich in de gestadige tegenwoordigheid bevindt van den Oneindigen — en waardig gekeurd is — » *het Lam te volgen waar het ook henen gaat.*

— Ja, het is meer uit eigenbelang, ik voel het, — dan wel de liefde voor ons kind, die ons zoo heeft doen treuren; — want WILLEM is zaliger dan wij het ons kunnen verbeelden, en welk eene streelende gedachte, EUGENE! dat hij nu in de gestadige nabijheid van het Lam zijnde, steeds om ons behoud zal smeeken.

— En wie weet — lieve ANGE! — hoe noodig de Algoede het heeft geoordeeld ons, ons eenig kind te ontnemen, om *onze* zielen te behouden?....

— Ik heb daarover ernstig nagedacht — waarde EUGENE! en ik moet bekennen, dat WILLEM maar al te veel mijne gansche aandacht tot zich heeft getrokken, — dat ik helaas! te dikwijls dengenen had vergeten, die mij zoo veel geluk had geschonken. — Mijn hart begon meer en meer zich tot het aardsche te neigen, — en vond ik in WILLEM maar al te dikwijls den afgod dien het aanbad. — *Daarom* misschien heeft God uit loutere liefde, mijn kind mij ontnomen: — nu heb ik niets dat mij zóó aan het aardsche boeit, — en ik ben overtuigd, dat ik eenmaal

zal inzien hoe hoogst noodzakelijk het was, dat onze lieve WILLEM van ons werd geëischt.

— Kom ANGE! laat ons nu terug keeren. — Vader wacht ons misschien met ongeduld voor de avonddienst. —

— Lees van avond het hoofdstuk, EUGENE! waarin JOHANNES den zaligen staat der jonggestorven kinderen openbaart.

BEAUMONT beloofde dit: — zij waren spoedig weder te huis, en vereenigden zich in het volbrengen van eene der *verhevenste* en *zaligste* pligten, waaraan het hart eens Christens zoo veel *behoefte* gevoelt.

.....
Zoo zien wij dan hoe EUGENE en ANGELIQUE bij de *felste* slagen des noodlots in *hope* zalig en *gelukkig* waren: — zoo zien wij dat JEZUS niet te veel beloofde in zijne uitnoodiging — » *komt tot mij, gij allen, die vermoeid en beladen zijt: — » Ik zal U verkwikken en gij zult rust vinden voor uwe zielen!*” —

Raadslachtige, — *onbegrijpelijke* gedachte, dat de mensch aan die uitnoodiging, welke *zoo veel heil* en *zegen*, — *zoo veel duurzaam geluk* in zich bevat, geen gehoor geeft; — *onverklaarbaar* dat nu reeds achttien honderd jaren vervlogen zijn, sedert JEZUS ons den *zekeren* en *eenvoudigen* weg tot duurzaam geluk heeft aangewezen, en er nog *zoo weinigen* zijn, die dezen inslaan! —

— God geve dat door dit werk ten minste ééne ziel die gelukzaligheid, beiden hier en hiernamaals, moge deelachtig worden!

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

EENE NIEUWSGIERIGE VRAAG VAN DEN LEZER, SPOEDIG
BEANTWOORD.

Niets roert den mensch *inniger*, dan de aanblik eener verzoening.
JEAN PAUL.

Lezer. — Gij meldt ons niets van de ongelukkige moeder, voor wie gij ons zoo veel belangstelling hebt ingeboezemd?.....

De Schrijver. — Volg mij weder, in uwe verbeelding, naar het huis van den heer BEAUMONT: — laat ons zijnen lessenaar openen, — ziet gij dien brief en kent gij dat handschrift.... laat ons diens inhoud lezen; — ze draagt eene dagteekening van drie jaren na EUGENE's huwelijk.

» Waarde EUGENE!

» Ik heb uwen brief reeds zoo lang onbeantwoord » gelaten, dat ik naauwelijks meer de pen durf opvat » om U te schrijven. — De omstandigheden waarin » ik mij heb bevonden, — te pijnlijk om ze allen » op te sommen, — zullen, vertrouwd ik, voor mijne » schijnbare nalatigheid pleiten, en mij in uwe oogen » van alle schuld vrijwaren. Ik moet U evenwel zeg- » gen, dat ik dadelijk na de ontvangst van uwen » brief was begonnen dien te beantwoorden, —

» doch werd door omstandigheden verhinderd mijn » voornemen ten uitvoer te brengen *).

» Ik ben nu sedert twee maanden weder te N. — » teruggekeerd..... o EUGENE, — ik heb veel — zeer » veel geleden, sedert ik den drempel van mijns vaders » woning op zulke eene schandelijke wijze had verla- » ten..... Het pijnigt mij als ik daaraan denk: — ik » kan ze U daarom niet in bijzonderheden melden. — » Mijn dierbaar kind stierf, na drie maanden lang zeer » veel geleden te hebben, ARNOLD is den 13 Julij » j.l. ook overleden! — Zoo stond ik in *Amsterdam* » geheel alleen. — Zoodra Vader dat hoorde, haalde » hij mij dadelijk af, — hoewel hij niets van mij » wilde weten, zoo lang ^{ARNOLD} ADOLF in leven was. — Hoe » kan ik hem genoeg mijne dankbaarheid bewijzen » voor dit blijk van zijne liefde voor mij?..... EUGENE, » zoo gij mij nu kondet zien — gij zoudt in mij de » CAROLINA niet herkennen, die U zoo veel verdriet » heeft veroorzaakt: — hetgeen ik geleden heb, staat » nu op mijn gelaat te lezen — en een ieder die » mij aanziet — en mijn levensgeschiedenis kent, — » zal voor zonde moeten afgeschrikt worden..... Ik » heb veel — zeer veel geleden; — maar dewijl » VERMEEN, die, zoo als gij in uwen brief zegt, U dit » alles heeft medegedeeld — behoef ik ze niet weder » te melden.

» Gij zijt gelukkig.

»

»

»

» Zeg uwe ANGELIQUE, dat zij mij niet moet ver-

*) — Deze, half afgeschreven brief vindt de lezer in het eerste hoofdstuk.

» achten; — want welke mijne vroegere gebreken
 » ook waren, ik ben nu, door hetgeen ik geleden heb,
 » tot inkeer gekomen, en zal met Gods hulp een beter
 » leven trachten te leiden. — Ik vertrouwd daar-
 » door — hare vriendschap waardig te zullen zijn. —
 » Adieu, — mijn vriend, schrijf mij spoedig, en
 » geef mij de verzekering dat gij al mijne zwakheden
 » hebt vergeven, en mij weder in uwe vriendschap
 » wilt opnemen.

» Ik ben met alle opregtheid en de meeste toege-
 » negenheid,

» Uwe heilwenshende Vriendin,
 » C. WARSTEEN,
 » geb. TERVEEN."

.....
 Kan ik nu mijn afscheid nemen Lezer?.... *Adieu!*

N A R E D E.

Zonderlinger en meer tegenstrijdige gedachten kun-
 nen bij ons wel niet ontstaan dan bij eene aandacht-
 tige beschouwing van den handel en wandel der ver-
 schillende personen, met wie wij dagelijks hebben
 om te gaan. — Wanneer wij nu zien, hoe de een
 zich door *duizende wenschen* heen en weder laat
 slingeren; — ~~een~~ ^{le} ander *koud* en *onverschillig* zijnen
 weg vervolgt, en *niets* doet, dan hetgeen hij door
 den *nood gedrongen* wordt te doen: — hier de
 een met de beradenste standvastigheid tegen de ba-
 ren des levens aandruischende naar een *voorgesteld*
doel streeft, de bereiking waarvan hem toch *geen*
duurzaam geluk *kan* schenken; — ginds den moe-
 deloozen, die aler hij het gewenschte doel heeft
 bereikt, bij de *minste* teleurstelling reeds zijne krach-
 ten *verliest*: — daar weder den menschenvriend,
 die *alles* opoffert om zijne medemenschen gelukkig
 te maken; — elders den verachtelijken egoïst, die
 al zijne krachten inspant tot *eigen* voordeel; —
 deze zijn heil zoekende in het *onvergankelijke*; —
 gene zich alleen aan het *aardsche* verslavende. —
 Zonderlinge en tegenstrijdige gedachten rijzen bij ons
 op, zeide ik, wanneer wij zoo *vele* menschen op
 zoo *verschillende* wijzen hunne krachten zien in-

spannen, allen zoo *verschillende* wegen bewandelen, en toch allen *hetzelfde* doel beoogende — geluk! — geluk op aarde, — geluk hiernamaals.

Pijnigend, — hartverscheurend is echter die beschouwing voor den Christen, die een' helderen blik in de toekomst werpende, met huivering ontwaart hoe het *grootste* gedeelte zijner medemenschen, met alle kracht den kuil delft, waarin zij spoedig zelve moeten nederploffen en ... voor *eeuwig* vergaan!

Toen ik eenigen tijd geleden, na een zesjarig verblijf in *Europa*, deze heerlijke gewesten weder bezocht, trof het mij innig te *Batavia*, zoo vele materiële menschen aan te treffen, die geheel onbewust schenen eene *onsterfelijke* ziel te bezitten, en zich ook niet bekommerden om het volgend leven: — ja pijnlijk was mij de overtuiging, dat zich alhier naauwelijks een *tiental ware Christenen* bevonden.

Verre zij het van mij, met deze bekentenis den schijn van menschlievendheid te willen aannemen; — want ik beken het rondborstig, veel eigenbelang schulde in het leed dat toenmaals en nu nog mijn hart vervult. — Het ontstond voornamelijk uit het bewustzijn, hoe moeilijk het is de paden standvastig te blijven bewandelen, die ik met Gods genadige hulp ^{had} ingeslagen. — Doch ik zocht mijne kracht in Hem en Hij stond mij bij!

Maar zoo alleen te staan, — al de mij omringenden zoo *blindelings* hun *verderf* te zien te gemoet treden, en misschien *zelf* gevaar te loopen van na eenigen tijd door de menigte te worden medegesleept!..... Neen, — ik *moest* daar tegen *waken*; — ik *moest* mijne krachten inspannen, om *zoo veel mogelijk* anderen tot mijne gevoelens over te halen, wel wetende, — hetgeen

ook elk waar Christen *moet* gevoelen, — dat ik de *eenige zekere* weg tot eeuwige gelukzaligheid leidende, bewandelde, en daarom anderen dien moest aanwijzen. —

Maar *hoe*, — *hoe* zou ik dat heerlijk *werk* ten uitvoer brengen?..... Ik was toen een ongekend jongeling: en al begon ik in kleine kringen over ernstige zaken te spreken, dan werd mij spoedig door eene *spotachtige* aanmerking den mond gesloten! — *Hoe* dus zoude ik het licht om mij henen kunnen spreiden, en anderen, die zoo geheel *blind* en *verhard* zijn, tot de waarheid leiden?..... Ik voelde wel dat ik een nuttige arbeider in den wijngaard des Heeren zou zijn, door te trachten mij meer en meer met Christelijke deugden te versieren, en in mijn gedrag en wandel, CHRISTUS zoo veel mogelijk te verpersoonlijken; — maar *telkens* rees eene stem bij mij op, die mij beschuldigde: — *uit vrees voor de menschen niet meer werkdadig deel te durven nemen, om zoo vele mijner natuurgenoten van het verderf te behouden.* — God schonk mij het licht, en deed mij de bron van de hier bestaande zedeloosheid en daaruit voortspruitende jammer en ellende kennen..... Ik zag zoo vele ongelukkigen, die wel hunnen jammerlijken toestand beweenden, maar *niet* wisten *waaraan* zij het moesten toeschrijven, dat zij zich voor waar geluk op aarde geheel ongeschikt achtten, — dat zij door omstandigheden, — buiten hun wil en toedoen, — als het ware in hunnen beklagenswaardigen toestand *gedrongen* werden..... Ik *wist* de reden er van..... *Kon* en *mogt* ik *zwijgen*?..... Die gedachten hadden mij lang gekweld, — dikwijls zelfs mijne rust verstoord.....

»De dubbele teleurstelling» ziet het licht alléén om die kwellende stem mijns gewetens te bevredigen, — en de zoete hoop te mogen voeden, dat, hoe gebrekkig mijn werk ook zij, er eenige gedachten en aanmerkingen in mogen aangetroffen worden, die menig' Lezer van nut kunnen zijn.

Ware ik niet voor de gedachte teruggedeinsd, als Schrijver in eene wereld op te treden, waar zoo veel nijd, — wangunst en haat heerschen; — waar zelfs de beste bedoeling miskend wordt, en ook mijne poging, om mijne lotgenooten, door het uitgeven van dit werk, uit hunnen doodslaap te wekken — zou bespot worden, gewis dan zoude ik niet tot nu toe gezwegen — en mij reeds lang van deze *moeijelijke* taak gekwetten hebben. — Ik weet hoe *velen* dit werk zal *ergeren* — hoe *velen* hunnen *wrevel* op mij zullen zoeken te *verhalen*; omdat ik zoo *vrijmoedig* de *waarheid* heb *durven* zeggen. — Maar een ieder heeft maatschappelijke pligten te vervullen, en *verachtelijk* is hij, die, uit *vrees* voor den *mensch*, die pligten zoekt te *ontwijken*. — Dit gevoel ik innig en, daarenboven, *de vrees voor God boezemt mij moed in voor den mensch*.

Die pligt is volbragt. — Maar nu moet ik U — waarde lotgenooten! bidden geene nasporing te doen wie de schrijver van — de dubbele teleurstelling is, — te meer, omdat gij zonder hem te kennen, meer nut zoudt kunnen trekken uit zijn werk, dan wanneer het U bekend wordt, wie hij is, die U zoo luide waarschuwt uwe onsterfelijke zielen toch te redden.

Ik zou mijn doel niet bereiken, zoo de Lezer het zevende hoofdstuk verkeerd begreep. — Dit werk is

verboden in *Indië* te worden uitgegeven, onder *voorwendsel*, dat ik daarin eene zekere klasse van menschen in een *bespottelijken* daglicht heb gesteld. — Het was juist om die *verkeerde* gevolgtrekking zoo veel mogelijk te voorkomen, dat ik dat hoofdstuk — »Stof tot lagchen voor den *ligtzinnige*» — heb betiteld. — Ik heb daarin naar *waarheid* den jammerlijken staat der zielen dier menschen trachten te schetsen, — en den Lezer *diep* in het gemoed te drukken, welk eene verplichting op hem rust, die ongelukkigen met een goed voorbeeld voor te gaan..... Maar *spotten*? — daar beware de hemel mij voor! — Dat zou even hardvochtig, — even onmenschelijk, — even verachtelijk zijn, als of ik mij, aan den kant eener rivier bevindende, zoude kunnen lagchen, bij de spartelingen van eenen daarin verdrinkenden medemensch.....

Een *tweede* reden, waarom dit werk verboden is in *Batavia* gedrukt te worden, heeft men daarin gevonden, dat ik daarin *onkiesche* uitdrukkingen heb gebezigd!! — Hoezee! — Wat wordt men te *Batavia* plotseling *zedig*! — Wie zou ooit gedacht hebben dat eene onkiesche uitdrukking alhier ergernis zou baren?..... Hé! — dan zal — »de dubbele teleurstelling ook te laat in het licht verschijnen: — want als men *begint* zich aan *onkiesche uitdrukkingen* te ergeren, — zullen zeker onkiesche *d a d e n* niet meer gepleegd worden!! — Maar *waarin* ik mij van onkiesche uitdrukkingen heb bediend, — heb ik te *vergeefs* opgezocht. — Ik ben een *voorstander* van goede zeden en zedelijkheid, en zou niet gaarne door *onkiesche* uitdrukkingen het fijn gevoel mijner Lezers kwetsen..... Ik kon eenen glimlach niet

bedwingen bij de gedachte, dat onkiesche stukken, om de zedeloosheid alhier te bevorderen, het licht mogten zien, — terwijl mijn werk dat dienen moest dezelve zoo veel mogelijk tegen te gaan, om dezelfde reden, *niet* kon gedrukt worden. — Dit bragt mij dadelijk op het denkbeeld dat onze st— st—neen, — neen, — ik zal niet *schimpen!* — Dat past den Christen niet, — en ook, wie kan mij verzekeren, welk kwaad mij dan al niet, onder den schijn van regt en billijkheid, kan gedaan worden?!!.... Zeker is het dat een meisje niet zeer *onschuldig* kan zijn, — en niet tot *veel deugd bekwaam* is, dat alléén bloost, omdat in hare tegenwoordigheid gezegd wordt, dat de echtgenoot van dezen of genen heer is bevallen Welke gevolgtrekking ik hieruit wensch af te leiden, en op den fijngevoeligen toepassen die mijn werk veroordeelt, omdat ik, over onkiesche zaken *moetende* handelen, deze zoo kiesch *mogelijk* heb uitgedrukt, laat ik liefst aan het gezond verstand van den Lezer over!

Zoo zie ik mij dan verplicht mijn werk, dat ik zoo gaarne alhier, — ~~ook wogens~~ ^{ondanks} de dubbele onkosten — had willen uitgeven, — in *Europa* te doen drukken. — Nu — dan zal het ook zoo veel te *beter* gedrukt worden — »*voilà tout!*»

Den Romanlezer ben ik nog verantwoording schuldig, omtrent de lotgevallen van mevrouw BEAUMONT. — Deze verwisselde haar rouwkleed voor een bruidskleed op den eersten dag der dertiende maand na het overlijden van haren echtgenoot. — Wel had zij gaarne gewenscht een rekwest in te dienen, om twee of drie maanden vóór dien tijd te mogen huwen; doch EUGENE verijdelde haar doel. — Spoedig na haar

huwelijk vertrok zij naar *Holland*, en in ~~de~~ ^{eenige} laatste brieven van ~~haar~~ kreeg EUGENE berigt, dat zij een' tweeden zoon had.

De Lezer vergeve het onvolledige der lotsbeschrijving van alle in deze novelle voorkomende personen: — laat ik het U zachtkens toefluisteren, waarde Lezer! — »*zij hebben nooit bestaan!*» en wat gaat het ons aan wáár zij geboren of gestorven, en wat al hunne verdere lotgevallen zijn. — Hierover uit te weiden zou *tijdverlies* zijn voor mij om ze te dichten, zoowel als voor U om ze te lezen!

Ik heb mij nog te wenden tot de Schrijfster van de zoo schoon geschreven roman. — »*Te laat.*» — Ben ik haar dank verschuldigd voor de hoogst aangename uren, die ik met het lezen van haar poëtisch en roerend werk heb doorgebracht, — ook aan dat werk heeft »*de dubbele teleurstelling*» — zijn bestaan te danken; want het waren mij trefsende woorden — *wat STRALENHEIM tot grondslag zijner gerustheid legde, was een valsche redenering: »De hoogste wijsheid kan haar (ANGELIQUE) — ons niet ontnemen. Het ongeluk eener ongelukkige en de schuld van een schuldige beletten het. Haar moeder heeft haar noodig om staande te blijven: ik, om niet tot wanhoop te vervallen, en op den goeden weg te blijven voortgaan.*» — En deze deden bij mij de begeerte ontstaan die schoone gedachte te ontwikkelen en aan te toonen, hoe God alles bestiert tot ons heil, terwijl wij ons vermeten die wijze besturing te miskennen, — en ons *tegen* haar zoeken te *verzetten*.

Deze openlijke dank zij de Schrijfster van dat werk welgevallig, en zij weigere niet de roos, die ik haar

uit het verre Oosten toewerp, aan den krans toe te voegen, die haar voor haren roman in *Europa* is gevlochten.

En nu wensch ik al mijne Lezers, die mij tot hiertoe hebben vergezeld — *vaarwel!*

DE SCHRIJVER.

VERTALING VAN EENIGE IN DIT WERK VOORKOMENDE MALEISCHE WOORDEN.

<i>Kassei djalan.</i>	. . .	laat passeren.
<i>Baboe</i>	kinder- of kamermeid.
<i>Kassie tjala</i>	. . .	geef mijn Shawl.
<i>Nona.</i>	jufvrouw.
<i>Ag — pigie</i>	. . .	ach — ga heen.
<i>Toekan spens.</i>	. . .	bediende, belast met de zorg voor de provisiekamer.
<i>Rokoos</i>	stroo-sigaartjes.
<i>Talie-apie</i>	vuurtouw, — (van kokosnootvezels gevlochten, om sigaren aan te steken.)
<i>Kala.</i>	verliezen.
<i>Tjoba nu</i>	probeer nu.
<i>Poessing</i>	duizelig, — verlegen.
<i>Slam.</i>	Islam, — Mahomedaan.
<i>Koelie</i>	daglooner.
<i>Mandoor</i>	Inlandsche opziener.
<i>Orang baroe</i>	vreemdeling.
<i>Lakoe</i>	gewild.

18 28 42

